

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

504. plenárne zasadnutie EHSV z 21. a 22. januára 2015

2015/C 242/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k preskúmaniu stratégie EÚ – Stredná Ázia“ (prieskumné stanovisko)	1
2015/C 242/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Začlenenie prisťahovalkyní do trhu práce“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	9
2015/C 242/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zaberanie pôdy – poplašný signál pre Európu a hrozba pre rodinné poľnohospodárske podniky“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	15
2015/C 242/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Situácia po zrušení kvót na mlieko v roku 2015“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	24
2015/C 242/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Elektromagnetická hypersenzitivita“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	31
2015/C 242/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Situácia a podmienky činnosti organizácií občianskej spoločnosti v Turecku“	34

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

504. plenárne zasadnutie EHSV z 21. a 22. januára 2015

2015/C 242/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky“ [COM(2014) 557 final – 2014/0256 (COD)].	39
---------------	---	----

2015/C 242/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Šiesta správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti: investovanie do rastu a zamestnanosti“ [COM(2014) 473 <i>final</i>]	43
2015/C 242/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Oznámenie Komisie o efektívnych, prístupných a pružných systémoch zdravotnej starostlivosti“ COM(2014) 215 <i>final</i>	48
2015/C 242/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o výrobe, uvádzaní na trh a používaní medikovaných krmív, ktorým sa zrušuje smernica Rady 90/167/EHS“ [COM(2014) 556 <i>final</i> – 2014/0255 (COD)] a „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o veterinárnych liekoch“ [COM(2014) 558 <i>final</i> – 2014/0257 (COD)]	54
2015/C 242/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Na ceste k prosperujúcemu hospodárstvu založenému na údajoch“ [COM(2014) 442 <i>final</i>]	61
2015/C 242/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach, ktoré Únia môže prijať vo vzťahu k účinnosti antidampingových a antisubvenčných opatrení kombinovaných s ochrannými opatreniami (kodifikované znenie)“ [COM (2014) 318 <i>final</i> – 2014/0164 (COD)]	66

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

504. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 21. A 22. JANUÁRA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k preskúmaniu stratégie EÚ – Stredná Ázia“

(prieskumné stanovisko)

(2015/C 242/01)

Spravodajca: Jonathan PEEL

Pomocný spravodajca: Dumitru FORNEA

Pán Rihards Kozlovskis, úradujúci minister zahraničných vecí a minister vnútra Lotyšskej republiky, požiadal Európsky hospodársky a sociálny výbor listom z 25. septembra 2014 o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Príspevok občianskej spoločnosti k preskúmaniu stratégie EÚ – Stredná Ázia.“

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 17. decembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 180 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 18 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Výbor víta žiadosť nadchádzajúceho lotyšského predsedníctva Rady EÚ o vypracovanie prieskumného stanoviska o blížiacom sa preskúmaní stratégie EÚ pre nové partnerstvo so Strednou Áziou⁽¹⁾ po dvoch rokoch jej uplatňovania, a najmä návrh prehĺbiť vzťahy s piatimi stredoázijskými krajinami⁽²⁾ a dosiahnuť efektívne partnerstvo ako jednu z hlavných priorít zahraničnej politiky.

1.1.1. Výbor by tak opäť upriamil pozornosť na závery a odporúčania uvedené v stanovisku o Strednej Ázii⁽³⁾ z roku 2011, ktoré ostávajú v platnosti.

⁽¹⁾ Európska únia a Stredná Ázia: Stratégia pre nové partnerstvo, Rada QC-79.07.222.29C, október 2007.

⁽²⁾ Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkménsko a Uzbekistan.

⁽³⁾ CESE 1010/2011 (Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 49).

1.2. Výbor berie na vedomie závery Rady prijaté počas predchádzajúceho preskúmania, že stratégia EÚ sa osvedčila a ostáva v platnosti ⁽⁴⁾. Všetky snahy EÚ prehĺbiť vzťahy s piatimi stredoázijskými krajinami musia ostať v pragmatickej rovine a prispôbiť sa meniacim sa politickým, ekonomickým a sociálnym okolnostiam v regióne, pričom netreba zabúdať na ľudské práva a hodnoty. Podľa možnosti treba dostatočne flexibilne podporovať rozvoj vzájomne výhodných vzťahov.

1.2.1. EÚ predovšetkým nesmie zabúdať na to, že na rozdiel od Európy nie je medzi týmito krajinami skutočná regionálna príbuznosť, a preto k nim treba pristupovať individuálne, a ani na to, že akékoľvek prehĺbovanie alebo rozširovanie vzťahov s nimi nevyhnutne ovplyvní širšie vzťahy EÚ s Ruskom. EÚ musí zohľadniť existujúce rozloženie moci v regióne, pričom si zachová právo konať nezávisle. Keďže týchto päť krajín bolo súčasťou bývalého Sovietskeho zväzu, Rusko ich považuje podobne ako Ukrajinu za svoju sféru vplyvu. Preto je pri tomto preskúmaní dôležitý vzájomný súlad s celkovým prístupom EÚ k Rusku a s jej vzťahmi s Ruskom.

1.3. Výbor konštatuje, že význam strategickej polohy Strednej Ázie sa od roku 2011 zvýšil, najmä v súvislosti s krízou na Ukrajine. Všíma si tiež exponenciálny rast čínskeho vplyvu v regióne. Región má preto význam pre vzťahy medzi EÚ a Čínou a predstavuje kľúčovú príležitosť na utuženie strategického partnerstva EÚ – Čína, najmä prostredníctvom intenzívnejšej spolupráce v oblasti energetiky a dopravy. Odporúčame, aby sa táto otázka podrobne preskúmala.

1.3.1. Stratégia partnerstva považuje energetiku a dopravu za prioritné oblasti. Výbor opakuje svoje odporúčanie z roku 2011, že životaschopnosť spojenia EÚ s významnými potenciálnymi energetickými zásobami Strednej Ázie sa musí zakladať na praktických a ekonomických hľadiskách. EÚ sa správne zapája do rozvoja odvetvia energetiky v týchto krajinách, nielen pretože disponujú rozsiahlymi energetickými zásobami, ktoré ponúkajú Európe dodatočné a doplnkové zdroje energie (na rozdiel od alternatívnych zdrojov), hoci situáciu komplikujú otázky tranzitu a dopravy. Bude však dôležité vyhnúť sa prípadnému nedorozumeniu s Čínou v kontexte nášho vzájomného záujmu zvýšiť dodávky energie zo Strednej Ázie.

1.3.2. Dôrazne odporúčame, aby sa uplatnili bohaté odborné poznatky EÚ pri zintenzívňovaní spolupráce na zlepšenie energetickej účinnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, keďže v tomto regióne je značný nevyužitý potenciál. Kľúčovým cieľom je tiež rozširovanie regionálnej spolupráce s EITI ⁽⁵⁾.

1.3.3. Výbor tiež opakuje svoje odporúčanie z roku 2011, že navrhované dopravné koridory Číny a EÚ treba plne zosúladiť, a to okrem iného v železničnej infraštruktúre, pokiaľ je to možné. Odporúčame tiež väčšmi sa zamerať na dosiahnutie výsledkov IGC TRACECA ⁽⁶⁾ (Medzivládna komisia pre dopravný koridor Európa-Kaukaz-Ázia) s cieľom urýchliť rozvoj reťazca udržateľnej infraštruktúry a zabezpečiť multimodálnu dopravu (najmä železničnú a cestnú infraštruktúru) prostredníctvom spojenia koridoru s transeurópskymi dopravnými sieťami (TEN).

1.4. EÚ si však nezíska priazeň v Strednej Ázii len presadzovaním ekonomických cieľov. Stratégia partnerstva sa zameriava aj na ľudské práva, právny štát, dobrú správu a demokratizáciu. Musí podnecovať budovanie dôvery v rámci existujúcich mocenských štruktúr. Región sa naďalej vyrovnáva so zložitými výzvami spôsobenými bolestivým prechodom z riadeného na národné trhové hospodárstvo, ktoré komplikujú obdobia etnických, environmentálnych a ekonomických nepokojov.

1.4.1. Stratégia partnerstva zdôrazňuje najmä schopnosť EÚ poskytnúť „skúsenosti z oblasti regionálnej integrácie, ktorá vedie k politickej stabilite a prosperite“ s osobitným odkazom na členské štáty, ktoré vstúpili do EÚ v roku 2004 alebo neskôr. Výbor preto dôrazne vyzýva lotyšské predsedníctvo, aby nabádalo partnerské členské štáty, aby sa podelili o svoje skúsenosti z prechodu z riadeného hospodárstva, rozvoja elektronickej správy (predovšetkým tzv. „e-silk-highway“) a iných oblastí podpory, ktoré by mohli byť prínosom, najmä ak súvisia so snahou posilniť právny štát.

⁽⁴⁾ Pozri tlačovú správu so závermi Rady o Strednej Ázii, jún 2012.

⁽⁵⁾ Iniciatíva za transparentnosť v ťažobnom priemysle.

⁽⁶⁾ <http://www.traceca.org/en/traceca/>

1.4.2. Dôležité sú tiež odporúčania stanoviska výboru na tému „Udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie“⁽⁷⁾. Navyše, podniky a odbory jednotlivito, ale aj ako sociálni partneri, majú tiež kľúčovú úlohu pri využívaní existujúcich spojení a povzbudzovaní stredoázijských vlád, aby viac uznávali pozitívnu úlohu občianskej spoločnosti. S týmto zreteľom a so zreteľom na podporu investícií odporúčame, aby delegácia EHSV čo najskôr navštívila Strednú Áziu.

1.4.3. Výbor mimoriadne znepokojuje správa, že úloha osobitného zástupcu EÚ nebola obnovená a dôrazne odporúča, aby sa tento post čo najskôr opäť vytvoril.

1.5. Obzvlášť dôležití sú mladí ľudia a vzdelávanie. Výbor preto víta revidovaný, veľmi žiadaný program EÚ Erasmus+, ktorý pomáha ešte viac rozvíjať spojenia a mobilitu na vysokých školách, a ktorý bude sprevádzaný zjednodušením udeľovania víz a oslobodením od poplatkov pre najnadanejších študentov z regiónu.

1.5.1. Polovica obyvateľstva Strednej Ázie má menej ako 25 rokov. Stredoškolské vzdelávanie je preto prinajmenšom tak dôležité ako vysokoškolské. Výbor vyzýva na zvýšenú aktivitu a podporu zo strany EÚ, nielen prostredníctvom poskytovania učebníc (v prípade ich nedostatku na stredoškolskej úrovni) a širších informácií o EÚ v miestnych jazykoch. Zvážiť by sa tiež mala väčšia podpora učiteľov, prípadne širšieho programu rozvoja vidieka a intenzívnejšia pomoc s cieľom zapojiť rodičov. Zvyšovanie všeobecnej úrovni vzdelanosti by tiež pomohlo znížiť možný radikalizmus mladých ľudí.

1.5.2. Výbor tiež odporúča väčšmi sa zamerať na podporu výučby prírodovedných predmetov v Strednej Ázii, kde má historický význam a kde existovali prepojenia najmä s pobaltskými štátmi, ako aj na väčšie zviditeľnenie v médiách v regióne prostredníctvom európskych televíznych a rozhlasových sietí, ako napr. Euronews a Euranet v miestnych jazykoch.

1.6. Výbor je však silne presvedčený, že ľudské práva možno najlepšie podporovať rozvojom a propagáciou kontaktov s miestnou občianskou spoločnosťou a posilňovaním kapacity stať sa efektívnym partnerom a prostredníkom vlád, a tak zároveň posilňovať fungovanie právneho štátu a nezávislého súdництва.

1.6.1. Kľúčovou ostáva podpora nezávislých štátnych služieb a väčšia úloha miestnej občianskej spoločnosti, najmä tam, kde ani jedno z nich nemá skutočnú tradíciu. Spolupráca EÚ s miestnou občianskou spoločnosťou na širšej a hlbšej úrovni ako súčasť dialógu o ľudských právach predstavuje základ a treba ju posilniť predovšetkým väčším využívaním internetu a relevantných internetových stránok.

1.6.2. Jedným z prvých výsledkov stratégie EÚ pre Strednú Áziu v roku 2007 bolo otvorenie dialógu EÚ o ľudských právach. S každou krajinou sa uskutočnilo v priemere približne šesť takýchto dialógov. Výbor síce víta brífingy ESVČ pre organizácie občianskej spoločnosti v Bruseli, avšak požaduje výrazne vyšší počet schôdzí s organizáciami občianskej spoločnosti z krajín Strednej Ázie priamo v teréne. Tieto schôdze sa zjavne konali len ad hoc a vo väčšine prípadov len pred dialógom a nie vždy zahŕňajú témy, ktoré organizácie občianskej spoločnosti považujú za dôležité.

1.6.3. Výbor vyjadruje poľutovanie, že EÚ dosiaľ prehliadala úlohu tradičných vidieckych *ašar/hašar* foriem spoločenstva a svojpomocných združení, ktoré sú hlboko zakorenené v kočovných spoločenstvách, ako aj osídlených oblastiach Strednej Ázie, a poskytovala finančné prostriedky len osvedčeným profesionálnym mimovládny organizáciám. Aj to treba naliehavo zmeniť.

(7) Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 6.

1.7. Toto stanovisko neposkytuje výboru dostatočný priestor na to aby sa mohol vyjadriť k mnohým konkrétnym oblastiam, ktoré zahŕňa stratégia partnerstva, ale environmentálna udržateľnosť a vodohospodárstvo majú zásadný význam. Výbor nalieha, aby sa pozornosť väčšmi zamerala na energetickú účinnosť, potravinovú bezpečnosť a bezpečnosť dodávok potravín, ale predovšetkým na efektívne využívanie vody a na znižovanie mimoriadne veľkého plytvania vodou. Voda je v regióne životne dôležitou komoditou a mala by tvoriť základ akejkoľvek podpory, ktorú EÚ môže poskytnúť miestnemu poľnohospodárstvu.

1.7.1. Výbor opakuje odporúčanie z roku 2011 týkajúce sa súvisiacich, ale zložitých otázok potravinovej bezpečnosti, zásobovania vodou a zabezpečenia dodávok energie. Opätovne vyzýva EÚ, aby zohrávala dôležitejšiu úlohu pri povzbudzovaní týchto piatich štátov k spolupráci a holistickému riešeniu uvedených problémov, a to najmä vzhľadom na praktické skúsenosti, ktoré EÚ získala pri pomoci iným krajinám v tejto oblasti, a aby podporovala intenzívnejšie vzájomné obchodovanie s poľnohospodárskymi a potravinárskymi produktmi.

2. Súvislosti

2.1. Nadchádzajúce lotyšské predsedníctvo Rady EÚ stanovilo prehĺbenie vzťahov EÚ s piatimi stredoázijskými krajinami za jednu z hlavných priorít zahraničnej politiky. Začiatkom roka 2015 prijme Rada závery v nadväznosti na preskúmanie stratégie EÚ pre Strednú Áziu po dvoch rokoch jej uplatňovania, ktoré vykoná ESVČ. Výbor bol požiadaný, aby sa venoval kľúčovým otázkam vyplývajúcich zo súčasnej geopolitickej a strategickej situácie, najmä sféram, v ktorých je jasný potenciál pre rozvoj skutočného partnerstva medzi EÚ a krajinami Strednej Ázie.

2.1.1. Tieto otázky zahŕňajú: bezpečnosť, vzdelávanie, energetiku, dopravu, environmentálne témy, vrátane rozvoja vidieka, širšie aspekty udržateľného rozvoja a podnikateľské prostredie, vrátane malých a stredných podnikov, obchodu a investícií.

2.1.2. Netreba tu opakovať mnohé podrobnosti, ktoré boli uvedené v stanovisku z roku 2011. Treba však pripomenúť, že hoci týchto päť krajín zaberá veľmi rozsiahle územie, celkový počet obyvateľov je len okolo 66 miliónov (údaj z roku 2013). Tieto pomerne nové štáty sa naďalej formujú. Nezávislosť získali až v roku 1991 po páde Sovietskeho zväzu, pričom v žiadnom z nich predtým nefungovalo žiadne hnutie národného oslobodenia. Väčšina z ich má napäté vzťahy so susedmi, okrem iného z dôvodu hraníc, ktoré často nekopírujú etnické hranice, a to môže vyústiť do násillia. Hoci im ostal určitý pocit spolupatričnosti, ten môže byť aj negatívnym faktorom, pretože je pozostatkom sovietskej éry. Zložité výzvy pretrvávajú tiež z dôvodu komplikovaného prechodu na národné trhovú hospodárstvo. Zmýšľanie elit sa príliš nezmenilo: staré sovietske nomenklatúrne štruktúry sa zmenili na byrokraciu oligarchov, klanov alebo rodín.

2.1.3. Každá z týchto piatich krajín je tiež na veľmi odlišnom stupni rozvoja. Kazachstan sa javí ako kľúčový hráč v regióne, s ktorým EÚ rýchle rozvíja vzťahy. Kirgizsko a Tadžikistan sú oveľa chudobnejšie, ale relatívne otvorené zapojeniu občianskej spoločnosti. EÚ tiež zintenzívňuje vzťahy s Uzbekistanom, ale Turkménsko ostáva najuzavretejšou krajinou v regióne, pričom v ňom vôbec nefunguje nezávislá občianska spoločnosť.

3. Strategické križovatky

3.1. Napriek nepohostinnému terénu sa význam Strednej Ázie ako strategickej križovatky od roku 2011 zvýšil. Jej poloha tiež spôsobuje, že tento región je vysoko závislý od susedných krajín, pokiaľ ide o prístupové cesty na medzinárodné trhy.

3.1.1. Vplyv Ruska je silný a v súvislosti s krízou na Ukrajine a skutočnosťou, že Rusko neuznalo medzinárodné zmluvy, sa mu venuje ešte väčšia regionálna a medzinárodná pozornosť. Ruský prezident je všeobecne vnímaný ako osoba, ktorá si želá obnoviť svoje predchádzajúce sféry vplyvu. To naopak vedie k zvýšeniu obáv, že sa vrátia dni studenej vojny a zvýši sa potenciálne nebezpečenstvo nielen pre bývalé sovietske krajiny, ale aj pre širšie záujmy. Okrem toho je dôležité nepodceňovať prominentnú úlohu „jemnej sily“ Ruska vyvíjanej prostredníctvom rozhlasu a televízie, čomu pomáha skutočnosť, že ruština je hlavným komunikačným prostriedkom regiónu a vysoký podiel migrantov z regiónu v súčasnosti pracuje v Rusku.

3.1.2. Zvýšil sa najmä medzinárodný záujem a pozornosť, pokiaľ ide o energiu (a prírodné zdroje), hoci vplyv Číny v regióne už bol veľmi veľký. Okrem toho vyhládka na ukončenie afganskej vojny a zníženie vplyvu USA môžu podporiť militantný islam a rozkvet takzvaného islamského štátu.

3.2. Pre mnohých je Stredná Ázia hlavným ringom obnovenej čínsko-ruskej rivality s EÚ v postavení diváka. Finančná kríza v roku 2008 posilnila Čínu na úkor Ruska. Pokiaľ ide o energiu, partnerstvo medzi oboma krajinami nebolo jednoduché a to, že Čína bola aktívnejšia v Strednej Ázii, skutočne oslabilo dominantné postavenie Ruska v tomto regióne. To by časom mohlo byť dostatočným dôvodom na to, aby sa Rusko snažilo nadviazať užšie vzťahy s EÚ napriek súčasnému napätiu. Čína sama osebe (tak ako India) sa viditeľne nevyjadrovala ku kríze na Ukrajine, pričom mnohí úplne nesúhlasili s obavami Európy.

3.2.1. Čína je tiež hybnou silou v pozadí Šanghajskej organizácie pre spoluprácu, ktorej členmi sú aj Stredná Ázia, Rusko a Irán. Táto organizácia bola pôvodne vytvorená na riešenie otázok týkajúcich sa hraníc, Číne však pomohla pri jej presadzovaní v nových krajinách a pri podpore jej vlastnej pozície v súvislosti s provinciou Sin-ťiang na jej strane hraníc. Pre Rusko bola táto organizácia dôležitá pri udržiavaní jeho vlastného vplyvu pred vplyvom Číny, ale poskytla tiež spoločný základ pre diskusiu o otázkach bezpečnosti vrátane terorizmu, extrémizmu a separatizmu („tri zlé sily“).

3.2.2. To, že úloha Číny je čoraz dôležitejšia, sa ukázalo v roku 2013, keď prezident Si spustil svoju iniciatívu „Ekonomický opasok okolo hodvábnej cesty“ podporenú finančnými prostriedkami vo výške 16,3 miliárd USD, ktorá je zameraná na vybudovanie užšieho prepojenia s Európou, ale aj s krajinami, ktoré sa nachádzajú pozdĺž trasy. Hospodársku činnosť Číny v regióne poháňa jej potreba energie. Buduje cesty a potrubné vedenia, pričom vysoké investície vynakladá najmä na turkménsky plyn, možno viac než je krajina v súčasnosti schopná vyťažiť ale v rámci jej rozsiahlych rezerv. Kým ruská informačná agentúra Novosti oznámila⁽⁸⁾, že Rusko poskytlo Tadžikistanu pomoc vo výške 6,7 milióna USD na reštrukturalizáciu vidieka, tadžický minister potom informoval Financial Times, že Čína bude investovať najmenej 6 miliárd USD do roku 2017 [takmer 70 % HDP Tadžikistanu v roku 2013 a viac ako 40-násobok jeho ročných priamych zahraničných investícií⁽⁹⁾].

3.2.3. Avšak tak ako v prípade Afriky príspevok Číny zahŕňa aj prísun čínskej pracovnej sily a zručností v oblasti stavebného inžinierstva, čo viedlo k istej nepopularnosti, ktorá sa možno v Tadžikistane vyhrotila vzhľadom na to, že mnoho miestnych mužov pracuje v Rusku.

3.3. Od 1. januára 2015 vznikne pod vedením Ruska z predchádzajúcej colnej únie Euroázijská hospodárska únia. Jej členom bude Kazachstan a veľmi pravdepodobne Kirgizsko, hoci to môže spôsobiť problémy na jeho prosperujúcom trhu ako prostredníka pre vývoz z Číny. Je možné, že Tadžikistan nemá inú možnosť, len sa pridať, prinajmenšom preto, lebo 52 % jeho HDP tvoria finančné prostriedky, ktoré posielajú domov Tadžici pracujúci v Rusku. Uzbekistan a Turkménsko sú však tak ako predtým naďalej opatrní pri obnovovaní vzťahov s Ruskom.

3.3.1. Kazachstan však túto úniu vníma skôr ako najmä hospodársku než politickú. Veľmi sa usiluje o zachovanie rovnováhy medzi rôznymi externými medzinárodnými záujmami. Kazachstan by chcel čo najskôr podpísať nedávno uzatvorenú Posilnenú dohodu o partnerstve a spolupráci s EÚ a ako prvá krajina Strednej Ázie sa pripojil k stretnutiu Ázia – Európa (ASEM)⁽¹⁰⁾. Je poľutovaniahodné, že žiadosť Kazachstanu vstúpiť do Svetovej obchodnej organizácie (WTO) nebola na ministerskom stretnutí WTO v roku 2013 schválená, čo mnohí pripisujú omeškaniam spôsobeným jeho veľkým euroázijským susedom.

3.4. Hoci je militantný islamizmus menšinovým javom (náboženské vášne boli hlavným faktorom tadžickej občianskej vojny v 90. rokoch), každý režim vykonáva agresívnu sekulárnu politiku, čo je kontraproduktívne vzhľadom na rastúci dopyt po moslimskom vzdelávaní, a to aj zo strany žien. Väčšinu obyvateľstva tvoria suniti a v Sýrii boli identifikovaní bojovníci z tohto regiónu. Irán má záujem posilniť svoje vzťahy s regiónom, nielen pokiaľ ide o dopravnú a energetickú infraštruktúru (a spojenie s Čínou), ale aj v oblasti kultúry a jazyka. Tadžici a značná časť Uzbekistanu (napr. Samarkand, Bokhara) hovoria perzštinou. Turecko má tiež kľúčové záujmy v tomto regióne, keďže turkický jazyk je jedným z hlavných miestnych jazykov.

⁽⁸⁾ 7. februára 2014.

⁽⁹⁾ 22. októbra 2014, uvedené v publikácii „The Diplomat“ z 11. novembra 2014.

⁽¹⁰⁾ Kľúčové fórum pre dialóg a spoluprácu, na ktorom sa zúčastňujú hlavy štátov a predsedovia vlád – 53 v októbri 2014.

4. Možnosti rozvoja silnejšieho partnerstva EÚ – Stredná Ázia

4.1. Výbor vo svojom stanovisku z roku 2011 uznal pomerne slabú úlohu EÚ v tomto regióne. Európska únia začala v júli 2007 uplatňovať svoju vlastnú stratégiu pre Strednú Áziu, ktorú teraz znovu čaká pravidelná revízia. Hoci objem obchodu je nízky, EÚ je významným obchodným partnerom každej krajiny, najmä Kazachstanu. V roku 2013 predstavoval podiel EÚ na celkovom obchode Kazachstanu 38 % a takmer dve tretiny vývozu smerovali do EÚ (najmä energia). Avšak celkový dovoz EÚ z tohto regiónu dosiahol iba 24,9 miliardy EUR a vývoz 10,6 miliardy EUR, čiže 1 % celkového obchodu EÚ.

4.1.1. Treba využívať každú príležitosť na zvýšenie miery obchodovania a investícií v každej krajine a na rozvoj úlohy a činnosti sociálnych partnerov ako kľúčových subjektov občianskej spoločnosti.

4.1.2. Kirgizsko má nárok na VSP⁽¹⁾, ale Uzbekistan ani Tadžikistan sa ešte neuchádzali o VSP+ bezpochyby z dôvodu súvisiacich podmienok. V roku 2016 Turkménsko stratí nárok na VSP z dôvodu preklasifikovania na „krajinu so stredným príjmom“. Keďže len Kirgizsko a Tadžikistan sú členmi WTO, neplánujú sa dohody o voľnom obchode, najmä vo forme ako ich EÚ uzatvorila s Ukrajinou, Gruzínskom alebo Moldavskom. EÚ sa však musí podľa možnosti posudzovať Strednú Áziu oveľa viac v súvislosti so stratégiou pre Východné partnerstvo a Čierne more.

4.2. Stredná Ázia predstavuje kľúčovú príležitosť na posilnenie strategického partnerstva EÚ – Čína prostredníctvom intenzívnejšej spolupráce, najmä v oblasti energetiky a dopravy. Treba to dôkladne preskúmať, keďže obe strany sa usilujú zvýšiť dodávky energií z regiónu.

4.2.1. Keďže Stredná Ázia má obrovské zásoby uhl'ovodíkov, najmä zemného plynu, v súčasnosti sa ešte toto úsilie nevníma ako tvrdý konkurenčný boj. Obyvateľstvo a hospodársky rast v regióne samozrejme budú mať za následok vyššie vnútorné potreby z hľadiska energetiky, ale naďalej existuje výrazný nevyužitý potenciál na zlepšenie energetickej účinnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov. Intenzívnejšia spolupráca v týchto oblastiach má silné opodstatnenie, pretože EÚ má rozsiahle odborné poznatky a silné odvetvie udržateľnej energetiky. Zároveň má opodstatnenie aj rozširovanie spolupráce v regióne s EITI⁽²⁾, ktorá zahŕňa väčšiu transparentnosť vládnych príjmov z energetických zdrojov a posilňuje úlohu občianskej spoločnosti.

4.3. TRACECA ostáva pre EÚ dôležitou iniciatívou. Ide o medzinárodný program na posilnenie ekonomických vzťahov, obchodu a dopravných spojení z oblasti Čierneho mora na južný Kaukaz a do Strednej Ázie založený na existujúcich dopravných systémoch prostredníctvom politickej vôle a spoločných cieľov jej 13 členských štátov vrátane príslušných bývalých sovietskych a stredoázijských krajín (okrem Turkménska), Turecka, Bulharska a Rumunska.

4.3.1. Na budovaní modernej a interoperabilnej cestnej a strategickej železničnej infraštruktúry pozdĺž hodvábnej cesty má veľký záujem Čína, EÚ, ako aj Rusko. Úspešná integrácia tohto regiónu prostredníctvom modernej a spoľahlivej infraštruktúry by poskytla významné príležitosti nielen na väčšiu regionálnu ekonomickú integráciu, ale zároveň by podporila mobilitu občanov a multikultúrnu výmenu, pričom by sa vytvorilo lepšie prostredie pre fungovanie právneho štátu a demokraciu. Výbor preto teší osobitný dôraz lotyšského predsedníctva na rozvoj multimodálnych dopravných spojení v Eurázii.

4.4. Kazachstan má obrovské zásoby prírodných zdrojov a fosílnych palív, pričom väčšina je nevyužitá, hoci z hľadiska produkcie jeho ťažobný priemysel zďaleka naplno nevyužíva svoj potenciál⁽³⁾. Kazachstan a Uzbekistan majú bohaté zásoby ropy a zemného plynu, zatiaľ čo zásoby zemného plynu samotného Turkménska predstavujú 9 % svetových zásob⁽⁴⁾. Na druhej strane Kirgizsko a Tadžikistan môžu ešte rozvinúť potenciál vodnej energie a cenných minerálnych zdrojov⁽⁵⁾. Uzbekistan a Turkménsko sú medzi 10 najväčšími producentmi bavlny, hoci nemajú dostatočné vodné zdroje pre túto plodinu veľmi náročnú na vodu.

⁽¹⁾ Všeobecný systém preferencií EÚ.

⁽²⁾ Iniciatíva pre transparentnosť v ťažobnom priemysle.

⁽³⁾ [http://www.gecf.org/gecfmembers/kazakhstan\(observer\)](http://www.gecf.org/gecfmembers/kazakhstan(observer))

⁽⁴⁾ BP štatistický prehľad svetovej energetiky, jún 2014.

⁽⁵⁾ Zásoby železnej rudy v Kirgizsku sa odhadujú na 5 miliárd ton, pričom väčšina obsahu približne 30 % železa. Kirgizsko má tiež jedny z najväčších zásob zlata na svete.

4.5. EÚ si však nezíska priazeň v Strednej Ázii len presadzovaním ekonomických cieľov. Tretina obyvateľov Kirgizska a Tadžikistanu žije pod hranicou chudoby. V Kirgizsku sú viac ako dve tretiny obyvateľov v produktívnom veku zamestnané v neformálnom sektore. Viac ako milión Tadžikov a pol milióna Kirgizov pracuje v zahraničí, najmä v Rusku alebo Kazachstane, okrem iného z dôvodu nezamestnanosti mladých ľudí doma. Napriek formálnej rovnosti mužov a žien pretrvávajúce rozdiely v mzdách sčasti súvisia s nízkou úrovňou zamestnanosti žien a v slabo platených profesiách. Ženy majú tiež horšie možnosti vzdelávania.

4.6. Toto stanovisko preto obsahuje súbor kľúčových odporúčaní, ktoré zahŕňajú energetickú účinnosť a efektívne využívanie vody, ako aj potravinovú bezpečnosť (ktorá je páličivým problémom v Tadžikistane), bezpečnosť vodných zdrojov a dodávky energie, ktoré vychádzajú z odporúčaní uvedených v stanovisku z roku 2011.

5. Úloha občianskej spoločnosti

5.1. EHSV pevne verí, že rozvoj kontaktov s miestnou občianskou spoločnosťou je jedným z najlepších spôsobov ako môže byť EÚ čo najefektívnejšia. Je tiež dôležité, aby sa to dialo pozitívnym spôsobom, najmä prostredníctvom úsilia o rozptýlenie obáv vlád v regióne, ktoré sa týkajú úlohy občianskej spoločnosti⁽¹⁶⁾. Podpora širších kontaktov a výmeny názorov s mladými ľuďmi by tomu malo napomôcť. Výbor preto víta úsilie o vysokú podporu v Strednej Ázii v rámci rozšíreného programu EÚ Erasmus+, ktorý stimuluje intenzívnejšie spojenia a mobilitu na vysokých školách, a ktorý bude sprevádzaný zjednodušením udeľovania víz a oslobodením od poplatkov pre najnadanejších študentov z regiónu.

5.1.1. Úroveň stredoškolského vzdelávania ponúka ďalšiu kľúčovú oblasť pre zvýšenú aktivitu a podporu EÚ, najmä prostredníctvom poskytovania širších informácií o EÚ v miestnych jazykoch a intenzívnejšej pomoci s cieľom zapojiť rodičov. V niektorých štátoch sa školstvo zhoršuje. Je nedostatok učebníc pre stredné školy a dobré vzdelanie sa považuje za elitárske, okrem iného aj z dôvodu vysokých nákladov na univerzitách. Prínosom by mohli byť aj investície do podpory učiteľov na najnižšej úrovni, prípadne v rámci širšieho rozvoja vidieka. Zvážiť by sa mala väčšia prítomnosť v médiách v regióne prostredníctvom európskych televíznych a rozhlasových sietí, ako sú Euronews alebo Euranet, s programami v miestnych jazykoch.

5.2. V roku 2011 sa výbor venoval úlohe širšej nezávisle organizovanej občianskej spoločnosti v Strednej Ázii. Zdá sa, že odvtedy sa žiaľ situácia výrazne nezlepšila v žiadnej z piatich krajín. Silnejšie obavy vlád vyústili do väčšieho tlaku na mimovládne organizácie, médiá a opozičných činiteľov. Protesty pracovníkov ropných spoločností v Kazachstane na konci roka 2011 mali za následok 14 mŕtvych a viacerých zranených. Viedlo to k väčšiemu podozrievaniu nezávislých odborov zo strany vlády, zadržaniu kľúčového predstaviteľa opozície a zákazu niektorých médií.

5.2.1. Kirgizsko a Kazachstan, krajiny s aktívnejšou občianskou spoločnosťou, sa vydali cestou sťažovania podmienok medzinárodným mimovládnym organizáciám. Kazachstan uskutočnil štúdiu o skúsenostiach „iných krajín“ (t. j. Ruska) a kirgizskí poslanci opäť predložili návrh zákona inšpirovaný touto legislatívou.

5.3. Stanovisko z roku 2011 tiež venovalo osobitnú pozornosť tradičným vidieckym *ašar/hašar* formám spoločenstva a svojpomocných združení (napr. na zlepšenie infraštruktúry), ktoré sú hlboko zakorenené v kočovných spoločenstvách, ako aj osídlených oblastiach Strednej Ázie. K ich oživeniu došlo v 90. rokoch po páde socialistického systému, najmä v sociálnej oblasti. Hoci *ašar* zvyčajne nemajú formálne štruktúry, niektoré z nich boli inštitucionalizované a registrované ako mimovládne organizácie. Pre medzinárodných darcov tieto skupiny ponúkajú základ pre projekty na zlepšenie situácie miestnych spoločenstiev.

5.3.1. S poľutovaním pozorujeme, že EÚ zvyčajne podporuje len osvedčené mimovládne organizácie, ale konštatuje, že *ašar/hašar* sa opierajú o sovietske tradície, ktorú sú často v protiklade s hodnotami darcom, okrem iného pri prijímaní rozhodnutí *aksakals* („radou starších“). Ak považujú projekt za zbytočný, spoločenstvo to prísne dodržiava, čím sa sťažuje vykonávanie.

⁽¹⁶⁾ Okrem iného v dôsledku tzv. arabskej jari, nedávno prijatého ruského zákona o „zahraničných agentoch“ a hnutia na Majdane na Ukrajine.

5.4. Po prijatí stratégie EÚ pre Strednú Áziu v roku 2007 sa začal proces dialógu EÚ o ľudských právach a odvtedy sa uskutočnilo šesť kôl týchto dialógov s väčšinou krajín (osem s Uzbekistanom, päť s Kirgizskom).

5.4.1. Pred každým kolom dialógu uskutočnila ESVČ brífingy pre organizácie občianskej spoločnosti v Bruseli. Schôdze s organizáciami občianskej spoločnosti zo Strednej Ázie na priamo mieste/v teréne sa však uskutočnili len ad hoc, vo väčšine prípadov pred dialógom. Tieto miestne semináre ponúkajú fórum pre stredoázijskú a európsku občiansku spoločnosť s cieľom diskutovať o otázkach ľudských práv v jednotlivých krajinách s predstaviteľmi EÚ a zástupcami vlád, ktorí spoločne rozhodujú o programe rokovaní. Odporúčania občianskej spoločnosti vypracované na týchto seminároch musia byť plne zahrnuté do dialógov o ľudských právach.

5.4.2. Význam a vplyv dialógov o ľudských právach a súvisiacich seminárov občianskej spoločnosti sa rôznia. Len v Kirgizsku a Tadžikistane mali semináre určitý význam pre súčasnú situáciu v oblasti ľudských práv a pre dialóg s vládou, po ktorom nasledovali niektoré konkrétne legislatívne zmeny⁽¹⁷⁾ týkajúce sa najmä používania mučenia. V oboch prípadoch však dialógy iniciované EÚ zohrávali doplnkovú podpornú úlohu, keďže tieto otázky sa už v minulosti riešili na fórach OSN. Je smutné, že inde bol vplyv len veľmi obmedzený, pričom sa uskutočnil len jeden seminár občianskej spoločnosti v Uzbekistane v roku 2008 a v Turkménsku žiadny.

5.4.3. V Kazachstane však bola občianska spoločnosť vylúčená z výberu tém na seminár občianskej spoločnosti v roku 2011, ktorý sa zaoberal právami zdravotne postihnutých a otázkami rodovej rovnosti, nie však prebiehajúcim štrajkom pracovníkov ropných spoločností v západnom Kazachstane. Seminár v roku 2012 sa zamerával na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k reformám súdnictva v Kazachstane“, ale kazašská vláda sa o podujatie nezaujímalá, a nie je ani zrejmé, či sa odporúčania seminára zahrnuli do dialógov o ľudských právach.

5.5. Týchto päť krajín má mnoho spoločného v oblasti pracovných príležitostí napriek rozličnej ekonomickej situácii: vo všeobecnosti chýba dôstojná práca, veľkú úlohu zohráva neformálna ekonomika, miera korupcie je vysoká – čo nenasleduje slobode združovania.

5.5.1. V každej krajine existujú reštriktívne právne ustanovenia, ktoré ovplyvňujú priemyselné konflikty, a najmä právo na štrajk. Vlády často zasahujú, najmä prostredníctvom spriaznených kandidátov do odborov a právnych obmedzení týkajúcich sa štruktúry odborov, ich postupov a aktivít. V Kazachstane môže viesť nový zákon k monopolizácii odborov, ako sa to deje v Tadžikistane a Uzbekistane. V rámci sociálneho dialógu na národnej úrovni (tripartita) výrazne dominuje vláda: sociálni partneri majú zväčša len poradnú úlohu a vedúci predstavitelia odborov sú úzko spojení so štátnymi predstaviteľmi.

5.5.2. V roku 2011 sa stanovisko podrobne venovalo situácii z hľadiska hlavných dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (MOP). Kazachstan, Kirgizsko a Tadžikistan mnohé roky spolupracujú s MOP, najmä v rámci národných programov na podporu dôstojnej práce, ktorý Uzbekistan podpísal v apríli 2014. Medzinárodný program MOP na odstránenie detskej práce sa uplatňuje predovšetkým v Kirgizsku a Tadžikistane, pričom EÚ uznala pozitívne kroky, ktoré v tomto smere podnikol Uzbekistan⁽¹⁸⁾. Plné vykonávanie dohovoru ostáva hlavným cieľom.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ Kirgizský parlament prijal v júni 2012 zákon o zákaze mučenia po odporúčaní seminára občianskej spoločnosti, ktorý sa konal štyri mesiace predtým. Tadžikistan prijal v rovnakom roku zákon, ktorý klasifikuje mučenie ako trestný čin.

⁽¹⁸⁾ Tlačová správa ESVČ z 19. novembra 2014.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Začlenenie prisťahovalkýň do trhu práce“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 242/02)

Spravodajkyňa: Béatrice OUIIN

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 10. júla 2014 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Začlenenie prisťahovalkýň do trhu práce.“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. decembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 212 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 10 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania

1.1. V súvislosti s implementáciou stratégie Európa 2020 a Európskej agendy v oblasti integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín tak z hľadiska prístupu žien k práci, ako i z hľadiska začlenenia prisťahovalcov, a vzhľadom na to, že Európa potrebuje prisťahovalcov, i napriek nepriateľsky ladeným prejavom, ktorých šírenie vyvoláva znepokojenie a je v rozpore s dlhodobým záujmom obyvateľov žijúcich v Európe, **EHSV žiada európske inštitúcie:**

- lepšie využívať potenciál európskeho semestra a vydať odporúčania jednotlivým krajinám týkajúce sa začlenenia prisťahovalkýň do trhu práce,
- prihliadnúť pri príprave stratégie pre rovnosť žien a mužov po roku 2015 na osobitné črty prisťahovalkýň,
- naďalej sledovať implementáciu smernice 2003/86/ES o práve na zlúčenie rodiny, aby ženy, ktoré majú právo na zlúčenie rodiny, mali bez prietahov prístup k práci, a zväziť revíziu uvedenej smernice, aby umožňovala manželom okamžitý prístup k práci,
- vyhodnotiť podiel žien, ktoré sú držiteľkami modrej karty EÚ ⁽¹⁾ a na ktoré sa vzťahujú ustanovenia smernice týkajúcej sa sezónnych pracovníkov ⁽²⁾, ako i druh práce, ktorú vykonávajú, aby sa prisťahovalkyne nestali obeťami diskriminácie,
- zabezpečiť, aby z budúcich pravidiel vzťahujúcich sa na výskumných pracovníkov, študentov, dobrovoľníkov a pracovníkov au pair ⁽³⁾, mali osoh tak ženy, ako i muži,
- zabezpečiť, aby aspoň polovica finančných nástrojov určených na začlenenie prisťahovalcov bola venovaná ženám.

1.2. Okrem opatrení, ktoré by sa mali uplatňovať na všetkých prisťahovalcoch (mužov i ženy), **EHSV vyzýva členské štáty, aby:**

- stanovili jasné a ambiciózne ciele v oblasti začlenenia prisťahovalkýň,
- prijali stratégie, ktoré budú prihliadať na osobitnú situáciu žien, ich úroveň kvalifikácie, znalosť jazyka hostiteľskej krajiny a na to, či patria k prvej generácii prisťahovalcov alebo k ďalším generáciám,

⁽¹⁾ Smernica Rady 2009/50/ES z 25. mája 2009.

⁽²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/36/EÚ z 26. februára 2014.

⁽³⁾ Návrh smernice COM(2013) 151 final.

- informovali Európsku komisiu v rámci európskeho semestra o opatreniach zavedených na podporu začlenenia prisťahovalkýň do trhu práce,
- v rámci zlúčenia rodiny neodďaľovali prístup manželov k zamestnaniu, aby sa podporilo začlenenie rodín a zabránilo chudobe a strate zručností,
- zaručili ženám individuálne práva v každom štádiu prisťahovaleckého procesu a nielen práva vyplývajúce z rodinnej príslušnosti,
- zabezpečili, aby boli prisťahovalkyne lepšie informované o dostupných službách, ktoré boli zavedené, aby im uľahčili prístup k jazykovým a odborným kurzom a ku kvalitným pracovným miestam,
- organizovali jazykové kurzy, ktoré zohľadňujú osobitné potreby prisťahovalkýň, sú orientované na hľadanie práce a sú im dostupné,
- urýchlili proces uznávania kvalifikácií a skúseností získaných v zahraničí, aby si ženy mohli nájsť pracovné miesto zodpovedajúce ich zručnostiam a ambíciám,
- zabránili strate zručností, ktorá predstavuje stratu ľudského kapitálu,
- považovali prácu v niektorých sektoroch (upratovanie, starostlivosť o deti, starostlivosť o staršie osoby, ubytovacie a stravovacie služby, poľnohospodárstvo atď.) za zdroj príležitostí pre menej kvalifikované prisťahovalkyne, pokiaľ budú tieto sektory súčasťou legálneho hospodárstva, sprofesionalizujú sa a zatriktívnia a pokiaľ budú ženy vyskolené na tieto povolania a budú mať možnosť kariérneho postupu,
- podporovali podnikateľky a stimulovali podnikateľské vzdelanie prisťahovalkýň,
- zapojili sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť do vypracovávania a realizácie politických opatrení,
- ratifikovali Medzinárodný dohovor Organizácie Spojených národov o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín z 18. decembra 1990,
- legalizovali právo na pobyt prisťahovalcov žijúcich v Európe viacero rokov, pretože hromadné legalizovanie, ktoré uskutočnili niektoré členské štáty, bolo pozitívnym krokom.

1.3. Na záver EHSV vyzýva sociálnych partnerov, aby:

- lepšie začlenili osobitné črty prisťahovalkýň do pracovného programu európskeho sociálneho dialógu,
- uľahčili uznávanie kvalifikácií prisťahovalkýň v kolektívnych dohodách.

2. Úvod

2.1. V priebehu niekoľkých desaťročí sa zvyšuje podiel žien medzi prisťahovalcami. Ženy, ktoré migrujú do Európy, prichádzajú za rodinou alebo sú utečenkami alebo žiadateľkami o azyl. Mnohé prichádzajú, aby si zarobili na živobytie, pričom svoju rodinu nechávajú v krajine pôvodu a stávajú sa hlavnými živiiteľkami rodiny.

2.2. Prichádzajú buď s povolením na pobyt, alebo bez neho, a majú rôznu úroveň vzdelania. Migrujú dobrovoľne alebo sú nútené tak urobiť, pričom niektoré sú obeťmi obchodovania s ľuďmi. Je zrejmé, že táto populácia je početná a zároveň rôznorodá.

2.3. Na druhej strane čelí Európa veľkej výzve v oblasti trhu práce vzhľadom na starnutie svojho obyvateľstva, klesajúcu pôrodnosť a potrebu kvalifikovanej pracovnej sily v mnohých sektoroch.

2.4. V tejto súvislosti sú prisťahovalkyne zdrojom zručností a tvorivosti, ktoré sa v súčasnosti nevyužívajú dostatočne. Ich začlenenie do trhu práce je nevyhnutnosťou, pretože pomáha plne využívať potenciál prisťahovalectva tak z hľadiska prisťahovalkýň, ako i z hľadiska EÚ, posilňuje začlenenie a prispieva k hospodárskemu rastu a sociálnej súdržnosti.

2.5. EHSV sa už viackrát vyjadroval k otázkam prisťahovalectva a začlenenia a vydal viacero odporúčaní, ktoré sa vzťahujú tak na mužov, ako i na ženy⁽⁴⁾. V tomto stanovisku sa nebudú opakovať rovnaké odporúčania.

2.6. Doteraz však výbor nepredložil návrhy, ktoré by sa osobitne týkali prisťahovalkyň. Nuž vzhľadom na to, že nikde na svete nebola dosiahnutá rovnosť medzi mužmi a ženami a že existujú otázky, ktoré sa osobitne týkajú žien, a ktoré globálny pohľad nedokáže zachytiť, sa toto stanovisko venuje otázke začlenenia prisťahovalkyň do trhu práce.

3. Európske súvislosti

3.1. Vyššia miera zamestnanosti žien a prisťahovalcov je jednou z priorít EÚ, ktoré sa uvádzajú v stratégii Európa 2020, Európskej agende v oblasti integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín⁽⁵⁾ alebo vo viacročných programoch Európskej rady⁽⁶⁾.

3.2. V stratégii Európa 2020 je stanovené, že miera zamestnanosti by sa do roku 2020 mala zvýšiť na 75 %, a v tomto smere má zásadný význam lepšie začlenenie prisťahovalkyň do trhu práce. Európsky semester môže byť v tejto súvislosti užitočným nástrojom. Členské štáty by mali predstaviť opatrenia zamerané na začlenenie prisťahovalkyň a Komisia by mala v tejto oblasti navrhnúť špecifické odporúčania.

3.3. Pri príprave novej stratégie pre rovnosť žien a mužov po roku 2015 sa musí prihliadnuť aj na osobitné črty prisťahovalkyň. Spomínaná stratégia by mala pomôcť zlepšiť postavenie prisťahovalkyň na trhu práce, napríklad aj podporovaním podnikateľskej činnosti.

3.4. Postavenie prisťahovalkyň je na úrovni EÚ značne odlišné v závislosti od toho, ktorá smernica sa na ne uplatňuje.

3.5. Držiteľka modrej karty⁽⁷⁾ má ľahší prístup k vysokokvalifikovaným pracovným miestam, rovnako ako manželka držiteľa modrej karty má automaticky a okamžite všeobecné právo na prístup na trh práce hostiteľskej krajiny.

3.6. Avšak manželka, ktorá má právo na zlúčenie rodiny⁽⁸⁾, musí v niektorých prípadoch čakať rok na to, aby získala prístup k zamestnaniu alebo samostatnej zárobkovej činnosti, čo je obdobie, ktoré členské štáty môžu uplatniť. Táto doba čakania spôsobuje, že žena sa stáva závislou od svojho manžela, vzdáva sa od trhu práce a stráca časť svojich zručností. Ak chce Európska komisia túto situáciu napraviť, nemala by len kontrolovať uplatňovanie smernice o práve na zlúčenie rodiny, ale mala by zvážiť jej revíziu.

3.7. Zákaz pracovať vedie žiadateľov o azyl k tomu, že si hľadajú nelegálnu prácu. Právne prekážky brániace im v prístupe na trh práce by sa preto mali odstrániť. Okrem toho by sa mal zlegalizovať pobyt žiadateľov o azyl, ktorí majú prácu, čo už prinieslo dobré výsledky v tých členských štátoch, ktoré uskutočnili hromadné legalizovanie pobytov.

3.8. Na záver je potrebná harmonizácia európskych nástrojov, aby každá osoba, ktorá sa legálne zdržiava na území EÚ, mala okamžitý prístup k zamestnaniu a osobným právam na pobyt bez ohľadu na jej rodinný stav.

4. Osobitné opatrenia na začlenenie prisťahovalkyň do trhu práce členských štátov

4.1. *Znepokojujúce zistenie: prisťahovalkyne čelia ťažkostiam vyplývajúcim z toho, že sú ženy a zároveň prisťahovalkyne*

4.1.1. Trh práce znevýhodňuje ženy, či už sú Európankami alebo prisťahovalkyňami. Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom, prístup k sociálnym právam a riadiacim pozíciám alebo účasť na verejnom živote sú napriek legislatívnemu rámcu EÚ naďalej ťažšie dostupné pre ženy než pre mužov.

⁽⁴⁾ Najnovšie stanoviská EHSV: Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 96; Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 16; Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 16; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 131; Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 6; Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 16; Ú. v. EÚ C 347, 18.12.2010, s. 19; Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 29; Ú. v. EÚ C 27, 3.2.2009, s. 95 a tiež informačná správa na tému „Nové výzvy integrácie“, SOC/376.

⁽⁵⁾ COM(2011) 455 final.

⁽⁶⁾ Zasadnutie Európskej rady v Tampere (1999), Haagu (2004) a Štokholme (2009).

⁽⁷⁾ Smernica 2009/50/ES (Ú. v. EÚ L 155, 18.6.2009, s. 17).

⁽⁸⁾ Smernica 2003/86/ES (Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003, s. 12).

4.1.2. Ženy sa koncentrujú v niekoľkých sektoroch⁽⁹⁾ (zdravotníctvo, vzdelávanie, verejná správa, ubytovacie a stravovacie služby, služby pre rodiny, práca v domácnosti atď.). Častejšie pracujú na čiastočný úväzok a tiež vo väčšine prípadov sa na ne vzťahujú neisté krátkodobé pracovné zmluvy. V roku 2014 predstavoval rozdiel v priemernom plate žien a priemernom plate mužov v EÚ stále 16,4 %⁽¹⁰⁾, pričom rozdiel v dôchodkoch je ešte výraznejší.

4.1.3. Situácia prisťahovalkýň je ešte znepokojujúcejšia, pretože miera ich zamestnanosti je nižšia než miera zamestnanosti domácich žien. Väčšina z nich sa sústreďuje v niekoľkých sektoroch a častejšie vykonávajú neistú prácu na čiastočný úväzok alebo prácu s nízkou mzdou a v zlých pracovných podmienkach. Kultúrne prekážky v ich rodinách alebo komunitách im môžu sťažovať prístup k práci. Okrem toho môžu čeliť diskriminácii pri prístupe na trh práce.

4.2. *Potrebné sú osobitné opatrenia*

4.2.1. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť je nevyhnutné uplatňovať pozitívnu diskrimináciu, pri ktorej sa musí predovšetkým prihliadať na situáciu žien, ich úroveň kvalifikácie, znalosť jazyka hostiteľskej krajiny a na to, či patria k prvej generácii prisťahovalcov alebo k ďalším generáciám.

4.2.2. Niektoré opatrenia spojené s rovnováhou medzi pracovným a súkromným životom sú rovnaké ako v prípade domácich žien. Pre prisťahovalkyne je rozhodujúce mať prístup ku kvalitným opatrovateľským službám, ktoré sú z finančného hľadiska a z hľadiska lokality dostupné, pretože ich rodina spravidla nežije v danej krajine, aby im mohla pomôcť.

4.2.3. Ďalšie opatrenia, ktoré sa týkajú prisťahovalkýň, sú špecifickejšie: boj proti rasizmu, lepší prístup k bývaniu, zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám, boj proti núteným manželstvám, polygámii atď. Možnosť požívať ľudské práva a rovnosť medzi mužmi a ženami, ktoré sú v Európe, utiecť pred násilím páchaným na ženách a nerovnými podmienkami sú dôvodmi, prečo tieto ženy opúšťajú svoju krajinu. V Európe by sa nemali stretávať s rovnakými problémami, avšak tieto ťažkosti tu tiež existujú a týkajú sa dokonca i druhej generácie prisťahovalcov a sťažujú jej prístup k práci.

4.2.4. Mnoho užitočných iniciatív v EÚ zameraných na začlenenie žien do trhu práce uskutočňuje miestna úroveň, občianska spoločnosť, združenia prisťahovalkýň alebo univerzity. Mali by sa podporovať a šírenie osvedčených postupov by sa malo propagovať na národnej úrovni a medzi členskými štátmi.

4.3. *Zozbierať potrebné údaje v záujme prijatia informovaných politických opatrení*

4.3.1. Pre hlbšie porozumenie potrieb prisťahovalkýň a navrhnutie vhodných politických opatrení je nevyhnutné disponovať lepšími štatistickými údajmi zoradenými podľa pohlavia a štátnej príslušnosti alebo krajiny pôvodu tak na národnej, ako i na európskej úrovni.

4.4. *Lepšie informovať prisťahovalkyne*

4.4.1. Ak sa majú zlepšiť vedomosti o hostiteľskej spoločnosti a jej trhu práce, prisťahovalkyne musia mať prístup k informáciám o svojich právach a existujúcich službách vo viacerých jazykoch a v spolupráci s občianskou spoločnosťou a sieťami prisťahovalcov, ktorých prínos sa musí uznať a podporovať.

4.5. *Uľahčiť učenie sa jazyka hostiteľskej krajiny*

4.5.1. Začlenenie a prístup k práci závisia v prvom rade od znalosti jazyka hostiteľskej krajiny. Nedostatočná znalosť jazyka podporuje izolovanosť žien, bráni im v poznaní svojich práv, prístupe k verejným službám a nepriaznivo vplyva na začlenenie ich detí. Školské výsledky väčšiny mladých ľudí z rodín prisťahovalcov sú slabšie než výsledky domácich mladých ľudí.

4.5.2. Verejné orgány musia preto prisťahovalkyniam zabezpečiť jazykové kurzy, ktoré budú dostupné z hľadiska ceny, miesta a času konania (zlučiteľné so starostlivosťou o malé deti v rodine). Kurzy by mali byť z hľadiska obsahu užitočné pri hľadaní si zamestnania a kontakte s verejnými službami.

⁽⁹⁾ Gender Equality Index Report (Správa o indexe rovnosti pohlaví), Európsky inštitút pre rodovú rovnosť – EIGE, 2013, s. 21.

⁽¹⁰⁾ http://ep.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics

4.6. Uznať kvalifikácie a zabrániť strate zručností

4.6.1. Pristáhovalkyne majú rôzne kvalifikácie a navrhované opatrenia sa musia týmto rozdielom prispôbiť. Úroveň vzdelania a pracovné skúsenosti niektorých žien sú slabé, zatiaľ čo iné majú vysoké univerzitné alebo odborné vzdelanie.

4.6.2. Mnoho týchto žien sa najčastejšie stretáva s problémom uznania kvalifikácií a skúseností získaných v zahraničí, čo je paradoxné vzhľadom na to, že Európa potrebuje kvalifikovanú pracovnú silu v mnohých oblastiach. Niekedy je doba čakania na uznanie ich diplomov dlhá a môže tieto ženy odradiť, viesť k strate vedomostí a k tomu, že budú nútené prijať pracovné miesto, pre ktoré sú nadmerne kvalifikované. Nezamestnané pristáhovalkyne alebo pristáhovalkyne zamestnané na pozíciách, pre ktoré sú nadmerne kvalifikované, predstavujú nedostatočne využité zdroje a plytvanie ľudským kapitálom.

4.6.3. Mali by sa vytvoriť úrady, ktoré budú mať na starosti uznanie kvalifikácií získaných v krajine pôvodu. Sociálni partneri môžu tiež do veľkej miery pomôcť uľahčiť uznanie týchto kvalifikácií v kolektívnych dohodách.

4.6.4. Niektoré sektory, ako napr. upratovanie, starostlivosť o deti, starostlivosť o staršie osoby, ubytovacie a stravovacie služby, poľnohospodárstvo alebo sociálne hospodárstvo môžu menej kvalifikovaným pristáhovalkyniam ponúknuť pracovné príležitosti v podobe pracovného miesta alebo podnikateľskej činnosti. Bude však potrebné tieto sektory sprofesionalizovať a zatraktívniť, vyškoliť ženy na vykonávanie spomínaných povolání a uznať dôležitosť ich prínosu pre uvedené oblasti, aby bola táto práca užitočná pre domácich obyvateľov, ako i pristáhovalkyne.

4.6.5. Tento druh práce môže byť aj prechodný, a preto je dôležité ponúknuť odborné vzdelávanie počas obdobia, keď ženy pracujú v uvedených sektoroch, aby mohli postupovať vo svojej kariére alebo sa zamerať na iné povolania.

4.6.6. Osobitný prípad práce vykonávanej v domácnostiach

4.6.6.1. Hoci nie všetky pristáhovalkyne pracujú v tomto sektore, často sa naň zo začiatku orientujú, pretože v ňom prevláda silný dopyt a je možné v ňom pracovať nelegálne.

4.6.6.2. Tieto ženy sa nachádzajú v bežnej situácii, pretože môžu vykonávať iba nelegálnu prácu, pri ktorej im nie je poskytnutá žiadna ochrana. Nemôžu zlegalizovať svoj pobyt ani získať povolenie na pobyt, pretože nemôžu dokázať, že pracujú. Nachádzajú sa preto v mimoriadne zraniteľnej situácii, keď sú samy a zamestnané u viacerých zamestnávateľov alebo majú jedného zamestnávateľa, u ktorého aj bývajú.

4.6.6.3. Niektoré európske štáty zaviedli opatrenia, ktoré umožňujú zlegalizovať nelegálnu prácu (napr. daňové úľavy vo Švédsku, poukážky na služby v Belgicku, platobné šeky za služby v domácnosti vo Francúzsku atď.), a zamestnávateľom zjednodušujú administratívne postupy a zamestnancom poskytujú sociálne práva a možnosť dokázať svoju pracovnú činnosť, čo im umožňuje zlegalizovať svoj pobyt.

4.6.6.4. Členské štáty by mali ratifikovať Dohovor Medzinárodnej organizácie práce (MOP) č. 189⁽¹⁾, ktorý umožňuje poskytnúť domácim pracovníkom rovnaké práva, ako majú iní pracovníci, a usporiadať tento sektor tak, ako to odporučil EHSV vo svojom stanovisku na tému „Rozvoj služieb pre rodiny v záujme zvýšenia miery zamestnanosti a podpory rovnosti mužov a žien v zamestnaní“⁽²⁾.

4.7. Podporovať samostatnú zárobkovú činnosť a podnikanie

4.7.1. Z výskumov vyplýva, že pristáhovalci sú inovatívnejší a podnikavejší než domáce obyvateľstvo. V mnohých krajinách sa stanú samostatne zárobkovými osobami alebo si založia nový podnik, v ktorom často zamestnávajú ďalších pristáhovalcov. Výbor vypracoval stanovisko na tému „Prínos podnikateľov z radov pristáhovalcov pre hospodárstvo EÚ“⁽³⁾.

4.7.2. Aby títo podnikatelia lepšie uspeli, je potrebné poskytnúť im podporu, ktorá im umožní získať finančné prostriedky, naučiť sa zostaviť podnikateľský plán a spoznať podnikateľské prostredie hostiteľskej krajiny. Musia byť navrhnuté špecifické iniciatívy zamerané na pomoc podnikateľkám a osobitná pozornosť sa musí venovať sociálnemu podnikaniu.

⁽¹⁾ Dohovor MOP č. 189 nadobudol platnosť 5. septembra 2013.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 16.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 16.

4.7.3. Pristáhovalkyne by tiež mali mať možnosť opory v iných, skúsenejších podnikateľoch, a sieťam pristáhovalkýň, ktoré podnikajú, by mala byť poskytnutá pomoc. Pristáhovalkyniam by malo byť okrem toho ponúknuté vzdelanie v oblasti podnikania, ktoré by malo byť organizované v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi a organizovanou občianskou spoločnosťou.

4.8. Zlepšiť vnímanie pristáhovalkýň

4.8.1. Hoci čoraz viac žien, často vysokokvalifikovaných, migruje samostatne, obraz pristáhovalkýň v spoločnosti ako obetí kultúry, ktorá prisudzuje nízku hodnotu právam žien, sa mení len veľmi pomaly. Je potrebné, aby boli pristáhovalkyne vnímané pozitívnejšie, čo by mohlo slúžiť ako model pre komunity pristáhovalcov. V tejto súvislosti by boli užitočné informačné kampane.

4.9. Zlepšiť viacúrovňovú spoluprácu

4.9.1. Efektívna integrácia sa dá dosiahnuť len na základe partnerstva medzi všetkými zainteresovanými stranami, ako sú európske inštitúcie, členské štáty a celoštátne, regionálne a miestne subjekty.

4.9.2. Organizovaná občianska spoločnosť – najmä združenia pristáhovalkýň – musia byť zapojené do každého štádia procesu tvorby politík v oblasti začlenenia pristáhovalkýň do trhu práce. Tieto zainteresované strany môžu totiž priniesť skutočnú pridanú hodnotu vďaka svojim vedomostiam o živote pristáhovalkýň. Ich zapojenie by mohlo tiež pomôcť ľahšie sa s týmito politickými opatreniami stotožniť, čo uľahčí ich akceptáciu a realizáciu.

5. Záver

5.1. Účasť na trhu práce je jedným z najúčinnějších a najkonkrétnejších prostriedkov začlenenia sa do spoločnosti. Pristáhovalkyne potrebujú v procese svojho začleňovania podporu a pomoc. Musia byť informované o svojich právach a povinnostiach v hostiteľskej spoločnosti, požívať vlastné práva, mať prístup k vzdelávaniu, mať možnosť využiť svoje zručnosti a musí byť uznaný ich prínos pre európske hospodárstvo a spoločnosť.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zaberanie pôdy – poplašný signál pre Európu a hrozba pre rodinné poľnohospodárske podniky“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 242/03)

Spravodajca: Kaul NURM

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2014 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Zaberanie pôdy – poplašný signál pre Európu a hrozba pre rodinné poľnohospodárske podniky“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. januára 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 209 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 9 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Záver a odporúčania

1.1. Toto stanovisko sa zaoberá problémom zaberania pôdy (vrátane koncentrácie pôdy), ktorý sa vyskytuje na celom svete aj v EÚ a predstavuje hrozbu pre rodinné poľnohospodárske podniky.

1.2. Poľnohospodárska pôda je základom výroby potravín, a teda aj predpokladom zaručenia potravinovej bezpečnosti podľa článku 11 Medzinárodného paktu OSN o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a článku 25 Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

1.3. Zaberanie pôdy spôsobujú tieto faktory: čoraz globalizovanejší svet a s tým súvisiace zásady voľného obehu kapitálu, nárast počtu obyvateľov a urbanizácia, stále sa zvyšujúci dopyt po potravinách a energii z biologických zdrojov, rastúci dopyt po prírodných surovinách, tienisté stránky poľnohospodárskej a environmentálnej politiky, ako aj možnosť špekulovať so zvyšovaním hodnoty poľnohospodárskej pôdy.

1.4. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) pozoruje vážnu hrozbu, ktorú predstavuje vysoká koncentrácia pôdy v rukách veľkých nepoľnohospodárskych investorov a veľkých poľnohospodárskych podnikov, a to aj v niektorých častiach Európskej únie. Táto koncentrácia sa prieči európskemu modelu udržateľného a multifunkčného poľnohospodárstva charakterizovaného predovšetkým rodinnými podnikmi a ohrozuje dosiahnutie cieľov stanovených v článkoch 39 a 191 ZFEÚ. Je v rozpore so štrukturálnym cieľom v poľnohospodárstve, ktorým je rozptýlenie vlastníctva, vedie k nezvratnému poškodeniu hospodárskych štruktúr na vidieku a k spoločensky nežiaducej industrializácii poľnohospodárstva.

1.5. V dôsledku industrializovaného poľnohospodárstva sa zvyšujú riziká spojené s bezpečnosťou potravín a degradáciou pôdy a znižuje sa potravinová bezpečnosť.

1.6. Rodinný poľnohospodársky podnik plní okrem výroby potravín ešte ďalšie dôležité funkcie v spoločnosti a ekologickú funkciu, ktoré industrializovaný model poľnohospodárstva s prevahou veľkých podnikov nemôže poskytnúť. Ak majú byť rodinné poľnohospodárske podniky životaschopnou alternatívou industrializovaného poľnohospodárstva a zaberania pôdy, ktoré je jedným z jeho prejavov, musia sa prijať aktívne opatrenia na ochranu rodinných poľnohospodárskych podnikov.

1.7. Pôda nie je bežný obchodný tovar, ktorého je možné jednoducho vyrobiť väčšie množstvo. Pôda je zdrojom, ktorý nie je neobmedzený, a preto by tu nemali platiť bežné trhové pravidlá. Vlastnícke vzťahy týkajúce sa pôdy a jej využívania sa musia regulovať viac ako doteraz. Vzhľadom na uznané chybné trendy považuje EHSV za potrebné vytvoriť tak na úrovni členských štátov, ako aj na úrovni EÚ jednoznačný štrukturálny poľnohospodársky model, ktorý bude mať dosah na využívanie pôdy a pozemkové právo.

1.8. Trh s poľnohospodárskou pôdou je v členských štátoch EÚ veľmi rozdielne regulovaný. Zatiaľ čo v niektorých štátoch platia obmedzenia, v iných štátoch chýbajú, čím vznikajú medzi členskými štátmi nerovnosti.

1.9. Pôdna politika je síce v kompetencii členských štátov, ale do určitej miery ju obmedzuje zásada voľného obehu kapitálu a tovaru stanovená v zmluvách. Preto EHSV žiada Európsky parlament a Radu, aby zvažili, či musí byť zaručený voľný obeh kapitálu aj v súvislosti s predajom a nákupom poľnohospodárskej pôdy a poľnohospodárskych podnikov, a to predovšetkým s ohľadom na štáty mimo EÚ, ale tiež v rámci EÚ.

1.10. EHSV vyzýva členské štáty, aby využívanie pôdy usmerňovali takým spôsobom, že sa využijú existujúce možnosti, ako sú dane, subvencie a finančné prostriedky v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) s cieľom zachovať na celom území EÚ model poľnohospodárstva založený na rodinných poľnohospodárskych podnikoch.

1.11. Členským štátom sa musí povoliť možnosť stanoviť si hornú hranicu nadobúdania poľnohospodárskej pôdy a vytvoriť systém predkupných práv pre tých, ktorých vlastníctvo pôdy je pod touto hranicou.

1.12. EHSV vyzýva Európsku komisiu a Európsky parlament, aby na základe jednotného postupu rozsiahlym spôsobom preskúmali dôsledky politických opatrení uplatňovaných v jednotlivých štátoch (opatrenia pomoci a obmedzenia) v súvislosti s koncentráciou poľnohospodárskej pôdy a poľnohospodárskou výrobou. Súčasne by sa malo preskúmať, aké riziko predstavuje koncentrácia pôdy pre potravinovú bezpečnosť, zamestnanosť, životné prostredie, kvalitu pôdy a rozvoj vidieka.

1.13. EHSV vyzýva všetky členské štáty EÚ, aby implementovali dobrovoľné pokyny pre zodpovednú správu (VGGT) a podávali Komisii a FAO správy o používaní a uplatňovaní uvedených pokynov v politikách pre správu pôdy.

1.14. Musí sa uplatňovať taká politika, ktorá nevedie ku koncentrácii pôdy, ale k prechodu od priemyselne fungujúcich veľkých poľnohospodárskych podnikov k menším výrobným jednotkám prostredníctvom silnejších rodinných poľnohospodárskych podnikov, čo by tiež zvýšilo potravinovú sebestačnosť.

1.15. EHSV bude naďalej pozorne sledovať vývoj týkajúci sa koncentrácie pôdy, skúmať jej dôsledky a podieľať sa na vypracúvaní návrhov na jej zamedzenie.

2. Celosvetové zaberanie pôdy – všeobecný kontext

2.1. Toto stanovisko sa zaoberá problémami zaberania pôdy a koncentrácie pôdy, ktorých dôsledky predstavujú ohrozenie existencie rodinných poľnohospodárskych podnikov.

2.2. Neexistuje jednotná medzinárodne uznaná definícia pojmu „zaberanie pôdy“. Pod zaberaním pôdy sa vo všeobecnosti rozumie proces nákupu poľnohospodárskej pôdy vo veľkom meradle bez predchádzajúcej konzultácie s miestnymi obyvateľmi alebo bez ich súhlasu. V konečnom dôsledku vedie k tomu, že sa zhoršia možnosti miestnych obyvateľov samostatne viesť poľnohospodársky podnik a zaistiť si potravinovú bezpečnosť. Vlastník má aj právo na využívanie zdrojov (pôdy, vody, lesa) a na zisky z tohto využívania. Možným sprievodným javom je skutočnosť, že sa upustí od dovtedajšieho poľnohospodárskeho využívania v prospech iných, nepoľnohospodárskych činností.

2.3. Poľnohospodárska pôda a prístup k vode sú základom pre výrobu potravín. Miera potravinovej sebestačnosti krajín závisí od rôznych faktorov, základným predpokladom je však existencia dostatočného množstva poľnohospodárskej pôdy a právo štátov regulovať systém jej vlastníctva a využívania.

2.4. V priemere pripadá na každú osobu na Zemi približne 2 000 m² poľnohospodárskej pôdy. Rozdelenie plôch vhodných na poľnohospodárstvo na obyvateľa sa v jednotlivých krajinách na celom svete veľmi líši, preto sa niektoré krajiny pokúšajú zväčšiť svoje plochy vhodné na poľnohospodársku výrobu nákupom pôdy v iných krajinách.

- 2.5. K zaberaniu pôdy prispievajú tieto faktory:
- 2.5.1. narastajúca globalizácia a s ňou súvisiace zásady voľného obehu kapitálu;
 - 2.5.2. nárast počtu obyvateľov a urbanizácia;
 - 2.5.3. neustále stúpajúci dopyt po potravinách;
 - 2.5.4. rastúci dopyt po energii z biologických zdrojov;
 - 2.5.5. rastúci dopyt po prírodných surovinách (vlákna a ďalšie výrobky z dreva);
 - 2.5.6. tienisté stránky poľnohospodárskej a environmentálnej politiky;
 - 2.5.7. možnosť špekulovať s potravinárskymi výrobkami na medzinárodnom alebo aspoň na európskom trhu;
 - 2.5.8. možnosť špekulovať so zvyšovaním hodnoty poľnohospodárskej pôdy a budúcimi príspevkami;
 - 2.5.9. snaha veľkých investorov investovať kapitál uvoľnený v dôsledku finančnej krízy v roku 2008 do poľnohospodárskej pôdy, ktorá je bezpečnejšou investíciou.
- 2.6. K tomuto zaberaniu poľnohospodárskej pôdy dochádza vo veľkej miere v Afrike, Južnej Amerike a ďalších oblastiach, ale aj v niektorých regiónoch Európy, v ktorých je pôda v porovnaní s rozvinutými krajinami a celosvetovým priemerom lacná.
- 2.7. Je ťažké získať spoľahlivé údaje o rozsahu zaberania poľnohospodárskej pôdy, pretože nie všetky obchody s pôdou sa registrujú a vzájomné transakcie právnických osôb týkajúce sa pôdy často nie sú obzvlášť transparentné, ako napríklad v prípade nákupu pôdy prostredníctvom dcérskych spoločností a partnerských podnikov. Niektoré mimovládne organizácie a výskumné ústavy však uskutočnili príslušné prieskumy. Podľa odhadov Svetovej banky bolo v rokoch 2008 – 2009 na celom svete zabraných 45 miliónov hektárov pôdy. V správe iniciatívy Land Matrix sa opisuje, ako bolo v 1 217 rozsiahlych obchodoch v rozvojových krajinách predaných celkom 83,2 milióna hektárov poľnohospodárskej pôdy, teda 1,7 % poľnohospodársky využiteľných plôch na celom svete⁽¹⁾.
- 2.8. Najviac pôdy bolo nakúpené v Afrike (56,2 mil. hektárov, t. j. 4,8 % poľnohospodárskych plôch Afriky), ďalej v Ázii (17,7 mil. hektárov) a v Latinskej Amerike (7 mil. hektárov). Pritom boli uprednostňované plochy, ktoré majú dobrú polohu a sú prístupné, sú zásobené vodou, hodia sa na pestovanie obilia a zeleniny a sľubujú vysoké výnosy. Investori sa zaujímajú aj o lesné oblasti. Investori pochádzajú v prvom rade z Číny, Indie, Kórey, Egypta, krajín Perzského zálivu, Brazílie a Južnej Afriky, ale tiež z USA a členských štátov EÚ. Krajiny s vysokými cenami pôdy nákupcov nezaujímajú. V týchto krajinách dochádza skôr ku koncentrácii vlastníctva pôdy, keď veľké poľnohospodárske podniky skupujú pôdu malých výrobcov.
- 2.9. Podľa správy Madariagovej nadácie⁽²⁾ z 10. júla 2013 majú niektoré oblasti politiky EÚ priamy či nepriamy vplyv na zaberanie pôdy v EÚ a na celom svete, napríklad politika v oblasti biohospodárstva, ako aj obchodná a poľnohospodárska politika. Určitú úlohu tu zohráva aj liberálna pôdna politika a všeobecne uznávaná zásada voľného obehu kapitálu a tovaru.
- 2.10. V prvom rade sa uvádza požiadavka vyššieho podielu biopalív a umožnenie bezcolného a bezkvótového obchodovania s cukrom, ktorú vyslovila EÚ a ktorá stojí za odštartovaním niektorých projektov v Ázii a Afrike spojených so zaberaním pôdy.

⁽¹⁾ <http://www.landmatrix.org/en>

⁽²⁾ www.madariaga.org

3. Zaberanie pôdy a jej koncentrácia v Európe

3.1. Európa je súčasťou globálnych procesov, tieto procesy sa teda odohrávajú aj v rámci Európy, v niektorých oblastiach očividne, v iných skôr nenápadne. K zaberaniu pôdy dochádza predovšetkým v krajinách východnej a strednej Európy.

3.2. Popri klasickom nadobúdaní pôdy dochádza k preberaniu kontroly nad pestovateľskými plochami aj tým, že sa nakupujú podniky, ktoré vlastnia pôdu alebo majú príslušné nájomné zmluvy, alebo sa vyvíjajú snahy získať podiely na takýchto podnikoch. To vedie k tomu, že sa vlastníctvo pôdy stále viac sústreďuje v malom počte veľkých podnikov a v niektorých krajinách strednej a východnej Európy prevláda industrializované poľnohospodárstvo.

3.3. Zatiaľ čo sa celková výmera poľnohospodárskej pôdy v Európe znižuje, vlastníctvo pôdy sa stále viac sústreďuje v rukách jednotlivých veľkých podnikov. Jedno percento poľnohospodárskych podnikov kontroluje 20 % poľnohospodárskej pôdy v Európskej únii. Tri percentá poľnohospodárskych podnikov kontrolujú 50 % poľnohospodárskej pôdy v Európskej únii. Na druhej strane kontroluje 80 % poľnohospodárskych podnikov iba 14,5 % poľnohospodárskej pôdy.

3.4. V Európe je možné konštatovať súvislosť medzi klesajúcim počtom poľnohospodárskych výrobných jednotiek a klesajúcim počtom zamestnancov v poľnohospodárstve. Napríklad v rokoch 2005 – 2010 sa v krajinách východnej Európy, najmä v pobaltských štátoch (Estónsko, Lotyšsko a Litva), v najväčšej miere znížil počet výrobných jednotiek a súbežne s tým v tomto regióne aj najviac klesla potreba pracovnej sily (v Bulharsku a Rumunsku o 8,9 % za rok a v pobaltských štátoch o 8,3 % za rok). Naproti tomu v Írsku a na Malte počet poľnohospodárskych podnikov stúpol, a tým aj dopyt po pracovnej sile v poľnohospodárstve.

3.5. Za skupovanie pôdy a koncentráciu jej vlastníctva sú v zásade zodpovedné tri kategórie investorov: investori z tretích krajín, EÚ a z vlastnej krajiny.

3.6. Najdôkladnejší prehľad o koncentrácii vlastníctva pôdy v Európe, vrátane Európskej únie, poskytuje správa „*Concentration, land grabbing and people's struggles in Europe*“⁽³⁾, ktorú v apríli 2013 predložila organizácia *Via Campesina* a sieť *Hands off the Land*. Podľa tejto správy prebieha v súčasnosti v Európskej únii postupný proces zaberania pôdy a koncentrácie vlastníctva pôdy, ktorý ovplyvňuje ľudské práva, najmä právo na primeranú výživu. Najväčšie rozmery malo zaberanie pôdy v Maďarsku a Rumunsku. Tento proces však možno pozorovať aj v ostatných krajinách strednej a východnej Európy.

3.6.1. Podľa údajov rôznych zdrojov je v Rumunsku už asi 10 % poľnohospodárskej pôdy v rukách investorov z tretích krajín a ďalších 20 – 30 % kontrolujú investori z EÚ. V Maďarsku sa na základe tajných zmlúv dostal 1 milión hektárov pôdy pod kontrolu kapitálu pochádzajúceho hlavne z členských štátov EÚ. Hoci v Poľsku nie je do mája 2016 cudzincom povolené kupovať pôdu, je známe, že zahraniční podnikatelia predovšetkým z krajín EÚ už 200 000 hektárov pôdy kúpili. Vo francúzskej oblasti Bordeaux kúpili Číňania asi 100 viníc. Po zjednotení Nemecka boli na území bývalej NDR zrušené poľnohospodárske družstvá a vznikli tak rodinné poľnohospodárske podniky, ako aj právnické osoby. Odvtedy sa množia signály, že právnické osoby sú obzvlášť náchylné podľahnúť nepoľnohospodárskym investorom a poskytovateľom kapitálu.

3.7. Z nasledujúcich príkladov možno vytušiť rozsah tejto koncentrácie v podnikoch: v Rumunsku obhospodaruje najväčší poľnohospodársky podnik približne 65 000 hektárov pôdy, v Nemecku 38 000 hektárov. Najväčší podnik s chovom dojníc v Estónsku má 2 200 kráv a tento počet by sa mal dokonca zvýšiť až na 3 300 zvierat.

3.8. Jedným z dôvodov koncentrácie pôdy v Európe je jednotná platba na plochu v rámci prvého piliera SPP, pretože veľkým producentom zabezpečuje väčšiu finančnú priebornosť, a tým výhody a viac voľného kapitálu na prikúpenie pôdy. V krajinách EÚ-15 sa uplatňuje najmä režim jednotnej platby na poľnohospodársky podnik a v krajinách EÚ-12 najmä režim jednotnej platby na plochu. Zároveň postupuje koncentrácia pôdy v EÚ-15 podstatne pomalšie ako v EÚ-12.

⁽³⁾ http://www.eurovia.org/IMG/pdf/Land_in_Europe.pdf

3.9. Koncentrácia poľnohospodárskej pôdy zase vedie ku koncentrácii príspevkov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. V roku 2009 dostali 2 % rodinných poľnohospodárskych podnikov 32 % platieb zo SPP. Pritom medzi krajinami západnej a východnej Európy existujú rozdiely. Napríklad v roku 2009 dostali veľké poľnohospodárske podniky, ktoré v Bulharsku predstavujú celkovo 2,8 % všetkých podnikov, 66,6 % pomoci. Príslušné údaje za Estónsko sú 3 % a 53 %, v Dánsku zodpovedajú 3 % a 25 % a v Rakúsku 5,5 % a 25 %.

4. Dôsledky zaberania poľnohospodárskej úžitkovej pôdy

4.1. V štátoch, v ktorých dochádza ku koncentrácii a skupovaniu pôdy, je multifunkčný európsky model poľnohospodárstva založený na rodinných podnikoch vytláčaný industrializovanou poľnohospodárskou veľkovýrobou.

4.2. Z uvedeného výskumu vyplýva, že potravinárske a nepotravinárske plodiny vypestované na odkúpenej pôde sa vyvážajú prevažne do krajín, z ktorých pochádzajú investície. Iba malá časť týchto výrobkov je určená pre domáce trhy. V závislosti od miery zaberania pôdy sa zhoršuje domáca potravinová bezpečnosť.

4.3. Zaberanie pôdy a koncentrácia vlastníctva pôdy vedie k tomu, že poľnohospodárske podniky, ktoré tieto plochy doteraz využívali, sú vytláčané. Dôsledkom je strata možností zamestnania a živobytia vo vidieckych oblastiach. Tento proces je zvyčajne nezvratný, pretože pre malých výrobcov alebo aj nové podniky (a mladých poľnohospodárov) je veľmi ťažké kúpiť si pôdu a presadiť sa v tomto hospodárskom odvetví, keď nemajú dostatočný kapitál.

4.4. Napriek tomu, že sa Svetová banka snažila poukázať na pozitívne stránky zaberania pôdy, ako je napríklad vyššia efektívnosť, inovácie a rozvoj, mnohé organizácie občianskej spoločnosti a hnutia zaberanie pôdy kritizujú. Podľa ich názoru to vedie k poškodzovaniu životného prostredia, znehodnocovaniu pôdy a ubúdaniu možností živobytia vo vidieckych oblastiach, a namiesto udržateľného poľnohospodárstva sa rozvíja obrovský agrárny priemysel založený na monokultúrach.

4.5. Zaberanie pôdy má negatívny vplyv na rozvoj vidieckych komunít. Zápornou stránkou veľkoplošného pestovania je nárast nezamestnanosti vo vidieckych oblastiach, čo vedie k sociálnym nákladom.

4.6. Willis Peterson, výskumný pracovník na Univerzite v Minnesote, dokonca tvrdí, že malé rodinné poľnohospodárske podniky sú aspoň také účinné ako veľké poľnohospodárske podniky. Aj tvrdenie, že koncentrácia pôdy vedie k vyšším výnosom, nezodpovedá skutočnosti⁽⁴⁾. Údaje FAO dokazujú opak, pretože viac ako 90 % poľnohospodárskych podnikov na svete sú rodinné podniky, ktoré obhospodarujú 75 % poľnohospodárskej pôdy a celosvetovo produkujú 80 % potravín.

4.7. Varovným príkladom následkov výkupu pôdy je Škótsko, kde bola pred 200 rokmi rozdelená plocha vo veľkosti Holandska na jednotky vo veľkosti medzi 8 000 a 20 000 hektárov a bola predaná investorom. V tejto oblasti žilo 1,5 až 2 milióny ľudí. Doteraz je táto oblasť kvôli priemyselne vedenému poľnohospodárstvu vyludnená. Škótsky parlament sa v súčasnosti zaoberá novým osídlením tejto oblasti, čo je však výrazne drahšie, ako keby sa bol zachoval model poľnohospodárstva založený na menších podnikoch.

5. Význam rodinných poľnohospodárskych podnikov pre spoločnosť a potravinovú bezpečnosť

5.1. EHSV s uspokojením konštatoval, že Organizácia Spojených národov vyhlásila rok 2014 za Medzinárodný rok rodinných poľnohospodárskych podnikov. Rôznym spôsobom sa podieľal na tom, aby sa zdôraznil strategický význam týchto rodinných podnikov pre potravinovú bezpečnosť a rozvoj vidieka a aby sa o ňom v spoločnosti viac diskutovalo.

⁽⁴⁾ <http://familyfarmingahap.weebly.com/family-vs-corporate-farming.html>

5.2. Keďže doteraz neexistuje ani na medzinárodnej úrovni, ani v rámci Európskej únie všeobecne uznávaná definícia rodinného poľnohospodárskeho podniku, EHSV vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu, aby tento pojem definovali. EHSV navrhuje nasledujúce znaky, ktoré musí poľnohospodársky podnik spĺňať, aby bol považovaný za rodinný podnik:

- 5.2.1. prevádzkové rozhodnutia prijímajú rodinní príslušníci;
- 5.2.2. podstatnú časť prác na hospodárstve vykonávajú členovia rodiny;
- 5.2.3. tak majetok, ako aj najväčšia časť kapitálu patrí rodine alebo je pôda v rukách miestneho spoločenstva;
- 5.2.4. aj kontrola správy podniku je v rukách rodiny;
- 5.2.5. podnik sa v rodine odovzdáva z jednej generácie na ďalšiu;
- 5.2.6. rodina žije na vlastnom pozemku, ktorý je súčasťou poľnohospodárskeho podniku, alebo v jeho blízkosti.

5.3. Vo väčšine regiónov sveta má spoločensky a ekologicky primeraný život a práca v rodinných podnikoch na vidieku a v poľnohospodárstve niekoľko tisícročnú tradíciu. Tam, kde existuje právna istota a politická spoľahlivosť, sa rodinné podniky na rozdiel od iných poľnohospodárskych systémov na celom svete osvedčili ako stabilné resp. ich predčili.

5.4. Rodinný poľnohospodársky podnik plní okrem výroby potravín ešte ďalšie užitočné funkcie v spoločnosti, ktoré industrializovaný model poľnohospodárstva, v ktorom majú prevahu veľké podniky a je založený na zamestnancoch v pracovnom pomere, nemôže poskytnúť.

5.4.1. Rodinné poľnohospodárske podniky, ako aj poľnohospodárske družstvá zohrávajú aktívnu úlohu v hospodárskom prostredí vidieckych oblastí. Pre ich stabilitu a flexibilitu má veľký význam členstvo v družstevných a profesijných organizáciách. Poľnohospodárske podniky zachovávajú kultúrne dedičstvo a život na vidieku, obohacujú spoločenský život na vidieku, vytvárajú veľmi hodnotné produkty, prírodné zdroje využívajú udržateľným spôsobom a zabezpečujú široké rozptýlenie vlastníctva vo vidieckych oblastiach.

5.4.2. Rodinné poľnohospodárske podniky sa nesťažujú na nedostatok pracovných miest, samy ich vytvárajú a sú otvorené inováciám.

5.4.3. Gazdovský dvor ponúka deťom ideálne prostredie, v ktorom sa z generácie na generáciu odovzdávajú potrebné znalosti a zručnosti, čo zabezpečuje kontinuitu týchto podnikov.

5.4.4. Poľnohospodárska produkcia rodinných podnikov sa vyznačuje tým, že je mnohotvárna a decentralizovaná. To zaručuje hospodársku súťaž na trhu a znižuje rizikové faktory spojené s koncentráciou pôdy.

5.4.5. Veľký počet podnikov je z hľadiska prežitia ľudstva hodnotou samou osebe, pretože zabezpečuje väčšiemu počtu ľudí zručnosti a znalosti týkajúce sa výroby potravín, a tým vytvára základné podmienky na to, aby boli zručnosti a znalosti potrebné na prežitie k dispozícii aj v čase krízy. Ak majú byť rodinné poľnohospodárske podniky životaschopnou alternatívou industrializovaného poľnohospodárstva a zaberania pôdy, ktoré je jedným z jeho prejavov, musia sa prijať aktívne opatrenia na ochranu rodinných poľnohospodárskych podnikov, o. i. opatrenia na podporu organizáciám producentov a opatrenia proti nekalým obchodným praktikám. Politické opatrenia na úrovni EÚ a štátnej úrovni môžu prispieť k dosiahnutiu udržateľnejšieho a odolnejšieho rodinného poľnohospodárstva ⁽⁵⁾.

(5) [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/529047/IPOL-AGRI_NT\(2014\)529047_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/529047/IPOL-AGRI_NT(2014)529047_EN.pdf)

6. Možnosti regulácie trhu s poľnohospodárskou pôdou a predchádzanie zaberaniu a koncentracii pôdy

6.1. Pôda je základom výroby potravín. Článok 11 Medzinárodného paktu Organizácie Spojených národov o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach⁽⁶⁾ spolu s článkom 25 Všeobecnej deklarácie ľudských práv⁽⁷⁾ zaväzuje štáty k tomu, aby uznali právo na bezpečné potraviny a v dostatočnom množstve pre každého, kto žije na ich území, čo priamo súvisí s prístupom k pôde.

6.2. Keďže v EÚ existuje len málo ropy a zemného plynu, predstavuje táto skutočnosť hrozbu pre potravinovú bezpečnosť. Preto treba zachovať udržateľné poľnohospodárstvo a rodinné poľnohospodárske podniky.

6.3. Pôda nie je bežný obchodný tovar, ktorého je možné jednoducho vyrobiť väčšie množstvo. Pôda je zdrojom, ktorý nie je neobmedzený, a preto by tu nemali platiť bežné trhové pravidlá. EHSV zastáva názor, že v členských štátoch a v EÚ musí dôjsť k intenzívnej diskusii o jednoznačnom štruktúrnom poľnohospodárskom modeli. Len z takéhoto základu môžu a musia vychádzať politické dôsledky a opatrenia. Ako príklad tu možno uviesť právne posúdenie nákupu podielov poľnohospodárskych podnikov (tzv. Share Deals). Vlastnícke vzťahy týkajúce sa pôdy a jej využívania sa musia regulovať viac ako doteraz.

6.4. Organizácie rôznej politickej orientácie sa zaoberali otázkou regulovania vlastníctva pôdy a vypracovaním príslušných politických opatrení a poukázali na to, že v tejto oblasti je nevyhnutná dobrá správa vecí verejných. Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) vypracovala na túto tému dobrovoľné usmernenia: „*The Voluntary Guidelines of the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forestry*“⁽⁸⁾. Cieľom týchto usmernení je dosiahnuť regulované, zaistené práva na užívanie pôdy, ktoré majú zabezpečiť rovnaký prístup k zdrojom (pôde, rybolovným oblastiam, lesom), aby sa tak redukoval výskyt hladu a chudoby, podporil trvalo udržateľný rozvoj a zlepšilo životné prostredie. Unctad, FAO, IFAD a Svetová banka spoločne vytvorili zásady pre zodpovedné investície do poľnohospodárstva⁽⁹⁾, ktoré uznávajú práva, prostriedky na živobytie a zdroje. OECD vydala politický rámec pre investície do poľnohospodárstva (*Policy Framework for Investment in Agriculture – PPIA*)⁽¹⁰⁾. Cieľom je poskytnúť štátom usmernenia pri formulovaní politických opatrení na stimulovanie súkromných investícií do poľnohospodárstva.

6.5. EHSV sa domnieva, že usmernenia FAO/OSN týkajúce sa práv poľnohospodárov na užívanie pôdy sú dôležitým míľnikom a žiada, aby boli vo všetkých štátoch rozhodne a presne uplatňované. Nejasné vlastnícke práva sú znakom „zlej správy vecí verejných“ a naopak motiváciou na zaberanie pôdy.

6.6. V dokumente, ktorý v roku 2012 uverejnil Factor Markets⁽¹¹⁾, sa skúmajú právne predpisy týkajúce sa predaja pôdy v členských štátoch EÚ a kandidátskych krajinách. Vyplýva z neho, že celý rad členských štátov má vlastné právne predpisy, ktoré majú zabrániť rozsiahlej koncentrácii pôdy a jej skupovaniu cudzincami, napr. udeľovaním predkupného práva. V niektorých krajinách musia byť všetky transakcie týkajúce sa poľnohospodárskej pôdy úradne povolené bez ohľadu na krajinu pôvodu kupujúceho. Je to bežné napr. vo Francúzsku, Nemecku a Švédsku. Zároveň sú krajiny, ako napríklad Maďarsko a Litva, v ktorých bola stanovená horná hranica pre poľnohospodársku pôdu, ktorú môže mať v držbe jeden vlastník.

6.6.1. Vo Francúzsku podliehajú transakcie s pôdou kontrole regionálnych orgánov (*Sociétés d'Aménagement Foncier et d'Établissement Rural, SAFER*). SAFER je regionálny úrad, ktorého úloha spočíva v tom, aby pomáhal poľnohospodárom, v tomto prípade najmä mladým poľnohospodárom, pri novom usporiadaní majetkových pomerov a zabezpečil transparentnosť trhu s poľnohospodárskou pôdou.

6.6.2. Vo Švédsku je pri nákupe pôdy v riedko osídlených oblastiach povinné vyžiadať si povolenie. Pri vydávaní takéhoto povolenia sa berie do úvahy vzdelanie resp. predchádzajúce skúsenosti kupujúceho a niekedy sa tiež požaduje, aby kupujúci na kúpenej pôde býval. Vo Švédsku si môžu poľnohospodársku pôdu kúpiť len fyzické osoby.

⁽⁶⁾ <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ceschr.aspx>

⁽⁷⁾ <http://www.unhr.org/en/documents/udhr/index.shtml>

⁽⁸⁾ <http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf>

⁽⁹⁾ <http://unctad.org/en/Pages/DIAE/G-20/PRAL.aspx>

⁽¹⁰⁾ http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/PPIA_April2013.pdf

⁽¹¹⁾ http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/120249/2/FM_WP14CEPonSalesMarketRegulations_D15.1_Final.pdf

6.6.3. V Litve smie právnická osoba kúpiť pôdu len v tom prípade, keď jej príjem z poľnohospodárskej činnosti tvorí aspoň 50 % jej celkových príjmov. Domáce fyzické a právnické osoby môžu vlastniť do 500 hektárov pôdy.

6.6.4. V Belgicku, Taliansku a Francúzsku majú nájomcovia poľnohospodárskej pôdy pri jej predaji predkupné právo.

6.7. Ako je z tohto prehľadu možné vyčítať, trh s poľnohospodárskou pôdou je v členských štátoch EÚ veľmi rozdielne regulovaný. Zatiaľ čo v niektorých štátoch platia obmedzenia, v iných štátoch chýbajú, čím vznikajú medzi členskými štátmi nerovnosti. V tomto zmysle možno chápať aj rozhodnutie bulharského parlamentu, ktorý predĺžil do roku 2020 moratórium na nadobúdanie poľnohospodárskej pôdy, ktorého platnosť sa mala skončiť 22. októbra 2013, a to napriek varovaniu zo strany EÚ, pretože postrehol bezprostredné ohrozenie domácich poľnohospodárskych plôch, keďže v Bulharsku sú ceny pôdy, ale aj kúpna sila poľnohospodárov podstatne nižšie než v prosperujúcich krajinách.

6.8. V analýze združenia Factor Markets z roku 2012 ⁽¹²⁾ sa konštatuje, že dominantné postavenie veľkých korporácií na trhu s poľnohospodárskou pôdou narúša aj riadne fungovanie tohto trhu. Veľké korporácie zaberajúce pôdu využívajú svoju moc tak na miestnych, ako aj regionálnych trhoch s poľnohospodárskou pôdou na ovplyvňovanie cien pôdy a podmienok nájomných zmlúv.

6.9. Pôdna politika patrí do právomoci členských štátov, ktoré si môžu stanoviť obmedzenia na transakcie v prípade, keď je ohrozená národná energetická alebo potravinová bezpečnosť a keď sú obmedzenia v prevažujúcej miere vo verejnom záujme. Obmedzenia sú prípustné s cieľom zabrániť špekuláciám, zachovať miestne tradície a zabezpečiť riadne využívanie pôdy. Zároveň takéto obmedzenia obmedzujú zásadu voľného obehu tovaru a kapitálu, ktorá je stanovená v zmluvách. Preto EHSV žiada Európsky parlament a Radu, aby zvažili, či musí byť vždy zaručený voľný obeh kapitálu v súvislosti s predajom a nákupom poľnohospodárskej pôdy a poľnohospodárskych podnikov, a to predovšetkým s ohľadom na štáty mimo EÚ, ale tiež v rámci EÚ. V tejto súvislosti treba mať na zreteli, že ceny poľnohospodárskej pôdy a príjmy ľudí sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líšia. Je potrebné nájsť odpoveď na otázku, či voľný obeh kapitálu a voľný trh poskytujú všetkým občanom a právnickým osobám rovnaké príležitosti na nadobudnutie pôdy.

6.10. Podľa názoru EHSV je nevyhnutné, aby s ohľadom na potravinovú bezpečnosť a iné legitímne ciele na základe udržateľného poľnohospodárskeho modelu mali členské štáty viac možností regulovať svoj trh s poľnohospodárskou pôdou a stanovovať v tejto súvislosti obmedzenia. EHSV zároveň vyzýva všetky členské štáty EÚ, aby využili všetky možnosti, ktoré majú k dispozícii pri formulovaní legislatívy. Niektorým členským štátom zjavne chýbajú jasné politické ciele alebo tieto ciele obsahujú diskriminačné prvky.

6.11. Ak Európsky parlament a Rada dospejú k záveru, že obmedzenia obehu kapitálu sú s ohľadom na potravinovú bezpečnosť opodstatnené, musí sa o tom diskutovať aj na medzinárodnej úrovni, pretože voľný obeh kapitálu je zaručený rôznymi medzinárodnými dohodami.

6.12. Existujúce právne a politické možnosti EÚ a členských štátov umožňujú ovplyvňovanie využívania pôdy cez dotácie alebo dane. Šikovným využitím nástrojov SPP a pôdnou politikou je možné zabezpečiť, aby bola výroba možná a ekonomicky rentabilná aj pre malé poľnohospodárske podniky, čo by zase zabránilo koncentracii pôdy.

6.13. V rámci reformovanej SPP by istotne bolo možné zaviesť horné hraničné hodnoty a upraviť priame platby tak, aby prvé hektáre viac zavázili, a zjednodušiť investičné dotácie a priame platby pre malé poľnohospodárske podniky. EHSV však pochybuje, že existujúce obmedzenia majú veľký vplyv na zamedzenie koncentracii pôdy a či sú tieto možnosti dostatočne využívané v tých členských štátoch, v ktorých sú štrukturálne rozdiely medzi poľnohospodárskymi podnikmi a intenzita koncentracie pôdy najväčšie. EHSV odporúča členským štátom, aby tieto možnosti intenzívne využívali, a vyzýva inštitúcie Európskej únie, aby zaviedli silnejší mechanizmus prerozdelenia pomoci.

⁽¹²⁾ http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/120249/2/FM_WP14CEPSONSalesMarketRegulations_D15.1_Final.pdf

6.14. Poľnohospodárska pôda je obmedzeným prírodným zdrojom, a preto jej zaberanie ohrozuje dosiahnutie cieľov stanovených v článkoch 39 a 191 ZFEÚ. Z tohto dôvodu EHSV apeluje na Európsku komisiu a Európsky parlament, aby sa aktívne zaoberali úpravou využívania pôdy.

6.15. EHSV odporúča, aby sa vo všetkých členských štátoch EÚ zaviedla horná hranica pre nadobúdanie poľnohospodárskej pôdy tak pre fyzické, ako aj právnické osoby. Tí, ktorí sú pod touto hranicou, by mali mať predkupné právo. Príslušné orgány môžu uplatňovať predkupné právo len v prípade tých poľnohospodárov, ktorí sú pod touto hranicou.

6.16. Do rozhodovacieho procesu týkajúceho sa využívania pôdy, by mali byť zapojené miestne spoločenstvá, čo zároveň znamená, že sa im musí poskytnúť viac práv a možností.

6.17. Pri využívaní poľnohospodárskej pôdy by sa mala uprednostňovať výroba potravín pred produkciou biopalív.

6.18. Musí sa uplatňovať taká politika, ktorá nevedie ku koncentrácii pôdy, ale k prechodu od industrializovanej výroby k menším výrobným jednotkám, čo by tiež zvýšilo potravinovú sebestačnosť. V členských štátoch EÚ by mali existovať štátne inštitúcie, ktoré majú prehľad o pomeroch týkajúcich sa vlastníctva a využívania poľnohospodárskej pôdy. To by si vyžadovalo, aby boli v celoštátnych databázach uvedené okrem údajov o vlastníčkovi pôdy aj údaje o jej užívateľoch. Takéto údaje by umožnili uskutočniť potrebné kontroly a reagovať na zmeny.

6.19. EHSV vyzýva Európsku komisiu a Európsky parlament, aby na základe jednotného postupu preskúmali, aké dôsledky majú politické opatrenia a obmedzenia v jednotlivých štátoch na koncentráciu pôdy. Súčasne by sa malo preskúmať, aké riziko predstavuje koncentrácia pôdy pre potravinovú bezpečnosť, zamestnanosť, životné prostredie a rozvoj vidieka.

6.20. EHSV vyzýva všetky členské štáty EÚ, aby podávali Komisii a FAO správy o používaní a uplatňovaní dobrovoľných pokynov pre zodpovednú správu (VGGT, prijatých vo FAO v roku 2012) v politikách pre správu pôdy. VGGT majú celosvetový dosah (článok 2.4), ktorý zahŕňa aj Európu. VGGT vyzývajú štáty, aby vytvorili platformy mnohých zúčastnených strán, do ktorých by boli zapojené a na ktorých by sa zúčastnili najviac postihnuté strany. Platformy by mali monitorovať implementovanie pokynov a zosúladiť s nimi jednotlivé politiky⁽¹³⁾.

6.21. EHSV bude naďalej pozorne sledovať vývoj týkajúci sa koncentrácie pôdy, skúmať jej dôsledky a podieľať sa na vypracúvaní návrhov na jej zamedzenie. Okrem toho túto iniciatívu podporuje aj WFAL (*World Forum on Access to Land and Natural Resources*) a vyzýva Európsku komisiu a Európsky parlament, aby túto činnosť podporili.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹³⁾ Pozri článok 26.2 VGGT: <http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Situácia po zrušení kvót na mlieko v roku 2015“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 242/04)

Spravodajca: Pdraig WALSHE

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 10. júla 2014 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Situácia po zrušení kvót na mlieko v roku 2015/ (stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. januára 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 219 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 14 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV považuje ukončenie režimu kvót na mlieko k 31. marcu 2015, o ktorom bolo rozhodnuté v roku 2008, za zásadnú zmenu. Od zavedenia tejto komplexnej úpravy produkcie 1. apríla 1984 sa postupom času čoraz jasnejšie ukazovalo, že ceny mlieka mliečnych výrobkov a príjmy poľnohospodárov sa nedajú dostatočne účinne podporovať a stabilizovať, a produkcia mlieka v EÚ sa znížila, zatiaľ čo celosvetová produkcia mlieka výrazne vzrástla.

1.2. EHSV trvá na tom, že politika EÚ v oblasti mlieka a mliečnych výrobkov po zrušení kvót na mlieko, t. j. po roku 2015, musí popri vytváraní predpokladov na rast a rozvoj zároveň zabrániť znižovaniu chovu mliekového dobytku a poskytovať podporu menším poľnohospodárom najmä v znevýhodnených oblastiach a horských regiónoch. Poľnohospodárom a v konečnom dôsledku hospodárstvu EÚ musí umožniť čerpať z prínosov rastúcich svetových trhov s mliekom a mliečnymi výrobkami, pričom však musí rešpektovať a podporovať rovnako cenné ekonomické a sociálne príspevky malých znevýhodnených poľnohospodárskych podnikov zameraných na chov dojníc v mnohých európskych regiónoch.

1.3. EHSV je presvedčený, že k tomu musí dôjsť plným využitím ustanovení II. piliera SPP na roky 2014 – 2020 a balíka predpisov týkajúcich sa mlieka, aby sa zaistilo, že rodinné farmy zamerané na chov dojníc zostanú zachované. Musí sa podporovať účasť v organizáciách producentov, ktoré môžu poľnohospodárom pomôcť zlepšiť ich postavenie v dodávateľskom reťazci, ako aj transfer poznatkov s cieľom pomôcť im zvýšiť technickú a ekonomickú efektívnosť.

1.4. EHSV sa však domnieva, že rozpočty a opatrenia II. piliera alebo opatrenia balíka predpisov týkajúcich sa mlieka, ktorý je teraz súčasťou SPP na roky 2014 – 2020, rozhodne nebudú postačovať na ochranu zraniteľných chovateľov dojníc, a to či už v znevýhodnených resp. horských regiónoch alebo mimo nich. Na zaistenie dostatočných príjmov a spravodlivého podielu trhových výnosov pre poľnohospodárov budú potrebné dodatočné opatrenia. Poľnohospodári by tiež mali mať možnosť využiť poradenstvo o účinnosti, diverzifikácii a preorientovaní výroby, aby mohli čo najlepšie rozhodnúť o svojej budúcnosti a budúcnosti svojich nástupcov s ohľadom na obmedzenia svojich znevýhodnených podnikov z hľadiska kapacity dosahovania príjmov.

1.5. Podľa EHSV je rovnako dôležité zabezpečiť, aby podniky všetkých komerčných a konkurencieschopných chovateľov dojníc vo všetkých oblastiach, vrátane oblastí vhodnejších na udržateľnú a konkurencieschopnú výrobu mlieka na export, mali možnosť rozvíjať sa tak, aby dokázali reagovať na rýchlo rastúci dopyt a tak vytvárali väčšiu zamestnanosť a príjmy pre hospodárstvo vo vidieckych oblastiach EÚ. Hlavnou výzvou pre týchto poľnohospodárov však bude výrazné kolísanie príjmov súvisiace s volatilitou, pokiaľ ide o ceny mliečnych komodít (a teda nákupnú cenu mlieka), ako aj náklady na vstupy. Je dôležité, aby EÚ uľahčila členským štátom a odvetviu vypracovanie daňových riešení a jednoduchých hedžingových nástrojov, ako sú zmluvy s pevne stanovenými maržami, ktoré sú poľnohospodárom ľahko prístupné.

1.6. EHSV dôrazne požaduje preskúmať **neadekvátnu úroveň opatrení záchranej siete**, ktoré sú súčasťou novej SPP, a ďalej ich sledovať, aby sa zaistilo, že budú lepšie zodpovedať skutočným výrobným nákladom.

1.6.1. Takisto sa ďalej musí podporovať propagácia mliečnych výrobkov na domácich trhoch EÚ, ako aj vo vývoze z EÚ. EÚ musí podporovať identifikáciu a rozvoj nových trhov, pričom musí zaistiť, že medzinárodné obchodné dohody budú vyvážené a umožnia vývozcom z EÚ spravodlivý prístup na trhy.

1.6.2. Na domácich trhoch musí podporovať propagáciu prínosov spotreby mlieka pre zdravie, ktoré znovu potvrdil nedávny vedecký výskum.

1.6.3. EÚ musí tiež sprítniť svoju reguláciu maloobchodného trhu, aby znemožnila maloobchodníkom zneužívať svoje postavenie a poľnohospodárom umožnila zabezpečiť návratnosť ich nákladov.

1.7. V neposlednom rade sa musí uznať a podporovať významná úloha, ktorú v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov zohrávajú družstvá. Družstvá zohrávajú vo svetom mliekarenskom priemysle vedúcu úlohu. Podľa prieskumu Rabobanky z júla 2014 ⁽¹⁾ sú v rebríčku 10 najväčších svetových mliekarenských spoločností 4 družstvá. Pri podpore chovateľov dojníc na vrtošivom trhu môžu oveľa významnejšiu úlohu ako súkromní nákupcovia resp. spracovatelia mlieka zohrávať družstvá, pretože ich dodávatelia mlieka sú vlastne ich členovia. Ponúkajú tiež oveľa udržateľnejšie dlhodobé záväzky vykupovať mlieko od členov-chovateľov za prijateľné ceny.

2. Súvislosti – poučenie z minulosti

2.1. Priemerná cena mlieka v EÚ bola 37,47 c/kg v septembri 2014 (zdroj: prieskum LTO týkajúci sa mlieka) ⁽²⁾, čo je pokles o 8,2 % v porovnaní s priemernou cenou, ktorá sa podľa tohto zdroja uplatňovala vo februári 2014.

2.2. Silný dopyt na celom svete podporoval až do neskorej jari pevné ceny. Ceny sa však začali upravovať, keď zvyšovanie výroby u hlavných vývozcov (+ 4,3 % p.a. v období od januára do septembra 2014) predbehlo zdravý rast dopytu (+ 2 – 2,5 % p.a.), najmä v rozvíjajúcich sa trhoch. V druhom polroku 2014 mal na túto komoditu, a teda aj výrobné ceny, vplyv dočasný odchod Číny z trhu po nadmerných nákupoch v predchádzajúcich mesiacoch a zákaz dovozu mlieka a mliečnych výrobkov z EÚ do Ruska, kam smeruje 33 % vývozu mlieka a mliečnych výrobkov z EÚ.

2.2.1. Prudký pokles cien mlieka koncom roka 2014 vyvolal u chovateľov dojníc pochopiteľné obavy v spojitosti s jeho dosahom na ich živobytie v ďalších mesiacoch, zatiaľ čo sa v EÚ pripravuje zrušenie systému kvót a výroba v ostatných častiach sveta aspoň z krátkodobého hľadiska ďalej rastie. Oprávnené tiež pochybujú o pripravenosti a schopnosti EÚ pomôcť im zvládvať neodvratné obdobia nízkych cien mlieka resp. príjmov z neho spôsobené budúcimi krízami.

2.3. Strednodobé a dlhodobé vyhliadky pri mlieku a mliečnych komoditách sú naďalej výrazne pozitívne tak na svetových, ako aj domácich trhoch. Svetový dopyt ostáva ďalej dynamický, najmä v rozvíjajúcich sa ekonomikách, a vychádza zo stabilného demografického trendu. Tradičné, vysoko kvalitné produkty drobnej výroby, ktoré sa často vyrábajú v znevýhodnených oblastiach z mlieka vyprodukovaného na zraniteľných hospodárstvach a sú vysoko cenené spotrebiteľmi, sa stretávajú s čoraz väčším dopytom, dokonca aj na zreých domácich trhoch v Európe. Inovatívne mliečne výrobky, ako športová, zdravotná a detská výživa založené na srvátke a iných zložkách mlieka sú rýchlo rastúcou kategóriou výrobkov s vysokou hodnotou na domácich a svetových trhoch.

2.4. Možno očakávať, že po zrušení kvót sa výroba zvýši, najmä v členských štátoch, ktoré sú v súčasnosti kvótami obmedzované, ako je Írsko, Nemecko, Holandsko, Dánsko, Rakúsko, Poľsko a Francúzsko.

⁽¹⁾ https://www.rabobank.com/en/press/search/2014/dairy_top20.html

⁽²⁾ <http://www.milkprices.nl/>

2.5. Stále však jestvujú pochybnosti o tom, či si regulačný rámec EÚ dokáže poradiť s obdobiami extrémnej volatility trhu alebo s krízovou situáciou, najmä pokiaľ ide o pomoc poľnohospodárom zvládnuť nestále marže a príjmy a zaistenie vyrovnaného rozvoja výroby mlieka v Európskej únii.

2.6. Zákaz dovozu do Ruska a jeho negatívny vplyv na všetky trhy s mliečnymi komoditami v EÚ bol prvou skúškou nového európskeho systému krízového riadenia. Vzhľadom na obmedzený trhový dosah znovuočistenia pomoci na súkromné skladovanie syra (pred jej náhlým ukončením), ako aj pomoci na súkromné skladovanie masla a sušeného odstredeného mlieka spolu s predĺženým obdobím intervenčných nákupov a zvýšením výdavkov na propagáciu je zrejmé, že tieto pochybnosti sú oprávnené. Je potrebné vypracovať nové opatrenia na riešenie trhových kríz, EÚ však musí byť v prvom rade pripravená ich rýchlo a rozhodne uplatňovať.

2.6.1. Poučiť sa možno zo skúsenosti EÚ s reakciou na významný kolaps dopytu po mlieku a mliečnych výrobkoch a ich cien spojený s pádom finančného systému v roku 2008/2009. Vzhľadom na pomalú reakciu Európskej komisie v roku 2009 bolo potrebných šesť mesiacov intervenčných nákupov masla a osem mesiacov nákupov sušeného odstredeného mlieka, kým sa trhové ceny vyšplhali nad intervenčný ekvivalent. Súkromné skladovanie masla pokračovalo väčšiu časť roka (od marca do decembra) a aj v roku 2010, pričom sa skončilo až v auguste. Výdavky na všetky intervenčné opatrenia na podporu trhov dosiahli v roku 2009 370 miliónov EUR, z ktorých 181 miliónov sa vynaložilo na vývozné náhrady. Výdavky na všetky intervenčné opatrenia na podporu trhov dosiahli 529 miliónov EUR v roku 2010, z ktorých 186 miliónov sa vynaložilo na vývozné náhrady. Európska komisia získala 31 miliónov EUR v roku 2010 z predaja intervenčných zásob masla a sušeného odstredeného mlieka a ďalších 73 miliónov z predaja sušeného odstredeného mlieka v roku 2011. Značné množstvo výrobkov v zásobe sa tiež využilo v programe pomoci pre najodkázanejšie osoby, na ktorý by inak bolo potrebné finančne prispieť z rozpočtu EÚ⁽³⁾.

2.6.2. V roku 2009/2010 Európsky parlament tiež schválil vyplatenie 300 miliónov EUR priamo chovateľom dojníc. Išlo o čosi menej ako 600 EUR na chovateľa (na základe rozdelenia v Írsku), ktoré boli vyplatené so značným oneskorením začiatkom roka 2010 v čase, keď už ceny začínali znovu rásť. Nie je známe, koľko stálo vykonávanie tohto opatrenia. Z tejto skúsenosti vyplýva ponaučenie, že podobné priame platby nezmenia situáciu na trhu a drobná suma pre každého chovateľa napokon stojí veľmi veľa.

2.6.3. V období tzv. mliečnej krízy v roku 2009 boli výrobné náklady podstatne nižšie, ako sú teraz. Výrobné náklady v Írsku boli v tom roku 19 c/l, pričom do roku 2014 vzrástli na 25,6 c/l. Intervenčná „záchranná sieť“, ktorou je súčasná výška intervenčnej nákupnej ceny sušeného odstredeného mlieka a masla, predstavuje pre chovateľa cenový ekvivalent vo výške približne 20 c/l, a preto vzhľadom na výrobné náklady chovateľa stratila akýkoľvek význam.

2.7. Boli predložené nápady ako vybaviť EÚ prostriedkami na zachovanie životaschopnosti výroby mlieka v krízovej situácii a lepšie zvládnuť jej škodlivých dôsledkov pre výrobu mlieka v znevýhodnených regiónoch. Je dôležité, aby navrhované opatrenia plnili svoj účel, boli v súlade s európskym trhom s mliekom a mliečnymi výrobkami, na ktorom svetové trendy významne vplývajú na ceny mlieka a mliečnych výrobkov, a to dokonca aj v krajinách, ktoré produkty nevyvážajú. Túto skutočnosť nezmení jednostranné riadenie výroby mlieka v EÚ v akejkoľvek podobe, aj keby bolo dobrovoľné.

3. Vyhliadky na trhoch s mliekom a mliečnymi výrobkami po roku 2015

3.1. Z prognóz OSN týkajúcich sa svetových demografických a sociálno-ekonomických trendov vyplýva, že svetová populácia narastie do roku 2030 z dnešných 7 miliárd na 8,4 miliardy a do roku 2050 na 9,6 miliardy⁽⁴⁾. Očakáva sa, že k väčšine tohto rastu, ak nie celému, dôjde v rozvíjajúcich sa krajinách a bude ho sprevádzať porovnateľný nárast strednej triedy. Analyti HSBC Global v dokumente z roku 2012⁽⁵⁾ dospeli k záveru, že do roku 2050 počet obyvateľov s príjmom na strednej úrovni dosiahne 2,6 miliardy, čo je viac ako jedna tretina dnešnej svetovej populácie. Táto skupina bude nielen početnejšia, ale aj vplyvnejšia a bude mať náročnejšie spotrebiteľské návyky. Bude sa čoraz viac snažiť zaistiť si príjem bielkovín zo živočíšnych zdrojov namiesto rastlinných.

⁽³⁾ Správy Európskej komisie o intervenčných opatreniach v mliekarenskom odvetví v roku 2008, 2009, 2010, 2011 (EÚ MMO).

⁽⁴⁾ World Population Prospects: the 2012 Revision, UN, June 2013.

⁽⁵⁾ Consumer in 2050 – The Rise of the Emerging Market Middle Class – HSBC Global, October 2012.

3.2. Mlieko bude v tomto zohrávať mimoriadne dôležitú úlohu, nakoľko vlády i ľudia ho vnímajú ako zdravú a žiaducu súčasť výživy obyvateľstva, pričom oficiálna politika jeho spotrebu často podporuje (napr. poskytovanie mlieka na školách v Číne).

3.3. OECD a FAO vo svojej najaktuálnejšej správe Agricultural Outlook⁽⁶⁾ predpokladajú, že dopyt po mlieku a mliečnych výrobkoch sa bude do roku 2023 zvyšovať o 2 % ročne, najmä pokiaľ ide o sušené odstredené mlieko, srvátku a syry, pričom dopyt po masle sa bude zvyšovať pomalšie približne o 1 %. Medzinárodný výrobca obalov na mlieko spoločnosť Tetra Pak vo svojom dokumente 7th Dairy Index vydanom v októbri 2014 odhadol, že ročný nárast dopytu v tom období dosiahne 3,6 %. Títo a iní experti ako GIRA, IFCN, CNIEL⁽⁷⁾ a ďalší uviedli, že rast výroby bude ešte dlho dobiehať rast dopytu, pretože regiónov, ktoré sú najvhodnejšie na environmentálne udržateľnú a hospodársky konkurencieschopnú výrobu, je pomerne málo a medzi ne patrí aj niekoľko regiónov EÚ, najmä na severe a západe.

4. Nestabilné marže – hlavná výzva pre chovateľov dojníc

4.1. V celku sú vyhliadky mimoriadne pozitívne, príležitostná nerovnováha medzi dopytom a ponukou v akej sa momentálne nachádzame však bude znamenať dočasný tlak na cenu a teda aj príjmy poľnohospodárskych podnikov. Tento tlak ešte zvýši podobne volatilné celosvetové trhy s obilím a inými zložkami krmív. Takéto situácie budú s najväčšou pravdepodobnosťou krátkodobé vzhľadom na hlavné demografické trendy, budú však veľmi rušivé, nakoľko chýbajú nové stratégie riešenia.

4.2. Nestabilita cien mlieka, a teda aj príjmov, je pre všetkých európskych chovateľov dojníc pomerne novou skúsenosťou, ktorá prišla po značnom obmedzení podpory trhu a znížení dovozných ciel v rokoch 2005 až 2007 na začiatku predchádzajúcej reformy SPP.

4.3. Nahradenie podpory trhu priamymi platbami poľnohospodárom im do určitej miery pomôže poradiť si s nestabilitou príjmov, úroveň rozdelenia platieb a extrémne kolísanie trhových príjmov si vyžadujú ďalšie stratégie.

5. Riadenie výroby – neúčinná stratégia

5.1. Poľnohospodárstvo sa do medzinárodných obchodných dohôd dostalo po prvýkrát počas uruguajského kola rokovaní GATT (teraz WTO), ktoré prebiehalo od roku 1986 do roku 1994. Výsledkom boli zásadné zmeny v smerovaní politiky EÚ. Všeobecné zníženie ciel a poskytovanie bezcolných dovozných kvót znamenali rozšírenie dovozných príležitostí. Nová dohoda GATT znamenala tiež začiatok posunu v podpore od trhov smerom k priamym platbám poľnohospodárom, ktoré sa potom čoraz viac vzdávali od výrobnéj činnosti. Neovplyvnilo to európsky systém mliečnych kvót zavedený len dva roky predtým, ktorý sa ešte niekoľko krát predĺžil.

5.2. Členské štáty EÚ sa pri preskúmaní SPP v polovici jej uplatňovania v roku 2003 dohodli, že k 31. marcu 2015 zrušia systém kvót. Po tomto rozhodnutí nasledovali v roku 2008 ďalšie opatrenia na „mäkké pristátie“, ktoré mali zmierniť postupné rušenie systému kvót. Táto zmena politického smerovania, ktorá spočíva v jednoznačnom ustúpení od obmedzenia alebo riadenia výroby, prichádza v čase prudkého rastu svetových trhov. Je preto rozumné umožniť európskym chovateľom dojníc a európskemu mliekarenskému priemyslu, a v konečnom dôsledku aj hospodárstvu EÚ, dodávať na tieto trhy a vykompenzovať stratu značného podielu trhu, ktorú utrpeli počas 30 rokov stagnácie spôsobenej kvótami.

5.3. V spojitosti s novou nestabilitou cien nasledujúcu po implementácii predchádzajúcej SPP, ktorá v roku 2009 vyvolala rozsiahlu krízu príjmov z mlieka a mliečnych výrobkov, sa znovu začalo diskutovať o výhodách obmedzenia výroby, pričom v rôznych kruhoch v Bruseli sa v posledných rokoch diskutovalo o rôznych návrhoch založených na riadení výroby.

⁽⁶⁾ <http://www.oecd.org/fr/sites/perspectivesagricolesdelocdeetdelafao/produits-laitiers.htm>

⁽⁷⁾ Spoločnosť poskytujúca potravinové poradenstvo GIRA, sieť International Farm Comparison Network a francúzske centrum Centre National Interprofessionnel de l'Industrie Laitiere.

5.4. Jedným z príkladov je tzv. Dantinov návrh, ktorý Európsky parlament prijal v lete roku 2013 počas rokovaní o SPP na roky 2014 – 2020. Podľa tohto návrhu by sa poľnohospodári v prípade narušenia trhu mohli stimulovať k dobrovoľnému obmedzeniu výroby (tzv. odkúpenie), zatiaľ čo zvýšenie výroby by sa mohlo postihovať. Tento návrh na žiadosť Európskej mliekarenskej asociácie (EDA) analyzovali Michael Keane a Declan O'Connor⁽⁸⁾.

5.5. Skupina expertov z Ernst and Young pre Európsku komisiu preskúmala budúce možnosti politiky v oblasti mlieka a mliečnych výrobkov, ktoré spadajú pod titulok „Rovnováha na trhu a konkurencieschopnosť“ a „Udržateľná výroba mlieka vrátane jej územného rozmeru“⁽⁹⁾.

5.6. V oboch štúdiách sa poukázalo na to, že riadenie výroby resp. kvóty už nie sú účinné pri udržiavaní a stabilizácii cien mlieka a príjmov z neho. Upozorňuje sa v nich tiež na to, že navrhované „odkúpenie“ alebo iné podobné opatrenia riadenia výroby by sa ťažko implementovali v celej EÚ, keďže úroveň cien, ktorá môže spôsobiť krízu príjmov sa medzi jednotlivými krajinami líši. Bolo by tiež neúčinné vzhľadom na svoj pomalý účinok a drahé, nakoľko úroveň kompenzácie producentov by ich musela stimulovať k dobrovoľnému obmedzeniu výroby. Keane a O'Connor ďalej zdôrazňujú, že ak by sa „odkúpenie“ implementovalo, malo by množstvo predvídateľných a nechcených negatívnych dosahov na normálne fungovanie trhov s mliekom a mliečnymi výrobkami a prakticky znemožnilo investície a plánovanie na úrovni poľnohospodárskeho a spracovateľského podniku.

5.7. Keane a O'Connor v štúdií predovšetkým zdôrazňujú, že navrhované opatrenie môže byť účinné iba vtedy, ak sa bude uplatňovať v uzavretom hospodárstve, alebo ak danú politiku zavedú všetci významní medzinárodní dodávatelia spolu v otvorenom hospodárstve. Ak by sa táto politika zaviedla jednostranne, ako sa to navrhuje, bola by prínosom najmä pre našich medzinárodných konkurentov. Producenti mlieka v EÚ by boli menej konkurencieschopní, avšak v cene mlieka by naďalej znášali dôsledky výrobných rozhodnutí našich konkurentov v USA alebo na Novom Zélande.

5.8. Zatiaľ čo EÚ bola obmedzovaná kvótami, svetová produkcia mlieka exponenciálne vzrástla – len v posledných 10 rokoch o 22 %. V rovnakom období naši konkurenti, najmä Nový Zéland a USA, ktorí sa výrazne zameriavajú na export, podstatne zvýšili svoju produkciu, zatiaľ čo produkcia EÚ klesala, a obmedzenia v podobe kvót neochránili chovateľov dojníc v EÚ pred významnými cenovými šokmi v rokoch 2007 – 2009.

5.9. Môžeme reálne predpokladať, že tieto krajiny budú po roku 2015 ďalej rozvíjať svoje stratégie rastu vývozu, ktoré sa najmä na Novom Zélande a v USA opierajú o dobre známe investičné plány. Ak sa EÚ nezapojí do hry, budeme vytlačení z významných svetových vývozných príležitostí, čo bude mať značné dôsledky pre chovateľov dojníc v EÚ, ale aj všeobecnejšie pre pracovné miesta a príjmy vidieckeho hospodárstva EÚ.

6. Nástroje rizikového manažmentu a lepšia záchranná sieť

6.1. V štúdií spoločnosti Ernst and Young sa tiež dôrazne odporúča posilniť záchrannú sieť v prípade kríz na trhu. Zdôrazňuje sa v nej, aké dôležité je pomôcť chovateľom dojníc pri novom kolísaní príjmov spôsobenom veľmi premenlivými cenami mlieka a nákladmi na vstupy, a uvádzajú sa v nej nástroje rizikového manažmentu, ako je hedžing, využívanie trhov s futuritami atď.

6.2. EÚ musí členským štátom dovoliť poskytovať daňové riešenia, ktoré poľnohospodárom uľahčia odkladať v dobrých rokoch finančné prostriedky, ktoré sa znova použijú v podnikaní a zdania až v horších rokoch a ktoré poľnohospodári pripravení expandovať môžu využiť aj na investície v medziobdobí.

⁽⁸⁾ Analysis of the Crisis Dairy Supply Management Proposal in the Report of the Committee on Agriculture and Rural Development (COMAGRI) on CAP Reform 2012/2013 (konečné znenie) – september 2013, Michael Keane PhD, Cork, Írsko a Declan O'Connor PhD, Cork Institute of Technology, Írsko.

⁽⁹⁾ AGRI-2012-C4-04 – Analysis on future developments in the milk sector Prepared for the European Commission – záverečná správa GR pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, 19. septembra 2013, Ernst and Young.

6.3. EÚ tiež musí stimulovať, propagovať a podľa možnosti aj regulovať poskytovanie rôzneho cenového a maržového hedžingu finančným odvetvím, ktorý umožní poľnohospodárom využiť čo najjednoduchším spôsobom možnosť stanoviť vlastné ceny/marže pri určitom podiele svojho mlieka a na určité obdobie bez toho, aby sa museli zaoberať celou komplexnosťou transakcií na trhu s futuritami. Pre poľnohospodárov v USA je tento druh nástrojov už dostupný prostredníctvom družstiev chovateľov dojníc a niektorí nákupcovia mlieka (Glanbia v Írsku a Fonterra na Novom Zélande) ponúkli poľnohospodárom hodnotové systémy založené na pevných cenách/maržiach. Väčšia dostupnosť takýchto možností v celej Európe bude mať zásadný význam.

6.3.1. Systém Glanbia Index Linked Fixed Milk Price umožňuje poľnohospodárom dobrovoľne viazať určitý podiel svojho mlieka na pevnú cenu na tri roky. Cena sa každý rok upravuje podľa inflácie vstupných nákladov, takže poľnohospodári viažu aj značnú časť svojej marže. Od roku 2010 boli štyri takéto trojročné programy a do všetkých sa hlásilo nadmieru poľnohospodárov, pretože tento systém poskytuje vysoký stupeň istoty príjmov, ktoré im budú plynúť z určitého podielu ich mlieka. Odhaduje sa, že 22 % všetkého mlieka, ktoré Glanbia obstaráva, sa nakupuje v tomto systéme a väčšina poľnohospodárov, ktorí sa zúčastnili prvého programu, sa prihlásila aj do ďalších.

6.4. Z ekonomického hľadiska je tiež rozhodujúce, aby EÚ preskúmala základ svojich predpisov o záchranej sieti. Intervenčné ceny mlieka a mliečnych výrobkov, ktoré sa nezmenili od polovice roku 2008, majú „podpornú“ úroveň pokrývajúcu zo spracovateľských nákladov približne 19 centov za liter netto, čo už nezodpovedá ani väčším rozpätiam, v ktorých sa svetové a európske ceny mlieka a mliečnych výrobkov pohybujú, ani výrazne zvýšeným prvotným výrobným nákladom. EÚ musí zvýšiť úroveň svojej záchranej siete zvýšením intervenčnej ceny sušeného odstredeného mlieka a masla aspoň v súlade so zvýšením výrobných nákladov a priebežne sledovať, či záchranná sieť zodpovedá výrobným nákladom.

6.5. Sektor bude musieť preskúmať, či je možné vytvoriť ďalší nástroj krízového riadenia, najmä v prípade výraznej nestability cien, ktorá ohrozuje živobytie poľnohospodárov.

6.6. Z pohľadu poľnohospodárov sú pri chove dojníc najúspešnejšou právnou formou družstvá. Družstvá uprednostňujú výnosy pre svojich členov (poľnohospodárov), či už vo forme podielov na zisku alebo cien mlieka. Základom ich činnosti je blahobyt a ochrana podnikateľských záujmov členov.

6.7. Družstvá majú jedinečné postavenie na to, aby mohli poľnohospodárom sprostredkovať poskytovanie možností na zvládanie volatility, ako sú zmluvy s pevnými cenami alebo príležitosti viazať cenu mlieka a/alebo maržu na určité obdobie.

6.8. V akejkolvek budúcej politike v oblasti mlieka a mliečnych výrobkov sa musí riadne zohľadniť rozhodujúci význam družstiev a v oblasti mlieka a mliečnych výrobkov politika nesmie spôsobovať ťažkosti tejto z pohľadu poľnohospodárov ideálnej právnej forme.

6.9. Musí sa riešiť aj neschopnosť poľnohospodárov získať kompenzáciu nákladov z maloobchodnej siete. Spotrebiteľia majú len malý úžitok z extrémneho znižovania cien mliečnych komodít, ale maloobchodníci sa vždy snažia zabezpečiť si čo najvyšší zisk tlakom na dodávateľov, keď svetové ceny mlieka a mliečnych výrobkov prudko klesajú tak, ako teraz. Nižšie veľkoobchodné ceny získané tlakom maloobchodníkov, pričom niektoré sú diskutabilné aspoň z morálneho, ak nie z právneho hľadiska, sa premietajú do zvýšených maloobchodných marží a ziskovosti na úkor ostatných častí reťazca a spotrebiteľov. Poľnohospodári sú na samom konci reťazca a nemajú možnosť chrániť svoje marže tak, aby mohli zabezpečiť príjmy svojich domácností. Rýchlejšia trhová intervencia Komisie by pomohla rýchlejšie prekonať krízy trhu a zminimalizovala by tlak maloobchodníkov, na ktorý sa poukazuje v tomto bode.

7. Udržateľná výroba mlieka v znevýhodnených oblastiach

7.1. Chov dojníc má rozhodujúci sociálno-ekonomický a environmentálny prínos vo všetkých regiónoch EÚ. Uznatie a podpora tohto prínosu, ktorý v mnohých regiónoch závisí od malých, zraniteľných poľnohospodárskych podnikov je už dlho súčasťou poslania SPP. Druhý pilier SPP zahŕňa veľa opatrení, ktoré sú v tejto súvislosti relevantné. Takéto opatrenia sú zahrnuté aj v nových predpisoch, ktoré sú teraz súčasťou SPP, resp. spoločnej organizácie trhov a boli po prvýkrát zavedené v balíku predpisov týkajúcich sa mlieka.

7.1.1. Ukončenie režimu kvót by však mohlo značne urýchliť presun produkcie mlieka v EÚ do severozápadných oblastí, v ktorých sa dá najefektívnejšie vyrábať. Potenciálne by sa tým znížila alebo zanikla výroba mlieka v európskych oblastiach s vyššími nákladmi (ktoré sú aj chudobnejšie), čím by sa prehĺbili ekonomické rozdiely medzi týmito regiónmi.

7.1.2. Prevažná väčšina fariem v členských štátoch EÚ má veľmi malý počet dojníc, pričom 75 % fariem má menej ako deväť dojníc⁽¹⁰⁾. Mnoho z nich síce nepochybne produkuje mlieko na pokrytie vlastnej spotreby, ale ekonomická zraniteľnosť týchto podnikov je zrejmá tým skôr, že mnohé sa nachádzajú v horských alebo inak znevýhodnených oblastiach.

7.1.3. Komisia musí vypracovať zosúladený plán rozvoja vidieka a mliečného hospodárstva pre horské oblasti, znevýhodnené oblasti s významnou produkciou mlieka a členské štáty, v ktorých produkciu mlieka zabezpečujú podniky s malými stádami.

7.1.4. Okrem súboru opatrení na transfer poznatkov alebo ako jeho súčasť by bolo veľmi vhodné, aby sa týmto podnikom sprístupnili poradenské a vzdelávacie služby, ktoré by im pomohli robiť uvážené podnikateľské rozhodnutia o vlastnej budúcnosti a budúcnosti ich následníkov. Mohli by byť poučení o tom, ako svoju činnosť diverzifikovať a zefektívňovať, ako zvyšovať svoju veľkosť, ak je to ekonomicky schodné, a podľa potreby aj o tom, aké alternatívne zamestnanie súčasného chovateľa alebo jeho nástupcu zvažovať (zmena odbornosti).

7.2. V oblastiach, v ktorých hrozí opustenie pôdy, nedostatočné spásanie alebo iné negatívne vplyvy na životné prostredie, by sa druhý pilier environmentálnych platieb mohol na základe určitých podmienok konkrétne zamerať na chovateľov dojníc.

7.3. Zraniteľní chovatelia dojníc vo všetkých regiónoch musia byť nabádaní k tomu, aby sa združovali v organizáciách výrobcov a medziodvetvových organizáciách s cieľom podporovať akostnú výrobu a zvyšovať svoj význam a vplyv v dodávateľskom reťazci.

7.4. Platby mladým poľnohospodárom by sa takisto mohli využiť na podnecovanie generáčnej obnovy tam, kde je vzhľadom na obmedzenú schopnosť dosahovať príjmy problémom opúšťanie pôdy. U takýchto poľnohospodárov by sa mohli investície stimulovať výhodnými pôžičkami alebo inými programami.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ Zdroj: Eurostat, 1. januára 2011.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Elektromagnetická hypersenzitivita“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2015/C 242/05)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 10. júla 2014 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Elektromagnetická hypersenzitivita“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. januára 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) zamietol návrh stanoviska, ktoré pripravila odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť v prospech tohto pozmeňovacieho návrhu v úplnom znení, ktorý bol prijatý 138 hlasmi za, pričom 110 členovia hlasovali proti a 19 členovia sa hlasovania zdržali:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV berie na vedomie rozšírenie syndrómu elektromagnetickej hypersenzitivity (EHS) a vyjadruje nad ním znepokojenie. Povzbudzujúce je, že prebieha ďalší dôležitý výskum, aby sa tento problém podchytil a pochopili jeho príčiny. Konštatuje tiež, že Vedecký výbor pre vznikajúce a novo zistené zdravotné riziká – SCENIHR – (Predbežné stanovisko o možných vplyvoch vystavenia elektromagnetickým poliam (EMF) na zdravie SCENIHR 29.11.2013 – http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf) v posledných rokoch dôkladne analyzuje túto tému a čoskoro dokončí najnovšie stanovisko, pri príprave ktorého sa výrazne zapájal do verejných konzultácií.

1.2. EHSV chápe, že kľúčové závery tejto správy sa nebudú výrazne líšiť od jeho predchádzajúceho stanoviska z roku 2013, v ktorom uviedol, že „vo všeobecnosti neexistujú žiadne dôkazy, že vystavenie vysokofrekvenčným poliam spôsobuje príznaky alebo ovplyvňuje kognitívne funkcie u ľudí. Vedecký výbor vo svojom predchádzajúcom stanovisku prišiel k záveru, že neexistujú žiadne nepriaznivé účinky rádiofrekvenčných polí na reprodukciu a vývoj pri úrovniach vystavenia pod súčasnými limitmi. Zaradenie najnovších údajov týkajúcich sa ľudí a zvierat nijako nemení toto hodnotenie.“ (Predbežné stanovisko o možných vplyvoch vystavenia elektromagnetickým poliam (EMF) na zdravie SCENIHR 29.11.2013 – http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf).

1.3. V tomto predbežnom stanovisku SCENIHR sa takisto konštatuje, že nové dôkazy, v porovnaní s jeho predchádzajúcim stanoviskom z roku 2009, väčšmi zdôrazňujú závery, že vystavenie rádiofrekvencii nesúvisí bezprostredne so symptómami. Konštatuje, že často domnienka, že niekto jej je vystavený (ak nie je) postačuje na spustenie symptómov.

1.4. Avšak v záujme upokojenia verejných obáv a presadzovania zásady obozretnosti EHSV vyzýva Komisiu, aby pokračovala vo svojej činnosti v tejto oblasti, najmä preto, že je nevyhnutný ďalší výskum, aby sa zozbierali dôkazy týkajúce sa prípadného vplyvu na zdravie, ktorý môže mať dlhodobé vystavenie, napr. používaním mobilného telefónu viac ako 20 rokov.

1.5. Naďalej sa objavuje otázka, ako to vníma verejnosť. Niektorí jednotlivci považujú EMF za hrozbu na pracovisku, pre svoje rodiny a na verejných priestoroch. Podobné skupiny rovnako znepokojuje vystavenie chemickým látkam, rozšírená potravinová intolerantnosť alebo vystavenie časticiam, vláknam alebo baktériám v životnom prostredí. Títo jednotlivci potrebujú podporu, a to nielen pri riešení vlastných symptómov choroby, ale tiež pri obavách, ktoré vyjadrujú v súvislosti s modernou spoločnosťou.

1.6. Výbor konštatuje, že pacienti trpiaci EHS pociťujú skutočné symptómy. Malo by sa vyvinúť úsilie na zlepšenie ich zdravotného stavu so zameraním na zmenšenie ich ťažkostí, ako sa to podrobne uvádza v Biomedicine and Molecular Biosciences COST Action BM0704 (BMBS COST Action BM0704 Emerging EMF Technologies and Health Risk Management).

2. Úvod

2.1. Cieľom tohto stanoviska je preskúmať obavy vyjadrené skupinami občianskej spoločnosti o využívaní a vplyve rádiových vysielacích zariadení používaných v priemysle, ako aj v domácnostiach a službách, ktoré závisia od bezdrôtovej komunikácie. Zdá sa to relevantné pre tých, ktorí trpia nešpecifikovaným rozsahom zdravotných problémov a „syndróm elektromagnetickej hypersenzitivity“ (EHS) prijali za definíciu a príčinu ich symptómov.

3. Elektromagnetická hypersenzitivita ako symptomatická diagnóza syndrómu

3.1. Žiaľ, teda z ich hľadiska, medzi lekármi a vedcami prevládajú názory, že neexistujú jasné dôkazy o spojení mnohých symptómov, opísaných ako EHS, s elektromagneticou alebo rádiovou expozíciou (EMF). Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) preto konštatuje, že „všetky doterajšie skúmania preukázali, že vystavenie pod odporúčanými limitmi uvedenými v usmerneniach o EMF ICNIRP (1998), pokrývajúce celý frekvenčný rozsah od 0 do 300 GHz, nemá žiadny známy škodlivý vplyv na zdravie.“ (WHO: <http://www.who.int/peh-emf/research/en/>). Napriek tomu však kampane aktivistov v niektorých krajinách naďalej požadujú väčšie uznanie tohto problému a preventívnejšie a nápravné kroky týkajúce sa intenzity a prítomnosti zdrojov EMF. Tieto subjekty považujú nečinnosť orgánov v lepšom prípade za ľahostajnosť alebo v horšom prípade za súčasť širšej konšpirácie vyplývajúcej z vládnych, obchodných alebo zahraničných záujmov, ktoré nechcú pristúpiť na rozsiahle úpravy, ktoré by si vyžadovali obmedzenie alebo zredukovanie wifi (alebo iných elektrických zariadení).

3.2. EÚ sa pred aj po prijatí Odporúčania Rady o obmedzení vystavenia verejnosti elektromagnetickým poliam (0 Hz – 300 GHz) (odporúčanie Rady 1999/519/ES) v roku 1999 aktívne zapájala do tejto témy a snažila sa o najlepšie vedecké a medicínske poradenstvo, ktoré sa predstavuje prostredníctvom súboru pracovných skupín a Vedeckého výboru Európskej komisie pre vznikajúce a novo zistené zdravotné riziká (SCENIHR). Výsledkom bola neustála príprava analýz, dokumentov a stanovísk, ktoré odrážajú vážnosť, s akou sa otázke venujú orgány, medicínska, výskumná a vedecká obec

3.3. Nejde o otázku, ktorá sa týka len Európy. V novembri 2014 Európska komisia hostila 18. výročnú konferenciu o celosvetovej koordinácii v oblasti rádiových komunikácií vo výskumnej a zdravotníckej politike, ktorá sa venovala rozsiahlemu celosvetovému výskumu tejto otázky. Dosať tieto vedecké stanoviská nevedli k vedecky odôvodnenému prehodnoteniu limitov vystavenia (základné obmedzenia a referenčné úrovne) odporúčania Rady 1995/519/ES. Komisia však uznáva, že základné údaje pre hodnotenie niektorých rizík sú naďalej obmedzené, najmä pri dlhodobej, nízkej expozícii, čo odôvodňuje potrebu ďalšieho výskumu.

3.4. Osoby trpiace EMS naďalej tvrdia, že kroky, ktoré podnikajú členské štáty a EÚ na riešenie ich problémov, zďaleka nezodpovedajú tomu, čo oni pokladajú za potrebné. Väčšina verejných zdravotných subjektov však s týmto tvrdením nesúhlasí. (Napríklad zdravotnícke služby Spojeného kráľovstva – pozri <http://www.nhs.uk/Conditions/Mobile-phone-safety/Pages/QA.aspx>). Drvivá väčšina doterajších nezávislých testov však dospela k záveru, že osoby, ktoré sa opísali ako osoby trpiace EHS, nedokážu rozlíšiť medzi vystavením skutočným a falošným (čiže nulovým) elektromagnetickým poliam. Double-blind experimenty dokazujú, že ľudia, ktorí sa sťažujú na elektromagnetickej hypersenzitivitu nie sú schopní vnímať prítomnosť elektromagnetických polí a o zhoršenom zdraví hovoria tak v prípade nulovej expozície, ako aj skutočných elektromagnetických polí. (British Medical Journal **332** (7546): 886–889).

3.5. Nejde však o popieranie prítomnosti symptómov súvisiacich s EHS. Naozaj veľa ľudí si samo stanovuje diagnózu, že trpia rozličnými nesúvisiacimi zdravotnými ťažkosťami, ktoré spájajú s elektromagnetickými poľami. Počet ľudí, ktorí tvrdia, že spadajú pod túto diagnózu, sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši. Svetová zdravotnícka organizácia konštatuje, že „EHS nemá jasné diagnostické kritériá a neexistujú žiadne vedecké poznatky, ktoré by spájali symptómy EHS s vystavením EMF. Okrem toho EHS nie je medicínskou diagnózou a ani nie je zrejmé, že predstavuje nejaký zdravotný problém.“ (WHO: Electromagnetic fields and public health <http://www.who.int/peh-emf/publications/facts/fs296/en/>).

3.6. Naproti tomu tepelný vplyv elektromagnetických polí na ľudský organizmus bol uznaný už pred viac ako 100 rokmi a uplatňujú sa a pravidelne preskúmajú odporúčania Rady týkajúce sa elektromagnetických polí a medzinárodných bezpečnostných noriem v oblasti rádiácie. Na úrovni EÚ boli prijaté tieto právne nástroje v oblasti elektromagnetických polí:

- Odporúčanie Rady č. 1999/519/ES z 12. júla 1999 o obmedzení vystavenia širokej verejnosti elektromagnetickým poliam ⁽¹⁾, ktoré má doplniť vnútroštátne politiky na zlepšenie úrovne zdravia. Jeho cieľom je vytvoriť rámec na obmedzenie vystavenia širokej verejnosti elektromagnetickým poliam, založený na najlepšíh dostupných vedeckých poznatkoch, a poskytnúť základ pre monitorovanie situácie.
- Smernica 1999/5/ES ⁽²⁾.
- Smernica 2013/35/EÚ ⁽³⁾.
- Smernica 2006/95/ES ⁽⁴⁾, ktorou sa zabezpečuje, aby verejnosť všeobecne, ale predovšetkým pracovníci neboli vystavení úrovniám vyšším ako tie, ktoré sú stanovené v odporúčaní 1999.
- Rozhodnutie č. 243/2012/EÚ ⁽⁵⁾ o zriadení viacročného programu politiky rádiového frekvenčného spektra.

3.7. Pokiaľ ide o výskum, výbor konštatuje, že od roku 2000 Európska komisia okrem svojej aktívnej angažovanosti v tejto otázke, poskytla finančné prostriedky vo výške 37 miliónov EUR na výskum EMF a mobilných telefónov.

3.8. EHSV vyjadril svoje obavy v súvislosti s touto problematikou v stanoviskách vypracovaných v súvislosti s týmito pravidlami a v procese ich prípravy, pričom vyjadril svoju podporu zníženiu vystavenia neionizujúcemu žiareniu. Pre osoby trpiace EHS je však príznačné, že svoje symptómy pripisujú EMF pri intenzite, ktorá je hlboko pod povolenými limitmi.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 199, 30.7.1999, s. 59.

⁽²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/5/ES (Ú. v. ES L 91, 7.4.1999, s. 10.)

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/35/EÚ (Ú. v. EÚ L 179, 29.6.2013, s. 1.)

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/95/ES (Ú. v. EÚ L 374, 27.12.2006, s. 10.)

⁽⁵⁾ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 243/2012/EÚ (Ú. v. EÚ L 81, 21.3.2012, s. 7.)

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Situácia a podmienky činnosti organizácií občianskej spoločnosti v Turecku“

(2015/C 242/06)

Spravodajca: Arno METZLER

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na svojom plenárnom zasadnutí 26. a 27. februára 2014 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Situácia a podmienky činnosti organizácií občianskej spoločnosti v Turecku“

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 17. decembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára) prijal 205 hlasmi za, pričom nik nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV povzbudzuje tureckú vládu a úrovne správy k tomu, aby uznali organizácie občianskej spoločnosti ako dôležitú súčasť spoločnosti a kľúčového aktéra v procese približovania Turecka k hodnotám a *aquis* EÚ. Cieľom musí byť vytvoriť spoločnosť, v ktorej všetky sociálne skupiny zohrávajú podstatnú úlohu. Turecko sa musí zapojiť do spoločného úsilia o vytvorenie inštitucionálneho a legislatívneho rámca pre pluralistickú a participatívnu kultúru vzájomného uznávania a výmeny.

1.2. Ako základný predpoklad fungovania organizácií občianskej spoločnosti je vo všetkých oblastiach právneho štátu nevyhnutné zabezpečiť oddelenie právomocí. Neprimerané zásahy štátu, ktoré nadmieru obmedzujú ich činnosť, ako sa to deje v rámci osobitných auditov, nie sú s touto zásadou zlučiteľné. Je tiež nevyhnutné zabezpečiť im prístup k opravným prostriedkom. Dôrazne by sa malo bojovať proti korupcii.

1.3. V dialógu medzi EÚ a Tureckom by sa mala osobitne venovať pozornosť účinnej implementácii základných práv a slobôd, vrátane:

- slobody prejavu bez strachu z osobnej diskriminácie alebo postihov,
- mediálnej slobody podporujúcej rozmanitosť,
- slobody združovania a zhromažďovania, a to vrátane a predovšetkým v prípade kontroverzných diskusií a podujatí,
- práv žien,
- práv odborov,
- práv menšín, vrátane náboženských, kultúrnych či sexuálnych,
- práva spotrebiteľov.

1.4. Rozdelenie právomocí medzi legislatívnou, súdnou a výkonnou mocou, najmä jasné rozlišovanie a rozlíšiteľnosť medzi opatreniami vlády a opatreniami správnych orgánov, ktoré sa musia opierať o právne predpisy, sú základným predpokladom zabezpečenia činnosti organizácií občianskej spoločnosti. Základom každého právneho štátu je nezávislý súdny systém.

1.5. EHSV žiada Radu EÚ, aby pracovala na otvorení kapitoly 23 (*súdnictvo a základné práva*) a 24 (*spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť*) rokovanií o prístupí Turecka k EÚ s cieľom ďalej podporiť tento proces v Turecku.

1.6. Zároveň by sa mala dodržiavať zásada vertikálneho rozdelenia právomocí, napr. miestnej samosprávy.

1.7. Výhodou by bolo, keby organizácie občianskej spoločnosti v Turecku dostali prístup k informáciám o štátnych (rozhodovacích) procesoch. Na tento účel by sa mali pravidelne uskutočňovať verejné diskusie a konzultácie v súlade s transparentnými pravidlami, aby sa v politických a administratívnych rozhodnutiach mohli zohľadniť poznatky získané z práce organizácií občianskej spoločnosti a tiež záujmy skupín spoločnosti, ktoré zastupujú. EHSV povzbudzuje tureckú vládu a úroveň správy k tomu, aby zapojili občiansku spoločnosť do oficiálnej diskusie (hospodárska a sociálna rada) a ústavnou reformou zakotvili jej účasť v ústave.

1.8. Niektoré profesijné skupiny, ako sú napr. slobodné povolania, majú podľa názoru EHSV veľký význam pre vytváranie slobodnej spoločnosti založenej na právnom štáte. Prístup k spravodlivosti alebo zdravotnej starostlivosti môžu zaručiť iba nezávislí, odborne zdatní pracovníci, na ktorých sa občania môžu spoľahnúť na základe vzájomnej dôvery, ktorá je chránená pred zásahmi alebo násilím zvonku. Pri takýchto službách založených na dôvere, ktoré poskytujú napr. právni zástupcovia, lekári, daňoví poradcovia a ďalší, je nevyhnutné plné zachovávanie služobného tajomstva.

1.9. V tejto súvislosti je potrebná fungujúca autonómia týchto povolání, napr. v stavovských organizáciách, ktoré zaručujú uplatňovanie osobitnej zodpovednosti voči spoločnosti a jednotlivcom bez politických vplyvov. V rámci svojej prieskumnej návštevy musel EHSV konštatovať porušovanie tejto zásady.

1.10. Sociálny dialóg na národnej, odvetvovej a podnikovej úrovni je v Turecku žiaduci, aby sa zamestnanci a zamestnávateľia stali rovnocennými partnermi. Cieľom by malo byť aj zlepšenie pracovných podmienok a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktoré musí vyústiť do rozsiahlych práv zamestnancov⁽¹⁾.

2. Úvod a kontext

2.1. Počas návštevy delegácie EHSV v Istanbuli a Ankare 9. a 10. septembra 2013 sa ukázalo, že pracovné podmienky organizácií občianskej spoločnosti sú niekedy citeľne sťažované. V niektorých prípadoch zástupcovia a pracovníci organizácií občianskej spoločnosti zažili zo strany štátnych inštitúcií závažné osobné obmedzenia až po fyzické násilie.

2.2. Ďalšia prieskumná návšteva Ankary a Diyarbakiru 1. – 3. júla 2014 mala prešetriť aktuálnu situáciu a vývoj týkajúci sa podmienok práce občianskej spoločnosti v Turecku. V rozhovoroch so zástupcami tureckej občianskej spoločnosti sa skúmalo, či od septembra 2013 došlo k zmenám v podmienkach fungovania organizácií občianskej spoločnosti.

2.3. Tieto návštevy boli doplnením pravidelných schôdzí zmiešaného poradného výboru EÚ – Turecko, ktorý monitoruje prístupový proces Turecka k EÚ. Členovia EHSV mali príležitosť hovoriť so zástupcami občianskej spoločnosti, ktorí neboli navrhnutí ako diskusní partneri v zmiešanom poradnom výbore EÚ – Turecko.

2.4. V rozhovoroch so zástupcami rôznych organizácií občianskej spoločnosti, ako aj zástupcami vlády a miestnych orgánov, sa skúmalo vnímanie podmienok fungovania organizácií občianskej spoločnosti v Turecku a ich prípadných zmien. Individuálne skúsenosti a interpretácie jednotlivých aktérov občianskej spoločnosti pritom mali vykresliť celkový obraz, ktorý nezachytáva ani tak právne ako skôr vnímané reálne rámcové podmienky, ktoré majú zásadný význam pre osobnú angažovanosť v organizáciách občianskej spoločnosti.

2.5. Predpokladá sa, že nie je možné dosiahnuť, aby boli všetci aktéri občianskej spoločnosti úplne spokojní s podmienkami, v ktorých pracujú, a to ani za optimálnych okolností. Cieľom musí byť skôr nepretržitá optimalizácia podmienok pre občiansku angažovanosť vytváraním rovnováhy záujmov, aby sa docielilo neustále dozrievanie spoločnosti smerom k demokracii a pluralite rovnako, ako sa aktívne formuje vo všetkých členských štátoch EÚ.

⁽¹⁾ Pozri spoločnú správu o stave práv odborov v Turecku (spravodajcovia: Annie Van Wezel a Rucan Isik), ktorá bola prijatá na 32. schôdzi zmiešaného poradného výboru EÚ – Turecko 7. – 8. novembra 2013 (CES6717-2013_00_00_TRA_TCD), <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-32-eu-turkey-jcc-jointreport.30035>

2.6. EHSV vyzýva tak Turecko, ako aj Európsku úniu, aby dialóg občianskej spoločnosti považovali za nevyhnutný predpoklad zblížovania ich spoločností a aby na jeho podporu urobili všetko, čo je v ich silách. Tento proces môže uspieť iba vtedy, ak bude procesom vzájomného vzdelávania v nepretržitom otvorenom dialógu.

3. Inštitucionálny a legislatívny rámec pre organizácie občianskej spoločnosti

3.1. Turecko dosiahlo značný pokrok, pokiaľ ide o zásady oddelenia moci a nezávislosti samosprávy, hoci pri uplatňovaní týchto zásad je potrebné ešte pokračovať vo vyvíjaní značného úsilia. Je potrebné, aby organizácie občianskej spoločnosti mohli svoju činnosť opierať o spoľahlivý právny rámec. Patrí k tomu aj to, aby existujúce právne predpisy poskytovali dostatočný manévrovací priestor pre ich činnosť a aby aj štát a úroveň správy zodpovedajúcim spôsobom právne predpisy dodržiavali a uplatňovali. Právna istota v oblasti podmienok fungovania organizácií občianskej spoločnosti a jej pracovníkov musí byť transparentná a zaručená.

3.2. Kritika bola zameraná hlavne na ústavnú realitu, čo sa týka spoľahlivého dodržiavania práv jednotlivcov verejnými orgánmi. Bez ohľadu na to, či bolo konanie správy v jednotlivých prípadoch zákonné alebo prípadne boli porušované právne predpisy, nebola v niektorých prípadoch zabezpečená jednoznačnosť a transparentnosť, pokiaľ ide o základ resp. zdôvodnenie konania štátnych orgánov. Opatrenia, ktoré štátne orgány prijali, sa preto vnímali ako svojvoľné.

3.3. Právny základ opatrenia, strana zodpovedná za jeho iniciáciu a dôvody vedúce k rozhodnutiu alebo prijatiu opatrenia by mali byť vždy objasnené tak, aby im dotknutá strana rozumela. Hladký prístup k opravným prostriedkom musí byť zaručený aj v praxi a musí byť riadne zdokumentovaný.

4. Oddelenie právomocí, právny štát a osobná sloboda konania

4.1. Pracovníci organizácií občianskej spoločnosti sú tiež zodpovední za svoje konanie, rovnako ako všetci ostatní občania. Nesmú byť vystavení nespravodlivému osobnému znevýhodňovaniu alebo obmedzeniam kvôli svojmu pôsobeniu. Predovšetkým ich súkromie a súkromie ich rodín si zasluhuje plnú ochranu.

4.2. EHSV má informácie, že zástupcovia organizácií občianskej spoločnosti boli v mnohých prípadoch obeťmi slovných vyhrážok a právneho stíhania, pričom niekedy osobne čelili neoprávnenému obmedzeniu svojej činnosti pre občiansku spoločnosť. Niektoré z uvedených obmedzení boli uvalené v spojitosti s protestmi v parku Gezi v máji a júni 2013 a so súvisiacimi súdnymi konaniami.

4.3. Delegáciu EHSV hlboko šokovala informácia, že po protestoch v parku Gezi bolo lekárom zakázané ošetrovať zranených a zdravotné záznamy pacientov boli vyžiadané na účely vyšetrovania. Nakoľko sa neriadili pokynmi verejných orgánov, niektorí lekári boli údajne vyšetrovaní v spojitosti s trestnými činmi, ako je neuposlušnosť nariadenia vlády. Dôverná a nezávislá zdravotná starostlivosť je ľudským právom bez ohľadu na politické udalosti a príslušnú osobu a musí sa poskytovať v súlade s Hippokratovou prísahou. V zdravotnej starostlivosti, ako aj v právnom zastupovaní je dodržiavanie profesionálneho tajomstva všetkými zúčastnenými stranami základným kameňom tejto práce založenej na dôvere a povahe právneho štátu. Je dôležité, aby úradníci dodržiavali tieto zásady, a to nielen vzhľadom na jednotlivé prípady, ale aj na celkové fungovanie demokracie a právneho štátu a na upevňovanie dôvery občanov, že ich práva sa budú rešpektovať.

4.4. EHSV odporúča tureckým verejným orgánom pokúsiť sa znovu získať stratenú dôveru organizácií občianskej spoločnosti a zaistiť, aby rozhodnutia prijímané na všetkých úrovniach správy boli transparentné a v súlade so zásadami právneho štátu a aby rozhodnutia prijímané zákonodarnými, súdnymi a výkonnými orgánmi boli úplne nezávislé.

4.5. V prístupových rokovaníach by účasť občianskej spoločnosti na demokratickom rozhodovacom procese mohlo podporiť otvorenie kapitoly 23 (súdnicstvo a základné práva) a 24 (spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť) a proaktívne uplatňovanie základných práv a slobôd, ktorých sa tieto kapitoly týkajú.

4.6. EHSV zdôrazňuje, že nezávislosť súdnictva vrátane sudcov je v demokracii základným prvkom slobodnej občianskej spoločnosti. Sudcovia musia predovšetkým vykonávať spravodlivosť, a to nezávisle a v súlade so zákonom, bez nepriamych pokynov od iných orgánov, bez nátlaku a hrozby osobných postihov.

5. Transparentnosť a komunikácia v záujme zapojenia občianskej spoločnosti

5.1. EHSV by uvítal, keby turecká vláda a úroveň správy rozhodnutia pravidelne konzultovali s organizáciami občianskej spoločnosti pred ich prijatím a poskytovali týmto organizáciám prístup k informáciám o štátnych rozhodovacích procesoch s cieľom nadviazať dialóg, a tak rozsiahlejšie využívali ich potenciál pri tvorbe a šírení politických rozhodnutí. Viaceré organizácie tureckej občianskej spoločnosti sa sťažovali na nedostatok príležitostí na prístup k štátnym rozhodovacím procesom. V členských štátoch EÚ sa rozhodnutia konzultujú so zástupcami organizácií občianskej spoločnosti pred ich prijatím, aby sa kolektívne názory a záujmy členov týchto organizácií zahrnuli do rozhodovacieho procesu a zlepšila sa tak kvalita a spoločenská životaschopnosť prijatých rozhodnutí. Konzultácie s relevantnými alebo zainteresovanými skupinami v spoločnosti, ako stála súčasť zákonodarného a regulačného procesu, umožňujú verejným orgánom v prvom rade predvídať možné oblasti na zlepšenie a v druhom rade využiť príslušné organizácie na šírenie rozhodnutí v svojich sférach vplyvu.

5.2. EHSV povzbudzuje tureckú vládu a úroveň správy k tomu, aby občiansku spoločnosť vrátane menších zapojili do oficiálnej diskusie vytvorením hospodárskej a sociálnej rady a ústavnou reformou zakotvili jej účasť v ústave.

5.3. Počas prieskumnej návštevy sa zástupcovia organizácií občianskej spoločnosti vyjadrili, že sú veľmi obmedzovaní v komunikácii s členmi i verejnosťou. Uvedli, že je ťažké, ba dokonca takmer nemožné, získať prístup k tlačí vzhľadom na v niektorých prípadoch oligopolnú štruktúru médií, často zásadne jednostrannú orientáciu redakcie a údajne značnú hospodársku závislosť a priamy vplyv na nich. Rovnako uviedli, že to obmedzuje informovanie o práci organizácií občianskej spoločnosti a príležitosti na otvorenú politickú diskusiu, pri ktorých by sa mohli vysloviť názory kritické k vláde.

5.4. EHSV sa domnieva, že na vytvorenie slobodného a pluralitného mediálneho priestoru je potrebné urobiť viac. Prenasledovanie žurnalistov za kritické spravodajstvo, vrátane väznenia, musí okamžite prestať.

5.5. EHSV sa stavia kriticky k dočasnému zablokovaniu mikroblogovej služby Twitter. Turecká vláda by mala podporovať slobodu prejavu, a to aj na sociálnych médiách, pričom táto sloboda by sa mala umožňovať ako prvok živej výmeny názorov, ktorá je súčasťou demokracie.

6. Ochrana menších ako meradlo fungovania demokracie

6.1. Ochrana spoločenských menších by sa mala brať vážne, pretože je meradlom fungovania demokracie. Je potrebné systematicky odstraňovať diskrimináciu verejnými orgánmi, a zároveň právne postihovať a osvetovými kampaňami preventívne potláčať diskrimináciu tretími stranami. Účasť občianskej spoločnosti na demokratickom rozhodovacom procese by mohlo uľahčiť otvorenie kapitoly 23 (súdnictvo a základné práva) a 24 (spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť) v prístupových rokovaníach a bezodkladné uplatňovanie súvisiacich základných práv a slobôd.

6.2. Hoci ženy nemožno celkom označiť za menšinu, EHSV žiada Turecko, aby využilo nástroje určené na ochranu menších na podporu rovnosti mužov a žien. Turecko by na tento účel malo implementovať dohovor OSN o právach žien. Posilnenie postavenia žien a dievčat vo všetkých sférach spoločnosti, predovšetkým pokiaľ ide o prístup na trh práce, vrátane verejnej služby, by malo byť politickým cieľom Turecka, o dosiahnutie ktorého by sa aktívne usilovalo. Turecký štát by mal podporovať matky v ťažkostiach a poskytovať im nezávislé odborné poradenstvo s cieľom znížiť počet nelegálnych potratov. Osvedčená spolupráca organizácií na ochranu ženských práv s tureckým štátom by mala pokračovať a ďalej sa rozvíjať.

6.3. Turecko by sa malo ďalej usilovať integrovať kurdskú menšinu ako súčasť tureckej spoločnosti a podporovať kurdskú kultúru a jazyk.

6.4. EHSV žiada Turecko, aby chránilo ľudí s inou sexuálnou orientáciou alebo rodovou identitou pred diskrimináciou a integrovalo ich do spoločnosti.

6.5. EHSV sa dozvedel, že oddelenie cirkvi od štátu zakotvené v tureckej ústave sa v niektorých prípadoch nedodržiava, najmä keďže sa uvedenie informácie o vierovyznaní vyžaduje na oficiálnych identifikačných dokumentoch. Príslušníci náboženských menších, vrátane alevitov, sú vraj znevýhodňovaní v živote spoločnosti a pokiaľ ide o ich pracovné vyhliadky. Výbor žiada Turecko, aby sa ďalej a bez diskriminácie usilovalo začleniť náboženské menšiny do spoločnosti.

7. Sociálny dialóg ako nástroj a vyjadrenie demokracie na pracovisku

7.1. EHSV zistil nedostatky v systematickom zapájaní zamestnancov do dôležitých rozhodnutí. Odborové zväzy upozornili na obmedzenie slobody združovania a zhromažďovania, ktorá je základným predpokladom členstva v odborových zväzoch. EHSV sa navyše dozvedel, že na odborárov, predovšetkým členov zamestnaneckých rád, sa vyvíja osobný nátlak, čím sa porušuje sloboda združovania.

7.2. EHSV so zdesením konštatoval nedostatky v koncepcii a uplatňovaní opatrení na zaistenie bezpečnosti práce, ktoré pred prieskumnou návštevou viedli k nehodám, akou bolo banské nešťastie v Some v máji 2014. Výbor vyzýva tureckú vládu a úroveň správy, aby v spolupráci so zamestnancami vypracovali preventívne opatrenia na ochranu životov a bezpečnosti pracovníkov a aby zabezpečili, že tieto opatrenia sa budú vykonávať v plnom rozsahu.

8. Miestna samospráva ako nástroj participatívnej demokracie

8.1. V niektorých častiach Turecka je zásada miestnej samosprávy naďalej procesom vzájomného učenia sa, v ktorom je potrebné postupne stanoviť a spresniť úlohy a právomoci jednotlivých orgánov. EHSV tiež konštatuje, že vertikálne oddelenie právomocí sa v Turecku využíva aj ako nástroj na rozvoj webových prepojení medzi štátom a sociálnymi skupinami a že demokratické procesy by na regionálnej a miestnej úrovni mali byť hlbšie zakotvené. Mohla by to byť ďalšia príležitosť na zapojenie organizácií občianskej spoločnosti s miestnymi väzbami do procesu prijímania politických rozhodnutí, napríklad ako informovaných občanov a nezávislých poradcov.

9. Všeobecné sociálne predpoklady pre organizácie občianskej spoločnosti

9.1. Štát a médiá by mohli vyvinúť väčšie úsilie, aby pomohli verejnosti chápať rozmanitosť jednotlivých skupín spoločnosti a potrebu organizácií občianskej spoločnosti a zastúpenia záujmov, aby boli menšiny uznané ako legitímna a prínosná súčasť tureckej spoločnosti.

9.2. Organizácie občianskej spoločnosti potrebujú na svoj rozvoj a profesionálne pôsobenie sociálnu štruktúru, ktorá je v praxi pluralitná a participatívna. Závisí to nielen od vytvorenia inštitucionálnych mechanizmov, ktoré občianskej spoločnosti umožňujú fungovať podľa zákonov, ale aj od zachovania praktického rámca podmienok na zapojenie občianskej spoločnosti. Popri individuálnom presvedčení o presadzovaných záujmoch a hodnotách, aj dobrovoľnícka práca závisí od uznania, ktoré ľudia dostanú za svoju angažovanosť.

9.3. Z niektorých rozhovorov so zainteresovanými subjektmi vyplynulo, že svoju prácu vnímajú skôr ako nerovný boj s orgánmi namiesto legitímneho zastupovania záujmov. Je znepokojujúce, že v niektorých prípadoch vyjadrovali odpor, nedôveru a vzdor voči sociálnym či vládnym silám. Takýto postoj nepodporuje vzájomné porozumenie alebo dosiahnutie významného pokroku prostredníctvom vzájomnej výmeny a znamená hrozbu vytvorenia priepastí medzi skupinami v tureckej spoločnosti.

9.4. V záujme odstránenia atmosféry nedôvery a strachu výbor žiada orgány a organizácie občianskej spoločnosti, aby vstúpili do dialógu a trialógu s európskymi partnerskými organizáciami s cieľom upevniť atmosféru vzájomnej úcty a dôvery.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

504. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 21. A 22. JANUÁRA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky“

[COM(2014) 557 final – 2014/0256 (COD)]

(2015/C 242/07)

Spravodajkyňa: Renate HEINISCH

Európsky parlament (20. októbra 2014) a Rada (23. októbra 2014) sa rozhodli podľa článku 114 a článku 168 ods. 4 písm. c) Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky“

COM(2014) 557 final – 2014/0256 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. decembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 223 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1. Zmena nariadenia (ES) č. 726/2004 ⁽¹⁾ je súčasťou súboru nariadení, ktorým sa má vytvoriť nová európska právna úprava v oblasti veterinárnych liekov. V nariadení sa vypúšťajú odkazy na veterinárne lieky, čím dochádza k úplnému oddeleniu predpisov o veterinárnych liekoch a predpisov o liekoch na humánne použitie. Vzhľadom na rozdielne rámcové podmienky v týchto dvoch oblastiach má takéto oddelenie zmysel a podporujeme ho. Navrhované zmeny uvedeného nariadenia sú podľa nášho názoru správne. Konkrétne návrhy zmien nariadenia predložené neboli a zjavne ani nie sú nevyhnutné. EHSV odporúča súhlasiť s návrhom nariadenia v predloženej podobe.

1.2. Oveľa väčší význam než vypustenie odkazov o veterinárnych liekoch, ktoré sa urobilo v uvedenom nariadení, má však **nová právna úprava** ustanovení o veterinárnych liekoch, ktorá bola predložená súčasne v návrhu nariadenia COM (2014) 558 final – 2014/0257 (COD).

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 136, 30.4.2004, s. 1.

1.3. Po prvom prezretí spomínaného dokumentu vítame aj tento návrh nariadenia o veterinárnych liekoch, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva, ako aj návrh nariadenia o výrobe, uvádzaní na trh a používaní medikovaných krmív. Domnievame sa však, že viaceré body je potrebné vylepšiť, aby sa skutočne dosiahli ciele, o ktoré sa usilujeme, teda zlepšenie dostupnosti veterinárnych liekov, zmenšenie administratívnej náročnosti, podpora inovácií a konkurencieschopnosti, ako aj lepšie fungovanie vnútorného trhu.

1.4. Inštitúcie EÚ musia vziať do úvahy skutočnosť, že všetky povolenia na uvedenie veterinárnych liekov na trh majú vplyv na potravinový reťazec a ľudské zdravie, najmä z dôvodu rôznych infiltrácií a vypúšťania do vôd v dôsledku nanotechnológií, úpravy odpadových vôd, novej priepustnosti niektorých podzemných vôd atď. Ako sa už uvádza v jeho predchádzajúcich stanoviskách, EHSV má v toto smere obavy.

1.5. Podrobnejšie pripomienky k tomuto zámeru však nie sú súčasťou tejto práce.

2. Úvod

2.1. V roku 2001 sa kodifikovali ustanovenia o výrobe, distribúcii a používaní veterinárnych liekov (smernica 2001/82/ES⁽²⁾). Súbežne s tým sa prepracovalo aj nariadenie, ktorým sa o. i. riadi postup centralizovaného schvaľovania a Európska agentúra pre lieky [nariadenie (ES) č. 726/2004]. V uvedených dokumentoch sa upravuje povoľovanie, výroba, uvádzanie na trh, používanie veterinárnych liekov a dohľad nad nimi počas ich celého životného cyklu. V prílohách k smernici 2001/82/ES sa špecifikovali aj údaje, ktoré bolo treba poskytnúť v rámci žiadosti o povolenie. Takisto nariadením (ES) č. 726/2004 sa zaviedli ustanovenia o veterinárnych liekoch (okrem liekov na humánne použitie) a upravila sa spolupráca s Európskou agentúrou pre lieky.

2.2. Ustanovenia o udeľovaní povolení pre veterinárne lieky a zachovaní ich platnosti sa majú teraz z nariadenia (ES) č. 726/2004 vypustiť a previesť do nového nariadenia o veterinárnych liekoch. Nové nariadenie má zahŕňať všetky formy udeľovania povolení pre veterinárne lieky v Únii, či už udeľované centralizovane, alebo na národnej úrovni.

2.3. Náklady na postupy a služby súvisiace s týmto nariadením sa majú preniesť na výrobcov a predajcov príslušných produktov, príp. aj na žiadateľov o povolenie. Na tento účel sa stanovujú zásady týkajúce sa poplatkov splatných Európskej agentúre pre lieky. Ich súčasťou sú tiež ustanovenia, ktorými sa zohľadňujú osobitné potreby MSP v súlade s ustanoveniami Lisabonskej zmluvy.

2.4. Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla platnosť 1. decembra 2009, rozlišuje medzi právomocou zverenou Komisii prijímať všeobecne záväzné nelegislatívne akty, ktorými sa dopĺňajú alebo menia určité nepodstatné prvky legislatívneho aktu podľa článku 290 ZFEÚ (postup delegovania), a právomocou prijímať vykonávacie akty podľa článku 291 (vykonávací postup).

2.5. Tieto dve právomoci sú upravené úplne odlišnými právnymi rámcami.

2.5.1. Uplatňovanie právomoci delegovania stanovujú nástroje, ktoré nie sú záväzné:

— Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Vykonávanie článku 290 Zmluvy o fungovaní Európskej únie⁽³⁾,

— Spoločná dohoda o delegovaných aktoch uzatvorená medzi Parlamentom, Radou a Komisiou,

— články 87a a 88 Rokovacieho poriadku Európskeho parlamentu zmenené a doplnené rozhodnutím z 10. mája 2012⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Ú. v. ES L 311, 28.11.2001, s. 1.

⁽³⁾ COM(2009) 673 final z 9.12.2009.

⁽⁴⁾ Dokument A7-0072/2012.

2.5.1.1. Výbor nedávno prijal podrobnú informačnú správu o postupe delegovania a v záujme pochopenia tohto stanoviska vrelo odporúča prečítať si ju ⁽⁵⁾.

2.5.2. Uplatňovanie vykonávacej právomoci ustanovenej v článku 291 ZFEÚ upravujú právne záväzné nástroje:

- nariadenie (EÚ) č. 182/2011 ⁽⁶⁾ (ďalej len „nariadenie o komitológii“), v ktorom sa stanovujú dva postupy: konzultačný postup a postup preskúmania,
- rozhodnutie 1999/468/ES ⁽⁷⁾ (ďalej len „rozhodnutie o komitológii“) v znení zmien a doplnení z roku 2006 s cieľom posilniť kontrolnú právomoc Parlamentu a Rady, v ktorom sa ustanovuje regulačný postup s kontrolou.

2.5.3. Regulačný postup s kontrolou sa používal na prijímanie vykonávacích opatrení, ktorými sa menia a dopĺňajú nepodstatné prvky základných legislatívnych aktov. Toto znenie podľa článku 5a rozhodnutia o komitológii ⁽⁸⁾ je veľmi blízke definícii delegovaných aktov. V skutočnosti delegovaný akt v znení článku 290 ZFEÚ je takmer legislatívny akt, ktorý Komisia prijala, aby sa doplnili alebo zmenili „nepodstatné prvky legislatívneho aktu“.

2.5.4. Práve z dôvodu tejto podobnosti zostáva v období 2009 – 2014 článok 5a rozhodnutia o komitológii a regulačný postup s kontrolou dočasne v platnosti. Cieľom Komisie je využiť toto obmedzené obdobie na prispôbenie platných ustanovení, ktoré ustanovujú regulačný postup s kontrolou, režimu delegovaných aktov.

2.5.5. Na základe žiadosti Európskeho parlamentu ⁽⁹⁾ teda Komisia so súhlasom Rady ⁽¹⁰⁾ pristúpila k zosúladieniu niektorých nariadení, smerníc a rozhodnutí.

3. Návrhy Komisie

3.1. Komisia predložila tri návrhy nariadenia:

- Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky – COM(2014) 557 final,
- Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o veterinárnych liekoch – COM(2014) 558 final,
- Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o výrobe, uvádzaní na trh a používaní medikovaných krmív, ktorým sa zrušuje smernica Rady 90/167/EHS ⁽¹¹⁾ – COM(2014) 556 final.

3.2. Týmto balíkom nariadení sa má dosiahnuť úplné oddelenie predpisov o veterinárnych liekoch a predpisov o liekoch na humánne použitie.

3.3. Na tento účel sa v prvom návrhu vypúšťajú všetky odkazy na veterinárne lieky z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky.

3.4. Nasleduje nová úprava ustanovení o veterinárnych liekoch prostredníctvom nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o veterinárnych liekoch [COM(2014) 558 final]. Okrem iného sa má centralizované udeľovanie povolení otvoriť aj pre veterinárne lieky, v prípade ktorých však bude naďalej možné využívať aj iné postupy udeľovania povolení (postup na národnej úrovni, decentralizovaný postup a postup vzájomného uznávania). Ďalším cieľom novej právnej úpravy je znížiť administratívnu náročnosť pri zmene povolení pre veterinárne lieky.

⁽⁵⁾ Informačná správa na tému „Lepšia tvorba práva: vykonávacie akty a delegované akty“ (INT/656).

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 55, 28.2.2011, s. 13.

⁽⁷⁾ Ú. v. ES L 184, 17.7.1999, s. 23.

⁽⁸⁾ Rozhodnutie Rady zo 17. júla 2006 (Ú. v. EÚ L 200, 22.7.2006, s. 11).

⁽⁹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. mája 2010, P7-TA (2010) 0127, bod 18.

⁽¹⁰⁾ Vyhlásenia Komisie (Ú. v. EÚ L 55, 28.2.2011, s. 19).

⁽¹¹⁾ Ú. v. ES L 92, 7.4.1990, s. 42.

3.5. Základné ciele tohto nariadenia sú zmysluplné a podporujeme ich. Podrobná analýza daného návrhu nariadenia však nebola súčasťou tejto práce.

3.6. Pomocou tretieho nariadenia o výrobe, uvádzaní na trh a používaní medikovaných krmív, ktorým sa zrušuje smernica Rady 90/167/EHS [COM(2014) 556 final] sa majú napokon zaviesť jednotné predpisy pre celú EÚ týkajúce sa výroby a používania medikovaných krmív. Doteraz všeobecne dodržiavané ustanovenia smernice 90/167/EHS s podmienkami upravujúcimi výrobu, uvádzanie na trh a používanie medikovaných krmív v Spoločenstve sa v tomto zmysle spresňujú a stávajú právne záväznými. Tým sa má dosiahnuť bezproblémové fungovanie konkurencieschopného a inovatívneho jednotného trhu s medikovanými krmivami, na ktorom by bola zabezpečená vysoká miera ochrany ľudského zdravia a zdravia zvierat.

3.7. Inštitúcie EÚ musia vziať do úvahy skutočnosť, že všetky povolenia na uvedenie veterinárnych liekov na trh majú vplyv na potravinový reťazec a ľudské zdravie, najmä z dôvodu rôznych infiltrácií a vypúšťania do vôd v dôsledku nanotechnológií, úpravy odpadových vôd, novej priepustnosti niektorých podzemných vôd atď. Ako sa už uvádza v jeho predchádzajúcich stanoviskách, EHSV má v toto smere obavy.

3.8. Súhrnne výbor konštatuje, že víta oddelenie predpisov o veterinárnych liekoch a liekoch na humánne použitie a v zásade tiež súhlasí s navrhovanou novou právnou úpravou medikovaných krmív. Pozitívne treba hodnotiť najmä otvorenie centralizovaného udeľovania povolení, ako aj návrhy na zjednodušenie administratívy pri podávaní žiadosti o povolenia na veterinárne lieky a ich spravovaní.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Šiesta správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti: investovanie do rastu a zamestnanosti“

[COM(2014) 473 final]

(2015/C 242/08)

Spravodajca: Paulo BARROS VALE

Európska komisia sa 23. júla 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Šiesta správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti: investovanie do rastu a zamestnanosti“

COM(2014) 473 final.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. decembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 211 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery

1.1. EHSV víta oznámenie Komisie na tému Šiesta správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, no napriek tomu vyjadruje určité pripomienky a obavy v súvislosti s touto dôležitou tematikou.

1.2. Politika súdržnosti sa musí aj naďalej snažiť dosiahnuť cieľ, ktorý stál za jej vznikom a je zakotvený v Zmluve o fungovaní Európskej únie, a ktorým je podpora sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti s využitím spolupráce a solidarity v prospech harmonického rozvoja vytvárajúceho blahobyt obyvateľov. Zameranie na stratégiu Európa 2020 je dôležité, avšak vzhľadom na súčasné výzvy nedostatočné.

1.3. V správe sa poukazuje na úsilie vyvinuté s cieľom zlepšiť Európu, ale aj na ťažkosti pri dosahovaní tohto cieľa. Kríza zväčšila hospodárske a sociálne nerovnosti, čím sa prehĺbili rozdiely medzi členskými štátmi (a v rámci členských štátov) a centralizoval rast a rozvoj. Začaté procesy konvergenencie sa krízou prerušili a v niektorých prípadoch sa situácia dokonca zhoršila a recesia postihla takmer celú eurozónu.

1.4. V období krízy, akú sme práve prekonali, nemá väčšina členských štátov (a najmä štátov eurozóny) podmienky na podporu investícií, čím sa zväčšujú rozdiely medzi periférnymi a centrálnymi regiónmi (či už medzi členskými štátmi alebo v rámci jednotlivých členských štátov), dochádza k negatívnym dôsledkom, ako je migrácia a centralizácia investícií v rozvinutejších oblastiach, pričom ostatné regióny čelia úpadku a vyľudňovaniu.

1.5. Úsporné politiky, ktoré boli prijaté, vo všeobecnosti neprinesli želané výsledky. Rozpočtovú rovnováhu treba dodržiavať, ale nie za každú cenu, aby to nemalo kontraproduktívny vplyv a nenarušilo výsledky politiky súdržnosti.

1.6. Politika súdržnosti, ktorá je v mnohých prípadoch pravdepodobne jediným zdrojom investícií, musí byť ambicioznejšia, či dokonca prejsť hlbkovou revíziou, kým nedôjde k obnove rastu a tvorbe pracovných miest. Z doteraz získaných výsledkov možno vyvodiť, že zdroje tejto politiky sú zjavne nedostatočné na vyriešenie skutočných problémov. Mali by sa preto nájsť alternatívne formy financovania konvergenencie, ktoré by posunuli politiku súdržnosti do nového štádia, pričom by nebola založená len na európskej solidarite, ktorá je v súčasnom období veľmi citlivou témou. Úsilie vyvinuté v rámci európskej solidarity je významné, ale zdroje, ktoré sú v tejto súvislosti poskytnuté, nepostačujú na pokrytie skutočných potrieb konvergenencie vzhľadom na rozsah nedostatku v hospodársky a sociálne najmenej rozvinutých regiónoch.

1.7. V globalizovanom hospodárstve mala globalizácia rozdielny vplyv na jednotlivé regióny. Reakcia regiónov na investície sa líši a treba zistiť, prečo niektoré regióny dosiahli konvergenciu a iné toho nie sú schopné. Prostredníctvom politiky súdržnosti treba nutne vytvoriť nové formy správy, ktoré regiónom umožnia reagovať na výzvy, ktorým musia čeliť. Úlohou štátu je prispieť k zhodnoteniu špecifických vlastností regiónov, zaručiť dodržiavanie zásad inteligentnej regulácie, zabezpečiť dynamiku podnikania a podporiť rozvoj, najmä MSP, ako aj posilniť inovačnú kapacitu a podporiť blahobyť, kvalitu života, sociálnu súdržnosť a environmentálnu udržateľnosť.

1.8. Politika súdržnosti sa musí aj naďalej usilovať o podporu hospodárskeho rastu a konkurencieschopnosti, pričom nesmie zabudnúť na sociálne ciele pre inteligentný a inkluzívny rast. EHSV podporuje motto šiestej správy „investovanie do rastu a zamestnanosti“.

2. Návrhy

2.1. Politika súdržnosti musí nasmerovať a investovať svoje prostriedky na základný cieľ podpory mimoriadneho plánu investícií pre rast a zamestnanosť. Bude musieť spolu so schváleným Junckerovým plánom financovať prioritne európske projekty nadnárodného štrukturálneho charakteru (ako napríklad projekty dopravných sietí a širokopásmového pripojenia) a priamo financovať podniky (najmä MSP) v sektoroch, ktoré sú životne dôležité pre miestny rozvoj a činnosti sociálneho hospodárstva.

2.2. Junckerov plán, ktorý bol nedávno schválený, vytvára nový európsky fond pre strategické investície financovaný z dostupných finančných prostriedkov EÚ a EIB. Cieľom, ktorý je veľmi ambicióznym, je čo najviac využiť investičné fondy, súkromné aj verejné, výberom projektov, ktoré by mohli byť rýchlo realizované. Plán predpokladá, že existuje obrovský nepreskúmaný dopyt po tomto type investícií. Len čas ukáže, či bude úspešný.

2.3. Politika súdržnosti by si mala stanoviť širšie ciele a okrem dostupných prostriedkov by mohla nájsť nezávislé formy financovania, ako napríklad zapojenie Európskej investičnej banky (EIB) alebo európskych dlhopisov, ktoré nemajú vplyv na úsilie o dosiahnutie rozpočtovej konsolidácie ani plnenie cieľov Paktu stability a rastu.

2.4. Na zaručenie multiplikačného efektu investícií by sa mala významná časť zostávajúcich štrukturálnych fondov z predchádzajúceho obdobia (2007 – 2013), ako aj z fondov na nové obdobie, prideliť EIB s cieľom umožniť rekapitalizáciu, ktorá by bola schopná pritiahnúť rizikový kapitál dostupný na trhu, čo by malo stimulačný vplyv na politiku súdržnosti ⁽¹⁾.

2.5. Politika súdržnosti musí byť dobre koordinovaná s ostatnými iniciatívami EÚ, najmä s podporou hospodárskej a menovej únie, aby mohlo byť spoločne dosiahnutých jedenásť stanovených cieľov a aby sa naozaj zrealizovalo „investovanie do rastu a zamestnanosti“.

2.6. Politika súdržnosti nemôže spochybníť ciele rozpočtovej konsolidácie. Finančne najviac vyčerpané štáty nemajú v súčasnosti prostriedky na podporu verejných investícií a preto neponúkajú atraktívne podmienky pre súkromných investorov. Zásada doplnkovosti sa musí uplatňovať opatrne a musí sa prispôbiť členským štátom, ktoré vyvíjajú úsilie v tejto oblasti, keďže nesplnenie tejto zásady podmieňuje pridelenie finančných prostriedkov, ktoré môžu byť v niektorých prípadoch jediným zdrojom financovania investícií. EHSV podporuje uplatňovanie zlatých pravidiel s cieľom dočasne vyňať z fiškálnej dohody (a/alebo paktu stability) spolufinancovanie zo štrukturálnych fondov v regiónoch alebo štátoch, ktoré sú najviac zasiahnuté recesiou ⁽²⁾.

2.7. Veľmi dôležité je monitorovanie výsledkov. EHSV zdôrazňuje svoje presvedčenie, že dynamické pracovné skupiny by sa mali monitorovať priebežne a konečné výsledky a svoje závery by mohli prezentovať na každoročnom európskom summite ⁽³⁾, ktorý by bol miestom na diskusiu a prijatie opravných opatrení, ktoré by sa preukázali ako potrebné.

2.8. Do uplatňovania politiky súdržnosti musia byť výrazne zapojení sociálni partneri. Model riadenia programov politiky súdržnosti musí zohľadniť existenciu globálnych subvencií, ktoré sú pridelované organizovanej občianskej spoločnosti na bezprostrednú pomoc obyvateľstvu a priamo súvisia s riešením špecifických problémov. Tento cieľ už EHSV navrhuje dlho, európske orgány ho však bohužiaľ nezrealizovali.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 68.

2.9. Aby sa umožnilo zapojenie sociálnych partnerov, treba vytvoriť skutočné monitorovacie mechanizmy, aby títo partneri nezostali ako v mnohých prípadoch len divákmi, ale mohli naozaj zasiahnuť. Príspevok zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti je veľmi dôležitý, a to nielen pri vytváraní operačných programov, ale aj pri monitorovaní a hodnotení výsledkov. Zapojenie partnerov podporuje diskusiu o vyskytujúcich sa ťažkostiach a návrhoch na zlepšenie a zjednodušenie, ktoré by umožnili prístup k európskemu financovaniu a zlepšili by efektívnosť využívania fondov.

2.10. Zjednodušenie a harmonizácia pravidiel, ktoré sa vzťahujú na programy a zjednotenie postupov a formulárov majú zásadný význam pre zlepšenie výsledkov. Komisia môže zjednodušiť niektoré postupy, ale hlavnú úlohu v tejto súvislosti zohrávajú členské štáty, keďže nariadenia EÚ stanovujú možnosti a nie povinnosti. Treba podporiť a stimulovať členské štáty, aby radikálne zjednodušili postupy a aby nepridávali zbytočné podrobnosti, pričom toto úsilie by mohla monitorovať Komisia, ktorá by mala, v rámci možností, prísne kontrolovať výsledky a nevykonávať len administratívnu kontrolu. Zjednodušenie môže byť predmetom mimoriadneho opatrenia (nového nariadenia) Rady⁽⁴⁾.

2.11. Uplatňovanie zásady vydávania povolení na investovanie a posúdenie oprávnenosti výdavkov s možnosťou preplatenia prostredníctvom zjednodušeného postupu (zásada vopred stanovených platieb) je možné vo viacerých situáciách, ako napríklad pri všeobecných prevádzkových nákladoch, ak je výdavok opodstatnený v závislosti od výsledku a nie od pridelovania podľa účtovných záznamov na základe pridelovacieho kľúča. Treba nabádať členské štáty, aby túto zásadu uplatňovali vždy, keď je to možné a aby zjednodušili postupy.

2.12. Zjednodušenie administratívnych postupov, ktoré ničím neprispievajú k zlepšeniu výsledkov, musí byť sprevádzané odbornou prípravou podnikateľov, najmä z MSP, ich zamestnancov, ako aj pracovníkov verejnej správy. Vzdelávanie je základným nástrojom na pochopenie mechanizmov financovania a správne pridelovanie dostupných fondov. Najmä odborná príprava pracovníkov verejnej správy je potrebná na dosiahnutie tematického cieľa lepšej verejnej správy.

2.13. Zdroje ušetrené zredukovaním byrokracie sa môžu využiť na vytvorenie pracovnej skupiny Komisie, ktorej úlohou bude poskytovať podporu a pomoc štátom a regiónom pri formulovaní a realizácii projektov politiky súdržnosti. Táto skupina na pomoc krajinám a regiónom by v krajnom prípade mohla v prípadoch neplnenia nahradiť vnútroštátne orgány, ktoré spravujú európske fondy, či už pri plánovaní, realizácii plánov alebo plnení harmonogramov.

2.14. Ciele politiky súdržnosti sa nemôžu merať len prostredníctvom kvantitatívnych ukazovateľov. Podpora sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti, ktorá je ústredným pilierom politiky súdržnosti, obsahuje ciele, ktoré musia byť merateľné kvalitatívnymi ukazovateľmi a tieto ukazovatele by mali byť vytvorené tak, aby merali rozvoj a nielen rast. Nestačí napríklad merať len počet nezamestnaných osôb, ktoré získali vzdelanie a prácu, ale mal by sa merať aj vplyv tohto vzdelávania na zlepšenie životných podmienok.

2.15. Podmienenosť *ex ante*, ktorá zavádza niekoľko podmienok, ktoré musia byť splnené ešte pred vyplatením finančných prostriedkov, nemôže slúžiť na to, aby boli vylúčené niektoré najzadlženejšie regióny, ktoré vzhľadom na svoju makroekonomickú situáciu nemajú možnosť investovať alebo prilákať investície na vytvorenie týchto podmienok. Podmienenosť *ex ante* sa musí uplatňovať opatrne alebo by sa dokonca mala pozastaviť na určité obdobie, kým existuje riziko krízy a deflácie, pretože by sa mohla zhoršiť zraniteľná situácia niektorých regiónov, ktorá vylúči akúkoľvek možnosť získania finančných prostriedkov na podporu rastu, čo ich problémy ešte viac prehĺbi.

2.16. Makroekonomická podmienenosť by sa nemala využívať, pretože by to potrestalo regióny a ich občanov za zlé makroekonomické rozhodnutia prijaté na národnej alebo európskej úrovni⁽⁵⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Zavádzaniu reforiem do politiky súdržnosti sa už venovala piata správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti a EHSV mal možnosť vyjadriť svoj súhlas so všeobecným prístupom.

3.2. Politika súdržnosti je prezentovaná ako hlavná hnacia sila rastu. Napriek tomu by sa však nemalo zabúdať, že touto hnacou silou bude len, ak bude konať v súčinnosti s ostatnými politikami. Dôležité je, aby sa politika súdržnosti zamerala na ciele stratégie Európa 2020, no len to nestačí – treba vytvoriť spoločné stratégie, ktoré by sa vykonávali spolu s ostatnými spoločnými hospodárskymi, sociálnymi a regionálnymi politikami a nástrojmi.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 23.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 30.

3.3. Osobitná pozornosť sa musí venovať implementácii politiky súdržnosti v krajinách najviac zasiahnutých krízou, ako aj úsiliu o rozpočtovú konsolidáciu, ktorá ovplyvňuje verejné investície. Rovnováha medzi uplatňovaním zásady doplnkovosti a potrebou rozpočtovej konsolidácie je krehká a nedostatočná koordinácia cieľov so spôsobom ich dosahovania by mohla ovplyvniť rozpočtovú konsolidáciu a/alebo zamedziť prípadný vplyv politiky súdržnosti.

3.4. Význam politiky súdržnosti pre rozvoj najviac znevýhodnených regiónov je známy, ale v niektorých regiónoch mohol byť tento rast posilnený vytvorením lepších podmienok pre rozvoj. Začlenenie problematiky dobrej verejnej správy, ktorej cieľom je umožniť zlepšenie podmienok pre rozvoj v súlade s usmerneniami OECD je dobrým návrhom, ktorý si zasluhuje podporu EHSV.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Ešte treba prejsť dlhú cestu, aby sa Európa vrátila na úroveň rozvoja, zamestnanosti a blahobytu pred krízy. Inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast, ktorý je prioritou stratégie Európa 2020 je teraz podporovaný úpravou politiky súdržnosti.

4.2. Šiesta správa ešte nepredkladá hodnotenie vplyvu politiky súdržnosti za obdobie 2007 – 2013, keďže hodnotenie *ex post* sa začne až v roku 2015. Na základe predložených údajov však možno konštatovať, že dosah krízy bol veľký a že politika súdržnosti nebola schopná zabrániť jej dôsledkom, pričom v niektorých prípadoch sa rozdiely zachovali či dokonca prehĺbili.

4.3. Ako nevyhnutná sa javí potreba jasne definovať stratégie pre každú oblasť investícií, pričom sa zohľadnia špecifiká každého regiónu. Ako sa uvádza v oznámení, „projekty sa musia riadiť stratégiami a nie naopak“. Nepostačuje však len definovať stratégie. Treba vytvoriť vhodné regulačné prostredie, ktoré sa bude vyznačovať prísnosťou, ale nebude založené na zbytočných a demotivujúcich byrokratických postupoch. Základom je fungovať v priaznivom prostredí, ako sa uvádza v oznámení. Komisia musí byť prísna k členským štátom, ktoré neplnia požiadavky, aby sa zabránilo plytvaniu prostriedkami, čo by členské štáty, ktoré sú čistými prispievateľmi neakceptovali.

4.4. Politika súdržnosti naberá nové smerovanie, kde sa zdôrazňujú výhody podpory obmedzeného počtu priorít vzhľadom na nedostatok zdrojov na uspokojenie všetkých potrieb menej rozvinutých regiónov. Zameranie zdrojov na podporu projektov s veľkým dosahom a dlhodobým vplyvom v hospodárskej a sociálnej oblasti síce prináša výhody, pretože rieši špecifické problémy, takýto prístup však môže mať v niektorých prípadoch aj kontraproduktívny účinok – v krajinách s regiónmi na rôznych úrovniach rozvoja, v ktorých je nedostatok súkromných investícií, by nadmerná koncentrácia zdrojov vyčlenila z rastu a rozvoja regióny a sektory, ktoré by inak mohli čerpať prostriedky politiky súdržnosti, čo by im umožnilo priblížiť sa ostatným regiónom a pozitívne prispieť k integrovanému rozvoju.

4.5. Hoci boli predložené rôzne údaje týkajúce sa vplyvu politiky súdržnosti, faktom ostáva, že skutočný vplyv investícií je stále ťažké odmerať, čo dokazuje, že zvolené ukazovatele neboli vybrané najvhodnejším spôsobom. Zdá sa, že došlo k určitému vývoju, čo EHSV podporuje, keďže sa plánuje definovanie jasných a merateľných cieľov a výsledkov, ktoré sa majú dosiahnuť. Priority, ukazovatele a ciele stanovené v partnerských dohodách musia byť dlhodobo monitorované, čo by umožnilo prijať v prípade potreby opravné rozhodnutia, aby členské štáty skutočne prevzali zodpovednosť za výsledky a aby sa zabezpečilo dôveryhodné monitorovanie opatrení.

4.6. Výber ukazovateľov by sa však nemal obmedziť len na kvantitatívne ukazovatele. Kvantitatívna stránka je síce ideálna na meranie rastu, meranie rozvoja si však vyžaduje meranie pomocou kvalitatívnych ukazovateľov, ktoré nemožno zanedbať.

4.7. Mestá sú označené za hnaciu silu rastu. Dostávajú približne polovicu prostriedkov pridelovaných prostredníctvom EFRR. Výbor súhlasí s investovaním do miest a do ich potenciálneho reťazového efektu, má však určité výhrady. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že takéto investície sa musia realizovať opatrne, pretože môžu podporovať centralizmus s negatívnymi dôsledkami. Je síce pravda, že prílev obyvateľov do miest môže stimulovať rozvoj, no nadmerné zaľudnenie zvyšuje chudobu a sociálne vylúčenie. Nedostatok investícií do regiónov vzdialenejších od centra zase ohrozuje kvalitu života obyvateľov a spôsobuje čoraz intenzívnejšie vyludňovanie a hromadný odchod obyvateľov do veľkých miest, čo prispieva k znižovaniu aktivity v oblasti poľnohospodárstva, rybolovu a priemyslu, ktoré sú nevyhnutnými sektormi pre rozvoj EÚ.

4.8. Lepšie zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti sa zdôrazňuje ako jeden zo základných pilierov politiky súdržnosti. Komisia v januári 2014 uverejnila delegované nariadenie o európskom kódexe správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov⁽⁶⁾. Z analýzy dokumentu vyplýva, že nedošlo k zásadnej zmene súčasných postupov, pričom dokument len vymenováva základné zásady výberu a zapojenia partnerov a rôzne osvedčené postupy bez toho, aby však opísal povinné mechanizmy pre monitorovanie zo strany sociálnych partnerov. Pravdou je, že v mnohých členských štátoch sociálni partneri aj naďalej zohrávajú pri prijímaní rozhodnutí len symbolickú úlohu – konzultácie prebiehajú bez toho, aby sa vôbec zohľadnilo stanovisko tých, ktorí sú najbližšie k skutočnosti a najlepšie poznajú problémy. Napriek týmto ťažkostiam EHSV potvrdzuje svoju podporu čoraz rozsiahlejšiemu uplatňovaniu európskeho kódexu správania.

4.9. EHSV už mal možnosť vyjadriť presvedčenie, že zapojenie všetkých partnerov a zainteresovaných strán z organizovanej občianskej spoločnosti do prípravy, realizácie a hodnotenia *ex post* programov a projektov prispieva k zlepšeniu ich kvality a realizácie⁽⁷⁾.

4.10. Treba obmedziť byrokraciu. Podľa odporúčaní vyplývajúcich z auditov by sa mali programy zamerať skôr na kontrolu dosiahnutých výsledkov a nie na spôsob, akým boli dosiahnuté prostredníctvom zdĺhavých administratívnych postupov, ktoré si vyžadujú obrovské a nákladné štruktúry, či už verejné alebo súkromné. Byrokracia je skutočnou prekážkou zapojenia mnohých podnikateľov a efektívnosti verejnej správy. Zjednodušenie a zjednotenie postupov, pravidiel a formulárov je nielen pozitívne, ale najmä žiaduce.

5. Dobrá verejná správa: nový návrh na obdobie 2014 – 2020

5.1. Napriek tomu, že existujú dva názory na význam a vplyv dobrej verejnej správy na hospodársky rast, čoraz viac stúpcov sa prikláňa k názoru, že dobrá verejná správa a efektívne verejné inštitúcie sú základnou podmienkou pre silný hospodársky rozvoj. Aj EHSV zastáva tento názor.

5.2. Zaručenie právnej istoty a nezávislého súdneho systému, ako aj vhodná a stabilná právna úprava redukuje plytvanie administratívnymi zdrojmi a vytvára dojem stability priaznivej pre investície, čo má priamy vplyv na politiku súdržnosti.

5.3. Začlenenie problematiky dobrej verejnej správy do politiky súdržnosti, a to v súlade s usmerneniami OECD pre efektívne verejné investície, vyplýva z všeobecnej potreby a EHSV mu vyjadruje svoju podporu. Treba odstrániť rozdiely v možnostiach realizácie projektov a nových podnikateľských aktivít medzi jednotlivými členskými štátmi, keďže slabá verejná správa ovplyvňuje nielen vnútorný, ale aj jednotný trh, pretože stavia prekážky vstupu subjektom pochádzajúcich z iných členských štátov.

5.4. V niektorých členských štátoch badať potrebu zlepšiť koordináciu na regionálnej úrovni alebo dokonca vytvoriť účinnú regionálnu správu, ktorá by bola medzistupňom medzi národnou a miestnou správou a bola by schopná navrhovať stratégie na regionálnej úrovni, ktoré majú skutočný význam pre rozvoj a konvergenciu regiónov. Ústredná vláda, napriek tomu, že často nie je schopná interpretovať potreby a priority regiónov, niekedy nedeleguje príslušné právomoci na regionálne orgány, ktoré sú tak len predĺženou rukou ústrednej moci bez akéhokoľvek prínosu pre regióny.

5.5. V súvislosti so začlenením problematiky dobrej verejnej správy nemožno zabudnúť, že efektívnejšiu verejnú správu možno dosiahnuť len pomocou vzdelávania pracovníkov verejnej správy a zároveň politickou vôľou pristúpiť k potrebným zmenám právnej úpravy.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽⁶⁾ Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 240/2014 (Ú. v. EÚ L 74, 14.3.2014, s. 1).

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 23.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Oznámenie Komisie o efektívnych, prístupných a pružných systémoch zdravotnej starostlivosti“

COM(2014) 215 final

(2015/C 242/09)

Spravodajca: José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO

Európska komisia sa 4. apríla 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie o efektívnych, prístupných a pružných systémoch zdravotnej starostlivosti“

COM(2014) 215 final.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. decembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 206 hlasmi za, pričom 10 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta oznámenie, ku ktorému uvádza svoje pripomienky v tomto dokumente, a žiada Európsku komisiu a členské štáty, aby v čo najkratšom čase začali pracovať na hlavných strategických smeroch navrhnutých v dokumente, ku ktorému vydávame toto stanovisko.

1.2. Domnievame sa, že v záujme zvýšenie blahobytu občanov Únie musia byť systémy zdravotnej starostlivosti členských štátov Európskej únie založené na takých zásadách a hodnotách ako univerzálnosť, prístupnosť, rovnosť a solidarita. Bez týchto základných zásad nemôžeme posilniť sociálny rozmer Európy a preto ich treba zachovať a chrániť vo všetkých politikách EÚ súvisiacich so zdravím občanov.

1.3. Sme presvedčení o tom, že hospodárska kríza, ktorá zasiahla celú Európsku úniu a osobitne niektoré členské štáty, sa nemôže vyriešiť opatreniami, ktoré by oslabili právo európskych občanov na ochranu zdravia. Napriek nákladom na zdravotnú starostlivosť a cenám zdravotníckych služieb zdravie nie je tovarom, a preto nemôže závisieť od kúpnej sily občanov.

1.4. Na zvýšenie efektívnosti systémov zdravotnej starostlivosti je potrebné zabezpečiť zhodnotenie zdrojov, aby sa využívali čo najefektívnejšie a najúčinnejšie, a spojiť koncepciu vedecko-technickej kvality s koncepciou efektívnosti a udržateľnosti, čo by mal byť základný princíp organizácie zdravotníctva a odbornej praxe, pričom vždy treba čo najviac rešpektovať pacienta.

1.5. Výbor sa domnieva, že je neprijateľné, aby sme na začiatku 21. storočia ešte museli konštatovať, že nám chýbajú porovnateľné údaje. Bez platných a relevantných údajov nie je možné napredovať a získať homogénne ukazovatele, z ktorých by sa vychádzalo pri prijímaní rozhodnutí a vedeckej analýze. Dôrazne žiadame Komisiu a členské štáty, aby urýchlili prijatie systému spoľahlivých ukazovateľov, ktorý umožní analýzu a prijatie opatrení na úrovni Únie.

1.6. EHSV pokladá za prioritu bojovať proti nerovnostiam v oblasti zdravia. Existujúce rozdiely v sociálnej, hospodárskej a politickej oblasti rozhodujúcim spôsobom podmieňujú rozloženie ochorení. Preto je potrebný záväzok členských štátov, aby sa zabezpečilo rovnaké poskytovanie zdravotníckych služieb nezávisle od geografickej polohy, pohlavia, zdravotného postihnutia, úrovne príjmov a ekonomickej situácie, veku, rasy alebo akéhokoľvek iného aspektu, a že poskytovanie zdravotníckych služieb bude financované z verejných prostriedkov (daní a zdravotného poistenia) ako solidárny prvok prerozdelenia zdrojov. Pokladáme za potrebné zachovať čo najširšiu škálu služieb s prijateľnými cenami a zabrániť tomu, aby spoločné znášanie nákladov bolo pre tých najviac znevýhodnených prekážkou v prístupe k týmto službám.

1.7. EHSV považuje zdravotníckych pracovníkov za základný prvok systémov zdravotnej starostlivosti. Vysoko kvalitná odborná a vedecká príprava je nevyhnutná na to, aby sme mali k dispozícii vysoko odborne pripravených pracovníkov, ktorí dokážu úspešne poskytovať občanom Únie potrebnú starostlivosť. Rovnako si myslíme, že v členských štátoch by sa mala venovať pozornosť a podpora aj etickým aspektom ich odbornej prípravy.

1.8. Domnievame sa, že primárna starostlivosť ako základný prvok zdravotnej starostlivosti, ktorú poskytujú systémy zdravotnej starostlivosti, môže byť nástrojom na zlepšenie zdravotných výsledkov týchto systémov a jedným z faktorov zníženia nákladov, ktorý umožní zlepšiť ich finančnú udržateľnosť. Komisia musí zohrávať koordinačnú úlohu pri odovzdávaní vnútroštátnych skúseností medzi členskými štátmi.

1.9. Výbor sa domnieva, že je potrebné vyvinúť úsilie na zníženie výdavkov na liečivá a špičkové technológie, pretože sú to prvky, ktoré výrazne vplývajú na udržateľnosť systémov zdravotnej starostlivosti. Agentúry členských štátov a EÚ musia zohrávať rozhodujúcu úlohu pri posudzovaní efektívnosti a bezpečnosti, ktorú môžu v oblasti zdravia poskytnúť lieky a technológie uvádzané na trh.

1.10. Informačné a komunikačné technológie musia zohrávať stále významnejšiu úlohu v rámci systémov zdravotnej starostlivosti členských štátov, pričom sa nesmie zabúdať na to, že v centre záujmu elektronického zdravotníctva musí byť ľudský rozmer.

1.11. V záujme podporovania dobrej správy systémov zdravotnej starostlivosti v celej EÚ a riadneho zohľadnenia názorov pacientov, by sa pri zbere informácií, monitorovaní a hodnotení prístupnosti, výkonnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti mali v plnej miere využívať názory pacientov a aktívne zapájať združenia pacientov, organizácie občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov.

2. Úvod

2.1. V článku 168 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa uvádza, že pri činnosti Únie v oblasti verejného zdravia sa rešpektuje zodpovednosť členských štátov za vymedzenie ich zdravotnej politiky, ako aj za organizáciu a poskytovanie zdravotníckych služieb a zdravotnej starostlivosti. V odseku 7 spomínaného článku sa uvádza, že táto zodpovednosť členských štátov zahŕňa správu zdravotníckych služieb a zdravotnej starostlivosti, ako aj rozdeľovanie zdrojov, ktoré sú im pridelené.

2.2. V tomto manévrovacom priestore sú opatrenia EÚ týkajúce sa systémov zdravotnej starostlivosti členských štátov zúžené na aspekty verejného zdravia, ktoré sa spomínajú v uvedenom článku Zmluvy. Komisia však môže v rámci úlohy, ktorú zohráva pri podpore, financovaní a koordinovaní úsilia, priniesť výraznú pridanú hodnotu k iným aspektom súvisiacim so zdravotnou starostlivosťou, ktoré členským štátom umožnia napredovať v konsolidácii a zlepšovaní svojich vnútroštátnych systémov zdravotnej starostlivosti. Tieto systémy zdravotnej starostlivosti sú založené na súbore spoločných európskych hodnôt, ako je univerzálnosť, prístupnosť ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti, rovnosť a solidarita, ako ich definovala Rada Európskej únie v júni 2006⁽¹⁾. Ministri zdravotníctva členských štátov dospeli vo svojom vyhlásení k záveru, že systémy zdravotnej starostlivosti sú dôležitou súčasťou európskej sociálnej infraštruktúry.

2.3. Komisia vo svojom oznámení poukazuje na niekoľko ťažkostí, s ktorými sú konfrontované európske systémy zdravotnej starostlivosti a ktoré hospodárska kríza ešte zväčšuje. Tieto ťažkosti predstavujú zvýšenie výdavkov na zdravotnú starostlivosť, pozvoľné starnutie našej spoločnosti a následný nárast chronických ochorení, ako aj nárast dopytu po zdravotníckych službách, nerovnomerné rozdelenie zdravotníckeho personálu a jeho nedostatok v niektorých členských štátoch a nerovnosť v prístupe k zdravotnej starostlivosti.

2.4. Z tohto hľadiska a na základe záverov zo zasadnutí Rady Európskej únie v júni 2011⁽²⁾ a decembri 2013⁽³⁾ vypracovala Komisia oznámenie, v súvislosti s ktorým bol EHSV požiadaný o vypracovanie stanoviska. Toto oznámenie ocenila Rada Európskej únie v záveroch o hospodárskej kríze a zdravotnej starostlivosti⁽⁴⁾, ktoré prijala na svojom zasadnutí v júni 2014.

2.5. V oznámení sa navrhuje program Európskej únie pre efektívne, prístupné a pružné systémy zdravotnej starostlivosti, ktorý rešpektuje kompetencie členských štátov a prináša Únii usmernenia a nástroje monitorovania a hodnotenia. Program obsahuje tieto prvky:

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 146, 22.6.2006.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 202, 8.7.2011.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 376, 21.12.2013.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 217, 10.7.2014.

2.5.1. Podpora posilnenia efektívnosti systémov zdravotnej starostlivosti. A to z troch hľadísk: hodnotenie výkonnosti systémov, kvalita zdravotnej starostlivosti a bezpečnosť pacientov a integrácia starostlivosti. Zvýšenie prístupnosti zdravotnej starostlivosti. A to prostredníctvom opatrení týkajúcich sa zdravotníckych pracovníkov, nákladovo-efektívnym používaním liekov a optimálnym vykonávaním smernice 2011/24/EÚ. Zlepšenie pružnosti systémov zdravotnej starostlivosti. A to prostredníctvom: hodnotenia zdravotníckych technológií, zdravotníckych informačných systémov a elektronického zdravotníctva.

3. Pripomienky k obsahu oznámenia

3.1. Zvyšovanie nákladov na zdravotnú starostlivosť, starnutie obyvateľstva a nárast niektorých chronických ochorení, ktoré postihujú prevažne dospelých, nie sú ťažkosti, ktoré vznikli v poslednom desaťročí, ale ide o problémy, ktoré pretrvávajú už niekoľko desiatok rokov a ktoré súčasná kríza len zvýraznila, pretože sa obmedzilo vyčleňovanie prostriedkov na tento druh opatrení. Strategický prístup sa preto musí zamerať na to, ako z hľadiska efektívnosti a účinnosti uspokojiť neprestávajúci dopyt po prostriedkoch, ktoré budú systémy zdravotnej starostlivosti v budúcich rokoch potrebovať na to, aby sa mohli postarať o stále staršie obyvateľstvo s väčšími potrebami v oblasti starostlivosti, keďže priemerná dĺžka života sa zvyšuje.

3.1.1. Podpora zdravia a prevencia chorôb ako základné opatrenia ochrany zdravia musia mať významné miesto v našich národných systémoch zdravotnej starostlivosti. Náklady na zdravotnú starostlivosť sa môžu výrazne znížiť investovaním do zdravotnej výchovy, propagácie aktívnejšieho a zdravého životného štýlu na zníženie obezity, fajčenia a konzumácie alkoholu. Pravidelný skrining rakoviny a zdravotné prehliadky umožnia, aby si viac starších ľudí užilo dlhý a zdravý dôchodok.

3.2. Výbor súhlasí s tým, že systémy zdravotnej starostlivosti členských štátov Európskej únie musia byť založené na takých zásadách a hodnotách ako je univerzálnosť, prístupnosť pre všetkých, rovnosť a solidarita. To sú zásady, ktoré sú zárukou, že všetci občania Európskej únie majú právo na ochranu zdravia a poskytovanie zdravotnej starostlivosti, zárukou, že sa systémy zdravotnej starostlivosti budú využívať primeraným spôsobom a včas, aby sa dosiahli čo najlepšie zdravotné výsledky, že sa zabezpečí rovnaké poskytovanie zdravotníckych služieb nezávisle od geografickej polohy, pohlavia, zdravotného postihnutia, úrovne príjmov, veku, rasy alebo akéhokoľvek iného aspektu, a že poskytovanie zdravotníckych služieb bude financované z verejných prostriedkov (daní a/alebo zdravotného poistenia) ako solidárny prvok prerozdelenia zdrojov.

3.3. Domnievame sa, že hospodárska kríza, ktorá zasiahla celú Európsku úniu a osobitne niektoré členské štáty, nemôže ospravedlniť vytvorenie rozdielov medzi občanmi (občania prvej a druhej kategórie), pokiaľ ide o právo na ochranu zdravia, ktoré máme všetci. Výbor v tejto súvislosti musí dbať aj na to, aby sa rozdiely v rozsahu a kvalite zdravotných služieb v rôznych členských štátoch týkali aj občanov EÚ, ktorí nepracujú vo svojej krajine pôvodu, ale prechodne pracujú v zahraničí. Efektívnosť a udržateľnosť systémov nemožno dosiahnuť, pokiaľ sa bude zabúdať na tých, ktorým sú určené. Napriek nákladom na zdravotnú starostlivosť a cenám zdravotníckych služieb zdravie nie je tovarom, a preto v žiadnom prípade nemôže závisieť od kúpnej sily občanov.

3.4. Európsky hospodársky a sociálny výbor vo svojom stanovisku⁽⁵⁾ na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Solidarita v oblasti zdravia: zmierňovanie nerovnosti v oblasti zdravia v EÚ“⁽⁶⁾ doslovne uviedol, že „Komisia by mala čo najlepšie využiť dostupné nástroje (napr. otvorenú metódu koordinácie, posudzovanie vplyvu, výskumné programy, ukazovatele, spoluprácu s medzinárodnými organizáciami) a mala by spolu s členskými štátmi zväziť nové metódy, ktoré zabezpečia, aby sa politika a opatrenia EÚ venovali tým činiteľom, ktoré spôsobujú rozdiely v oblasti zdravia v EÚ alebo k nim prispievajú“. Znovu potvrdzujeme obsah stanoviska a podporujeme všetky odporúčania výboru na zníženie rozdielov v oblasti zdravia.

3.5. V stanovisku EHSV⁽⁷⁾ na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o ustanovení programu Zdravie pre rast, tretieho viacročného akčného programu EÚ v oblasti zdravia na obdobie rokov 2014 – 2020“⁽⁸⁾ mal výbor príležitosť vyjadriť sa k niektorým aspektom oznámenia. V tomto zmysle potvrdzujeme pripomienky vyslovené v súvislosti s hodnotením zdravotníckych technológií, odbornou prípravou pracovníkov v zdravotníctve, so zavedením medicíny založenej na dôkazoch a výmenou osvedčených postupov.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 74.

⁽⁶⁾ COM(2009) 567 final.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 102.

⁽⁸⁾ COM(2011) 709 final.

3.6. Výbor považuje za veľmi dôležité, aby bolo zdravotníctvo začlenené do európskeho semestra. Zafaženie, ktoré predstavuje zdravotníctvo pre HDP členských štátov, veľký objem pracovných miest, ktoré generuje, a inovačná schopnosť, ktorú vytvára, sú dostatočnými dôvodmi na toto začlenenie. Odporúčania vyplývajúce z hodnotenia európskeho semestra však možno uskutočniť len za predpokladu, že sa tým nenarušia zásady a hodnoty, na ktorých spočívajú systémy zdravotnej starostlivosti členských štátov Európskej únie.

3.7. Posilniť efektívnosť systémov zdravotnej starostlivosti len z hľadiska dosiahnutia dobrých výsledkov znamená ponechať bokom iné aspekty, ktoré by sa vzhľadom na nedostatok prostriedkov a rozpočtové obmedzenia mali vziať do úvahy. Efektívny systém zdravotnej starostlivosti s vysokou hodnotou teda umožní maximalizovať kvalitu starostlivosti a výsledky dosiahnuté vďaka dostupným prostriedkom. To znamená, že nemôžeme plánovať zvýšenie efektívnosti systému zdravotnej starostlivosti bez ohľadu na účinnosť. Zabezpečiť zhodnotenie zdrojov znamená, že sa budú využívať čo najefektívnejšie a najúčinnejšie, pričom sa táto koncepcia vedecko-technickej kvality spojí s koncepciou efektívnosti a udržateľnosti, čo by mal byť základný princíp organizácie zdravotníctva a odbornej praxe.

3.8. Kladieme dôraz na spoluprácu Komisie a členských štátov pri zavádzaní ukazovateľov na úrovni Únie, ktoré umožnia merať efektívnosť opatrení v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti. Všetky členské štáty musia preto vytvoriť a mať k dispozícii validované systémy zberu informácií, ktoré budú transparentné a objektívne a umožnia vypracovať celkové analýzy, ktoré uľahčia spoluprácu s cieľom znížiť rozdiely v oblasti zdravia existujúce medzi členskými štátmi a v rámci nich. Je neprijateľné, aby sme na začiatku 21. storočia ešte stále museli konštatovať, že nám chýbajú porovnateľné údaje. Bez platných, relevantných a vhodných údajov nie je možné napredovať a získať homogénne ukazovatele, z ktorých by sa vychádzalo pri prijímaní rozhodnutí a vedeckej analýze.

3.9. Užitočnosť zdravotných ukazovateľov je založená na spoľahlivosti, ktorá je základným predpokladom pre porovnávanie. Komisia vo svojom oznámení uznáva, že tu chýba táto spoľahlivosť, a preto je porovnávanie získaných výsledkov ťažké. Výbor preto podporuje systém Základných európskych zdravotných ukazovateľov, ktorý poskytuje porovnateľné údaje o zdraví a správaní, ktoré ho ovplyvňujú, ako aj o chorobách a systémoch zdravotnej starostlivosti. To by niektorým členským štátom umožnilo zlepšiť informačné systémy a zaviesť nové ukazovatele, čím by sa uľahčila výmena osvedčených postupov vo všeobecnosti. Rovnako pozitívne hodnotíme aj rámec spoločného hodnotenia v oblasti zdravia, ktorý navrhla podskupina Výboru pre sociálnu ochranu zameraná na ukazovatele.

3.10. Výbor sa domnieva, že reálne uznanie univerzálnej starostlivosti môžu ohroziť problémy v oblasti prístupnosti systémov zdravotnej starostlivosti. Keď existujú problémy s prístupom, vždy to najviac zasiahne vrstvy obyvateľstva, ktoré majú najmenej vlastných prostriedkov. Ak chceme zmenšiť rozdiely v oblasti zdravia, potom sa musíme zaoberať v prvom rade s prístupnosťou. Zavedenie efektívnej primárnej zdravotnej starostlivosti vo vidieckych oblastiach, existencia pohotovostnej služby v blízkosti bydliska, zodpovedajúca dopravná a komunikačná infraštruktúra, prístup k odbornej zdravotnej starostlivosti a miera pri zavádzaní rôznych foriem spolupráce (zohľadnenie úrovne príjmov), to sú niektoré zo základných prvkov, ktoré môžu občanom zaručiť prístup k zdravotníckym službám a na ktoré by sa mali zamerať príslušné orgány v členských štátoch.

3.11. EHSV súhlasí s obavami Komisie a uznáva, že podpísaním Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím musíme zároveň prijať všetky vhodné opatrenia s cieľom zabezpečiť prístup osôb so zdravotným postihnutím k zdravotníckym službám, a tiež zabezpečiť, aby boli zariadenia dostupné pre tých, ktorí čelia obmedzeniam na základe zdravotného postihnutia.

3.12. Výbor súhlasí s komisiou, že je potrebné zachovať stabilné mechanizmy financovania zdravotníckych služieb. V tomto zmysle by zmiešané financovanie z príspevkov a daní mohlo byť rámcom finančnej stability systémov zdravotnej starostlivosti. Domnievame sa, že zlepšenie odolnosti alebo pružnosti týchto systémov súvisí s veľmi odborným riadením spočívajúcim na účinných informačných systémoch, kde je možné veľmi presne vypočítať náklady na zdravotnú starostlivosť. Toto všetko spolu s prítomnosťou vysoko odborného a motivovaného zdravotníckeho personálu môže byť pevným a stabilným základom udržateľného systému zdravotnej starostlivosti.

3.13. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že jednou z hlavných ťažkostí, s ktorou bojujú niektoré systémy zdravotnej starostlivosti v členských štátoch, je nedostatok zdravotníckych pracovníkov. Tento nedostatok sa zväčšuje aj vysokou migráciou týchto pracovníkov do iných členských štátov Únie a do tretích krajín. Vzhľadom na to, že dôvody sú rôzne a zložité, domnievame sa, že program Komisie by mal obsahovať opatrenia, ktoré podporia zatraktívnenie zdravotníckych profesií pre mladých ľudí, aby sa nielen zvýšil počet záujemcov o odbornú prípravu v týchto povolaniach, ale aby vykonávanie týchto povolání bolo atraktívne tak z hľadiska profesného, ako aj pracovného.

4. Pripomienky k programu Európskej únie pre efektívne, prístupné a pružné systémy zdravotnej starostlivosti

4.1. Vo vyspelejších spoločnostiach sa v súčasnosti hodnotenie výkonnosti systémov zdravotnej starostlivosti chápe okrem iného ako nástroj, prostredníctvom ktorého sa poskytovatelia zdravotníckych služieb zodpovedajú príjemcom týchto služieb, ale aj ako nástroj plánovania do budúcnosti. V záujme prehĺbenia záväzkov prijatých v Tallinnskej charte je výbor za to, aby sa členským štátom poskytli nástroje a metódy, ktoré umožnia zblíženie systémov zdravotnej starostlivosti a zmenšenie vnútorných a vonkajších rozdielov týchto systémov.

4.2. Bezpečnosť pacientov znamená minimalizovanie rizika zbytočnej ujmy spôsobenej pacientovi, čo by sa malo prejavovať absenciou neúmyselných poranení vzniknutých v súvislosti s poskytovaním starostlivosti alebo pochybením lekárov. Podpora bezpečnosti pacientov znamená riadenie rizík, oznámenie, analýzu a sledovanie nehôd a predkladanie riešení s cieľom minimalizovať riziko opakovania týchto nehôd. EHSV potvrdzuje svoje odporúčania zo stanoviska ⁽⁹⁾ na tému „Návrh Odporúčanie Rady o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou“ ⁽¹⁰⁾ a ich platnosť rozširuje na všetky riziká nesúvisiace s infekčnými procesmi a osobitne zdôrazňuje, že je potrebné oznamovať nežiaduce reakcie a prijímať opatrenia na ich odstránenie. Týmto smerom by sa mali uberať budúce opatrenia.

4.3. Domnievame sa, že zdravotná starostlivosť o pacienta musí byť medzi jednotlivými úrovňami starostlivosti koordinovaná tak, aby sa zvýšila úloha primárnej starostlivosti v oblasti zisťovania a liečby zdravotných problémov. Dobre rozvinutá sieť vysoko odborných ambulancií primárnej starostlivosti umožňuje viac sa priblížiť zdravotným problémom bez zbytočných zákrokov odborných ambulancií a znížiť náklady na zdravotnú starostlivosť, pretože vďaka nej sa môže predísť veľkej závislosti od nemocničnej zdravotnej starostlivosti. Komisia musí zohrávať koordinačnú úlohu pri odovzdávaní vnútroštátnych skúseností medzi členskými štátmi.

4.4. Podiel pracovných miest v zdravotníctve na celkovom počte zamestnaných v krajinách Európskej únie je dosť vysoký na to, aby sa v prípade nedostatku týchto pracovníkov považoval za zdravotný problém. Aby sa takýmto situáciám predišlo, musí Európska únia sledovať a analyzovať plánovanie v oblasti odbornej prípravy zdravotníckych pracovníkov, napriek tomu, že táto oblasť je v kompetencii členských štátov, a týmto spôsobom spolupracovať s členskými štátmi na udržaní kritickej masy pracovníkov umožňujúcej starostlivosť o populáciu, ktorá potrebuje stále viac zdravotnej starostlivosti. Výbor sa domnieva, že na dosiahnutie potrebného počtu vzdelávacích a vysokoškolských zariadení je tiež potrebné poskytnúť finančnú pomoc.

4.5. EHSV sa domnieva, že vysoko kvalitná odborná a vedecká príprava je nevyhnutná na to, aby sme mali k dispozícii vysokokvalitných zdravotníckych pracovníkov, ktorí dokážu úspešne poskytovať občanom Únie potrebnú starostlivosť. Rovnako si myslíme, že v členských štátoch by sa mala venovať pozornosť a podpora aj etickým aspektom ich odbornej prípravy.

4.6. Výdavky na liečivá sú jedným zo základných prvkov, ktoré vplyvajú na náklady zdravotných služieb a ich udržateľnosť. Predpisovanie liečiv podľa aktívnej látky (medzinárodný nechránený názov podľa WHO) je jednou z možností, ako znížiť výdavky na liečivá, keďže na receptoch bude uvedená aktívna látka, nie obchodné meno produktu. V niektorých zdravotníckych zariadeniach v Európskej únii už existujú príklady tohto spôsobu predpisovania liečiv a túto skúsenosť možno uplatniť aj v iných štátoch. Pri prijímaní opatrení však v každom prípade é treba brať do úvahy potreby výskumu nových liečiv a financovanie týchto aktivít.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 113.

⁽¹⁰⁾ COM(2008) 837 final.

4.7. Výbor súhlasí s postojom Komisie vyjadreným v oznámení, ktoré je predmetom tohto stanoviska, v súvislosti s optimálnym vykonávaním smernice 2011/24/EÚ⁽¹⁾, ale domnieva sa, že to nie je hlavný problém z hľadiska prístupnosti občanov k ich národným systémom zdravotníctva, ani že optimálne vykonávanie smernice zlepši prístup občanov k týmto národným systémom. Domnievame sa, že zvýšenie prístupnosti by sa v rámci tohto oznámenia malo prioritne zamerať na poistné krytie populácie, až sa stane univerzálnym, na čo najširšiu ponuku služieb za prijateľné ceny a na to, aby sa predišlo tomu, že sa spolufinancovanie stane pre najviac znevýhodnenú časť populácie prekážkou v prístupe k týmto službám. Záruka bezpečnej a kvalitnej cezhraničnej zdravotnej starostlivosti nezaručuje, že občan dostane vo svojej krajine pôvodu základnú zdravotnú starostlivosť.

4.8. Výskum a inovácia v oblasti medicíny prináša nové zdravotnícke technológie ako odpovede na výzvy v oblasti diagnostiky a terapie, ktorým musí medicína čeliť. Vzhľadom na vysokú cenu týchto technológií a ich údajnú účinnosť je nevyhnutné mať výkonný systém hodnotenia týchto technológií. Výbor pokladá za dôležité, aby Európska sieť pre posudzovanie zdravotníckych technológií (EUnetHTA) bola prínosom pre národné a regionálne agentúry členských štátov, aby podnecovala synergie a umožňovala šírenie ich hodnôt.

4.9. Využívanie informačných technológií pri zdravotných záznamoch pacientov je pokrok, ktorý musí presiahnuť rámec samotných zdravotných stredísk. Digitálne zdravotné záznamy pacienta, prístupné všetkým zdravotníckym pracovníkom, ktorí ho liečia, by mali byť konečným cieľom, aj keď nám teraz pripadá veľmi vzdialený. Európska únia musí podporiť zdravotnícke informačné systémy a elektronické zdravotníctvo, ktoré umožňujú, aby zdravotné záznamy pacienta boli všade s nim. Elektronické zdravotné záznamy sú veľmi užitočným nástrojom pre pacienta, ale zároveň predstavujú výzvu pre administratívy, pretože si vyžadujú, aby boli do systémov zdravotnej starostlivosti začlenené kompatibilné aplikácie, ktoré všetkým zdravotníckym pracovníkom umožnia poznať zdravotné problémy pacienta bez ohľadu na to, kde sa práve nachádza. Je to veľká výzva, ale domnievame sa, že jej zvládnutie pomôže zlepšiť zdravie európskych občanov.

4.10. EHSV pokladá za veľmi dôležité, aby občania mali prístup k digitálnym zdravotníckym informačným systémom. Príkladom môže byť prístup k informáciám o zdravotníckych produktoch na humánne použitie schválených regulačnými orgánmi. Tieto informácie musia byť zrozumiteľné, presné, aktuálne a spoľahlivé, aby si občania, ktorí si želajú dostať sa k nim, mohli doplniť informácie, ktoré im poskytne ošetrojúci zdravotnícky pracovník.

4.11. V stanovisku⁽²⁾ na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán elektronického zdravotníctva na roky 2012 – 2020: inovačná zdravotná starostlivosť pre 21. storočie“⁽³⁾ mal Európsky hospodársky a sociálny výbor príležitosť vyjadriť sa k elektronickému zdravotníctvu. Z tohto stanoviska preberáme tvrdenie, že elektronické zdravotníctvo musí posilňovať vzájomnú dôveru medzi pacientmi a odborníkmi, pričom sa treba usilovať o vylúčenie rizika neosobného prístupu a opomínania psychologických a sociálnych faktorov. V centre záujmu elektronického zdravotníctva musí byť ľudský rozmer. V tomto zmysle môžeme urobiť záver, že občan je stredobodom systému zdravotnej starostlivosti.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 175, 28.7.2009, s. 116.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 122.

⁽³⁾ COM(2012) 736 final.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o výrobe, uvádzaní na trh a používaní medikovaných krmív, ktorým sa zrušuje smernica Rady 90/167/EHS“

[COM(2014) 556 final – 2014/0255 (COD)]

a „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o veterinárnych liekoch“

[COM(2014) 558 final – 2014/0257 (COD)]

(2015/C 242/10)

Spravodajca: José María ESPUNY MOYANO

Európsky parlament (24. septembra 2014) a Rada (20. októbra a 23. októbra 2014) sa rozhodli podľa článkov 43, 114, 168 ods. 4 písm. b) a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o výrobe, uvádzaní na trh a používaní medikovaných krmív, ktorým sa zrušuje smernica Rady 90/167/EHS“

COM(2014) 556 final – 2014/0255 (COD)

a

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o veterinárnych liekoch“

COM(2014) 558 final – 2014/0257 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci, schválila svoje stanovisko 8. januára 2015

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 208 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 16 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1. Medikované krmivá

1.1.1. EHSV sa domnieva, že je potrebné a vhodné aktualizovať európske právne predpisy o medikovaných krmivách, aby sa zabezpečili jednotné podmienky výroby, uvádzania na trh a používania medikovaných krmív, a zároveň ochrana zdravia a dobré životné podmienky zvierat a očakávania spotrebiteľov.

1.1.2. EHSV podporuje používanie medikovaných krmív ako ďalší nástroj na dosiahnutie chovu zdravých zvierat a tiež na zlepšenie verejného zdravia.

1.1.3. EHSV víta skutočnosť, že nariadenie zahŕňa výrobu, uvádzanie na trh a používanie medikovaných krmív pre zvieratá, ktoré nie sú určené na výrobu potravín ako spôsob alternatívneho podávania liekov, a to najmä pri liečbe chronických chorôb.

1.1.4. EHSV vyzýva, aby minoritné druhy zvierat alebo akvakultúry, pri ktorých je problém s dostupnosťou veterinárnych liekov, mali prístup k medikovaným krmivám, a aby sa minimalizovali prekážky pre výrobu a plynulú distribúciu. EHSV tiež pozitívne hodnotí, že sa zavádza predpokladaná výroba, čo umožní lepšie plánovať výrobu a minimalizovať potenciálne prevody. Takto sa v nijakom prípade nevytvoria zásoby, ktoré budú neprimerané so zreteľom na dátumy spotreby liečivých výrobkov.

1.1.5. EHSV vyzýva, aby sa v tomto nariadení viac ocenili veterinári alebo kvalifikovaní a akreditovaní odborníci, ktorí ovládajú platné predpisy a sú plne schopní diagnostikovať a predpisovať najvhodnejšiu liečbu, ktorá zabezpečí zdravie, dobré životné podmienky zvierat a verejné zdravie.

1.1.6. EHSV sa domnieva, že veterinár alebo kvalifikovaný a akreditovaný odborník je v rámci výkonu svojej profesie jedinou osobou, ktorá vie stanoviť potrebnú dĺžku liečby, ktorú nie je možné stanoviť len na základe prísnych predpisov, ale treba zohľadniť rozdiely medzi druhmi, ich fyziologický stav, podmienky podávania liekov, ich štádium choroby atď.

1.1.7. EHSV si je vedomý toho, že bude existovať prenos účinnej látky obsiahnutej v medikovanom krmive do necieľového krmiva, tento prenos však musí prebiehať podľa zásady ALARA (t. j. na čo najnižšej rozumne dosiahnuteľnej úrovni).

1.1.8. Výbor poukazuje na rôzne výrobné systémy a považuje za prvoradé, aby prebiehajúce prenosy zohľadnili existujúce technológie v tomto odvetví a aby nepredstavovali riziko vzniku bakteriálnej rezistencie.

1.1.9. EHSV sa domnieva, že by sa mal zaviesť integrálny systém správy nepoužitých alebo exspirovaných produktov s cieľom kontrolovať riziká, ktoré takéto produkty môžu predstavovať z hľadiska ochrany zdravia zvierat, ľudí a životného prostredia.

1.1.10. EHSV tiež zdôrazňuje potrebu stanoviť kritériá, napríklad cieľové hodnoty, pre homogenitu medikovaných krmív.

1.1.11. EHSV sa domnieva, že obchod vo vnútri Únie môže byť týmto legislatívnym návrhom nepriaznivo ovplyvnený a domnieva sa, že je vhodné, aby bol v záujme zvýšenia konkurencieschopnosti flexibilnejší.

1.1.12. EHSV konštatuje, že veterinárni lekári alebo kvalifikovaní a akreditovaní odborníci si musia plniť svoju povinnosť a nevykonávať bežnú preventívnu liečbu pomocou antimikrobiálnych látok, hoci sa vyskytujú prípady, keď sa vyžaduje preventívna liečba pomocou antimikrobiálnych látok (ako v humánnej medicíne), aby sa zabezpečilo zdravie a dobré životné podmienky zvierat, a tak aj verejné zdravie.

1.1.13. EHSV sa domnieva, že určenie preventívnej liečby pomocou antimikrobiálnych látok by sa malo posudzovať na úrovni každého členského štátu, pričom sa zohľadnia špecifiká a charakteristiky výrobných systémov, druhy zvierat, zdravotný stav, dostupnosť liekov atď. v každej krajine.

1.1.14. EHSV sa domnieva, že je potrebné, aby tento legislatívny návrh obsahoval zoznam osobného ochranného vybavenia potrebného pre pracovníkov, aby sa zabránilo ich vystaveniu chemikáliám, prachu vytvoreného počas výrobného procesu a z toho vyplývajúcim rizikám vdýchnutia.

1.1.15. EHSV odporúča, aby členské štáty zaviedli konkrétne programy odbornej prípravy pre pracovníkov vystavených chemickým látkam.

1.1.16. EHSV sa domnieva, že nariadenie by malo členským štátom ponechať možnosť, aby prijímali vykonávacie akty s cieľom vyhnúť sa administratívnej záťaži pre malých poľnohospodárov, ktorí vyrábajú pre vlastnú potrebu, bez toho aby sa zhoršili konkrétne predpisy v oblasti bezpečnosti a hygieny medikovaných krmív.

1.2. Veterinárne lieky

1.2.1. Zdravie zvierat má strategický význam vzhľadom na svoj vplyv na dobré životné podmienky a zdravie zvierat, verejné zdravie a bezpečnosť potravín, životné prostredie a vidiecke hospodárstvo. Preto je dostupnosť povolených veterinárnych liekov rozhodujúca, aby mali veterinári a kvalifikovaní a akreditovaní odborníci k dispozícii dostatočné nástroje na monitorovanie, prevenciu a liečenie chorôb zvierat.

1.2.2. Podobne ako ostatné veterinárne lieky, antibiotiká sú nevyhnutné na boj proti bakteriálnej infekcii u zvierat. EHSV sa domnieva, že prístup k bezpečným a účinným antibiotikám je základným prvkom nástrojov pre veterinárov na zachovanie a obnovu zdravia a dobrých životných podmienok zvierat, ako aj verejného zdravia.

1.2.3. EHSV preto víta tento legislatívny návrh, ktorého cieľom je rozvíjať aktualizované a primerané pravidlá, dostupnosť veterinárnych liekov s cieľom zachovať zdravie zvierat, verejného zdravia, bezpečnosti potravín a životného prostredia. Táto zásada by sa mala dodržiavať, aby sa zabezpečila dostupnosť antibiotík vo veterinárnej medicíne.

1.2.4. Trh s veterinárnymi liekmi má vlastnosti a osobitosti, ktoré sa odlišujú od liekov na humánne použitie, a preto EHSV považuje za veľmi vhodné, že sa tento legislatívny návrh sa zameriava výlučne na veterinárne lieky. V tejto súvislosti treba uviesť, že zatiaľ čo zásady musia byť jednotné, spôsob uplatňovania týchto zásad sa musí úplne prispôsobiť podmienkam v odvetví.

1.2.5. EHSV sa nazdáva, že súčasné právne predpisy obsahujú vysoké administratívne zaťaženie pre odvetvie, čo negatívne vplyva na potrebné inovácie. Víta preto zavedenie jednoduchších predpisov počas udeľovania povolenia, ako aj pri následnom sledovaní, zmenách povolení na uvedenie na trh atď. s cieľom znížiť spomínané zaťaženie, hoci v návrhu existuje priestor na zlepšenie.

2. Zhrnutie návrhov

2.1. Medikované krmivá

2.1.1. Návrh stanovuje požiadavky na výrobu, uvádzanie na trh a používanie medikovaných krmív v Európskej únii.

2.1.2. Na tento účel sa vymedzujú pojmy, ktoré sa majú používať, a to:

- „medikované krmivo“: zmes jedného alebo viacerých veterinárnych liekov alebo medziproduktov a jedného alebo viacerých krmív, ktorú možno priamo podávať zvieratám bez ďalšieho spracovania,
- „medziprodukt“: zmes jedného alebo viacerých veterinárnych liekov a jedného alebo viacerých krmív, určená na použitie na výrobu veterinárneho lieku,
- „prevádzkovateľ krmivárskeho podniku“: fyzická alebo právnická osoba zodpovedná za zabezpečenie toho, aby sa v krmivárskom podniku pod jej kontrolou plnili požiadavky tohto nariadenia,
- „prevádzkovateľ mobilnej výroby krmiva“: prevádzkovateľ krmivárskeho podniku s krmivárskou prevádzkou pozostávajúcou zo špeciálne vybaveného nákladného automobilu na výrobu medikovaných krmív.

2.1.3. Víta zatriedenie medikovaného krmiva do rozsahu pôsobnosti nariadenia (ES) č. 767/2009 a nariadenia (ES) č. 183/2005 o krmných zmesiach, čím sa považuje za krmnú zmes.

2.1.4. Oblasť medikovaných krmív sa rozširuje o niektoré živočíšne druhy, ktoré nie sú určené na výrobu potravín napr. spoločenské zvieratá.

2.1.5. Navrhované právne predpisy podporujú používanie medikovaných krmív ako platný a užitočný nástroj na dosiahnutie zdravia zvierat a verejného zdravia. Tiež naznačuje jeho hodnotu pre výrobné systémy, ktoré sú vysoko konkurenčné v rámci Európy.

2.1.6. Chov hospodárskych zvierat v Európskej únii a rôzne výrobné systémy v jednotlivých členských štátoch zohrávajú dôležitú úlohu, a preto sú potrebné nástroje, ako napr. medikované krmivá s cieľom zlepšiť konkurencieschopnosť tohto odvetvia.

2.1.7. Prílohy k nariadeniu obsahujú zoznam všetkých požiadaviek potrebných na výrobu bezpečných a homogénnych medikovaných krmív so zabezpečením minimálnej krížovej kontaminácie.

2.1.8. Tento legislatívny návrh považuje za potrebné, aby medikované krmivá, ktoré sú dovážané do EÚ spĺňali rovnaké regulačné požiadavky uvedené v tomto nariadení.

2.1.9. Budúce nariadenie hovorí o potrebe, aby sa medikované krmivá vyrábali len s povolenými veterinárnymi liekmi a mala by sa zaručiť kompatibilita všetkých použitých zložiek s cieľom dosiahnuť bezpečnosť a účinnosť produktu.

2.2. Veterinárne lieky

2.2.1. Legislatívny návrh sa vzťahuje na požiadavky na údaje ako aj na postupy udeľovania povolení na uvedenie veterinárnych liekov na trh. Vzťahuje sa aj na balenie a označovanie, distribúciu a monitorovanie bezpečnosti na trhu (farmakovigilanciu) a otázky, ktoré sa týkajú kontroly a používania veterinárnych liekov.

2.2.2. Návrh zavádza nový prvok prostredníctvom rozšírenia centralizovaného postupu udeľovania povolení, aby sa mohli predložiť žiadosti o povolenie pre akýkoľvek veterinárny liek. S cieľom predísť zbytočnému administratívne a finančnému zaťaženiu sa posudzovanie žiadosti o povolenie vykoná len raz.

2.2.3. Návrhom sa pravidlá do značnej miery zjednodušujú, a to zredukovaním povinných informácií na označení a obaloch a možnosťou zaviesť harmonizované piktogramy a skratky.

2.2.4. Upravuje sa ochranná lehota uplatniteľná na technickú dokumentáciu predloženú na vydanie alebo zmenu povolenia na uvedenie na trh, ktorým sa predlžuje obdobie ochrany v prípade obmedzených trhov a nových antibiotík.

2.2.5. Európska komisia získava právo stanoviť požiadavky na zákaz alebo obmedzenie určitých antibiotík vo veterinárnej medicíne.

2.2.6. Veterinárne lieky sa musia najskôr schváliť, až potom sa môžu uviesť na trh rovnako ako lieky na humánne použitie. Treba preto poskytnúť údaje o kvalite výroby, bezpečnosti (pre zvieratá, užívateľov a životné prostredie) a klinickej účinnosti. Okrem toho pri ošetrovaní produkčných zvierat treba poskytnúť aj údaje zaručujúce bezpečnosť spotrebiteľov.

2.2.7. Zachovávajú sa štyri postupy na získanie povolenia na uvedenie na trh pre veterinárny liek (centralizovaný postup, decentralizovaný postup, postup vzájomného uznávania a vnútroštátny postup) s určitými úpravami. Stanovuje sa systém zmeny podmienok povolení na uvedenie na trh, ktorý zohľadňuje stupeň rizika. Zavádza sa tiež prístup farmakovigilancie založený na riziku. Vytvára aj postup pre harmonizáciu súhrnov vlastností výrobkov.

2.2.8. Zahrnuté sú rovnako požiadavky na homeopatické veterinárne lieky a okrem iného aj otázky týkajúce sa výroby, distribúcie a použitia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Medikované krmivá

3.1.1. EHSV podporuje návrh nariadenia, ako aj zámer Komisie harmonizovať požiadavky týkajúce sa medikovaných krmív vo všetkých členských štátoch.

3.1.2. EHSV pripomína, že je potrebné, aby sa nestanovovali žiadne výrobné požiadavky, ktoré budú príliš vysoké na to, aby ich bolo možné dosiahnuť v krmivárskom priemysle. Krížová kontaminácia je v tomto odvetví faktom a nemôže sa obmedziť na niekoľko technicky nedosiahnuteľných úrovní, ktoré nezodpovedajú riziku v oblasti zdravia zvierat.

3.1.3. EHSV sa domnieva, že chov hospodárskych zvierat má dôležité miesto v poľnohospodárstve EÚ, a preto sú potrebné primerané nástroje pre chovateľov a výrobcov krmív s cieľom získať vyššiu konkurencieschopnosť na trhu. Regulovanie používania a výroby medikovaných krmív je potrebné, ale na druhej strane by sa malo prispôsobiť súčasnej technológii v odvetví.

3.1.4. Právne predpisy týkajúce sa medikovaných krmív bude mať podľa posúdenia vplyvu, ktoré vykonala Komisia, pozitívny vplyv na ziskovosť a hospodársky rast odvetvia výroby medikovaných krmív a to aj vzhľadom na inovačné aplikácie veterinárnych liekov.

Dá sa očakávať, že zdravie zvierat a verejnosti sa zlepší v členských štátoch, v ktorých v súčasnosti platia voľnejšie normy, aj v členských štátoch s prísnyimi normami.

3.1.5. Je dôležité, aby sa zaviedli úrovne prenosu pre medikované krmivá na základe poznatkov Komisie a v súlade so zásadou ALARA, ako aj na základe súčasných osvedčených výrobných postupoch v odvetví.

3.1.6. EHSV sa domnieva, že táto právna úprava zohľadňuje niektoré typy výroby, ako sú mobilné výrobné krmív, ktoré musia byť v súlade so zásadami bezpečnosti potravín a homogénnosti medikovaných krmív s cieľom predísť vysokej úrovni prenosu, a tým uplatňovať väčšiu kontrolu nad nimi.

3.1.7. EHSV považuje za vhodné, aby požiadavky tohto nariadenia nesťažovali obchodovanie v rámci Únie. Treba preto urýchliť obchodnú výmenu.

3.1.8. EHSV pripomína, že v niektorých členských štátoch existujú minoritné druhy zvierat s obmedzenými možnosťami liečby, a preto k týmto ťažkostiam netreba pridávať ďalšie prekážky týkajúce sa predpokladanej výroby medikovaných krmív určených pre uvedené druhy.

3.2. Veterinárne lieky

3.2.1. EHSV sa domnieva, že postupy udeľovania povolení pre veterinárne lieky by mali byť stanovené tak, aby sa zabránilo zbytočným prieťahom pri efektívnom uvedení na trh v rôznych členských štátoch, ktoré chcú povoliť takéto lieky a aby sa umožnilo rýchle riešenie sporov medzi príslušnými orgánmi.

3.2.2. EHSV sa domnieva, že regulačný rámec musí podporovať výskum, technologický rozvoj a inovácie v oblasti veterinárnych liekov na riešenie potrieb a zdravotných problémov, s ktorými sa stretávajú rozličné druhy a výrobné modely existujúce v Európe.

3.2.3. V minulosti sa vyskytol problém nedostatočnej dostupnosti veterinárnych liekov pre niektoré druhy zvierat tzv. minoritné druhy zvierat, a konkrétnych informácií o iných druhoch (zriedkavé použitie), ktoré majú osobitný sociálno-ekonomický význam v Európe.

3.2.4. V tejto situácii je potrebná politika na úrovni EÚ, ktorá umožní skutočnú dostupnosť veterinárnych liekov pre minoritné druhy a zriedkavé použitie so zabezpečením ich kvality, bezpečnosti a účinnosti, ako aj ich rozvoj, ktorý bude ekonomicky životaschopný pre podniky v odvetví zdravia zvierat.

3.2.5. Víta zavedenie zníženia administratívnych prekážok zjednodušením požiadaviek na označovanie, veterinárnej farmakovigilancie, zmien podmienok udeľovania povolení a povolení na uvedenie na trh na neobmedzené obdobie.

3.2.6. EHSV súhlasí so zavedením elektronického systému pre podávanie žiadostí, ako aj s koncepciou európskej centrálnej databázy, ktorá bude podporovať výmenu informácií medzi odvetvím a orgánmi a bude mať pozitívny vplyv na zníženie administratívnej záťaže.

3.2.7. Podobne opatrenia na zlepšenie fungovania veterinárneho systému farmakovigilancie budú mať pozitívny vplyv na znižovanie administratívnej záťaže, čím sa zároveň zaručí bezpečnosť liekov. Za veľmi vhodný sa preto považuje prístup založený na posúdení rizika.

3.2.8. Jedným z cieľov revízie právnych predpisov je zlepšiť fungovanie jednotného trhu. Tento cieľ by sa mal dosiahnuť bez obetovania iných cieľov, akým je zníženie administratívnej záťaže a zvýšenie dostupnosti liekov. Na dosiahnutie týchto cieľov by mal byť postup harmonizácie súhrnov charakteristík výrobkov efektívny a mal by dodržiavať zásady proporcionality a vzájomného uznávania.

3.2.9. Nový regulačný rámec by mal stimulovať inovácie a vývoj nových liekov, najmä antibiotík. To si vyžaduje regulačný rámec, ktorý zabezpečí predvídateľnosť, bude vedecky podložený a bude brať do úvahy zásadu predbežnej opatrnosti.

3.2.10. Legislatívny návrh by mal skôr podporovať používanie registrovaných veterinárnych liekoch v EÚ, ak sa používajú z dôvodov terapeutického vaku, a nie povolených liekov na humánne použitie. Veterinárne lieky sú bezpečné a v praxi sa ukázali ako účinné. Táto možnosť prináša značnú výhodu v porovnaní s liekmi na humánne použitie, ktoré nepreukázali bezpečnosť a účinnosť pri použití na zvieratách. Okrem toho, tento aspekt je osobitne dôležitý v kontexte antimikrobiálnej rezistencie, pretože súčasný návrh umožňuje používanie antibiotík na humánne použitie ako prvú možnosť v prípade terapeutického vaku.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Medikované krmivá

4.1.1. Článok 2 „Vymedzenie pojmov“ si vyžaduje objasnenie týchto pojmov, ktoré sú použité v dokumente: „účinná látka“, „necielové krmivo“, „prevádzkovateľ mobilnej výroby krmiva“, „prevádzkovateľ výroby krmiva pre vlastnú potrebu“. Pozornosť by sa mala venovať tomu, aby bolo terminológia čo najpresnejšia, aby nebola v rozpore s existujúcimi názvami uvedenými vo vnútroštátnych právnych predpisoch.

4.1.2. Pre veterinárne predpisy treba stanoviť primeranejšiu lehotu, aby sa umožnila liečba bez ohrozenia bezpečnosti zvierat. Preto by sa mala predĺžiť z troch týždňov na primeranú lehotu.

4.1.3. Veterinárny lekár alebo kvalifikovaný a akreditovaný odborník musí pri vykonávaní profesie stanoviť dĺžku trvania liečby, primerané dávky, ochranné lehoty atď. na základe údajov uvedených medzi vlastnosťami výrobku. Tieto pokyny musia byť súčasťou predpisu na medikované krmivá, ktoré vydáva úradný veterinár. Chovateľ musí dodržiavať predpis a overiť konzistentnosť týchto pokynov s informáciami uvedenými medzi vlastnosťami produktu. V prípade rozporu by bol výrobca oslobodený od zodpovednosti. Liečba zvierat je v kompetencii veterinárneho lekára, ktorý pozná príslušný vrh a je zaň zodpovedný. Stanoviť chovateľovi povinnosť striktne dodržiavať informácie uvedené medzi vlastnosťami produktu by znamenalo, že preberá povinnosť a zodpovednosť veterinárneho lekára.

4.1.4. Je vhodné umožniť preventívne používanie antimikrobiálnych látok, ale s obmedzením na prípady, keď je to nevyhnutné a odôvodnené. Za žiadnych okolností by sa nemalo povoliť bežné používanie z dôvodu prevencie a musia sa podporiť osvedčené hygienické postupy a manipulácie.

4.1.5. EHSV žiada uviesť, na ktoré predpisy nariadenie odkazuje pri požiadavkách na kvalitu vody a materiál potrubia. Pokiaľ ide o toleranciu pri označovaní, považuje sa za nutné, aby sa nerozlišovalo medzi výrobkami, pretože všetky musia spĺňať v rámci postupu povoľovania rovnaké požiadavky, a to bez akejkoľvek diferenciacie.

4.1.6. Skutočnosť, že dochádza k odchýlke v označovaní vyplýva z technickej či analytickej chyby (neistota pri meraní dôvodu analytickej metódy, druhu a obsahu účinnej látky). Stáva sa to pri krmivách s antimikrobiálnymi látkami, ako aj bez nich. Okrem toho je chyba v analytických metódach pri určení antimikrobiálnych látok v krmivách vyššia ako pri iných látkach, čo znamená, že reprodukovateľnosť je menšia, a preto nie je dôvod na takú nízku toleranciu.

4.1.7. EHSV navyše oceňuje, že homogénnosť výrobku je zaručená už v testoch vykonaných na ich schválenie.

4.1.8. Ustanovenie, že medikované krmivá obsahujúce dennú dávku veterinárneho lieku musia byť primiešané v aspoň 50 % dennej kŕmnej dávky, je v praxi príliš ťažkopádne a malo by sa doplniť takto: „Medikované krmivo obsahujúce dennú dávku veterinárneho lieku zodpovedá minimálne 50 % dennej kŕmnej dávky kompletného alebo doplnkového krmiva vyjadrenej na základe sušiny.“

4.2. Veterinárne lieky

4.2.1. Potreba čakať šesť mesiacov medzi vnútroštátnym postupom a predložením žiadosti o vzájomné uznanie by mohla spôsobiť problémy, ak nastane vážna situácia v oblasti zdravia zvierat alebo verejného zdravia. Mala by sa preto umožniť odchýlka od tohto minimálneho obdobia šiestich mesiacov za výnimočných okolností. Okrem toho, aby sa predišlo zdržaniam v postupoch, mal by byť stanovený dátum ukončenia decentralizovaných postupov a vzájomného uznávania referenčným členským štátom.

4.2.2. Mal by sa podporovať rozvoj veterinárnych liekov u všetkých druhov zvierat prostredníctvom rozšírenia ochrany investícií a inovácií nielen v prípade minoritných druhov, ale vo všeobecnosti. Preto by bolo vhodné predĺžiť obdobie ochrany údajov pre všetky druhy, aj keď ide o rozšírenie podmienok povolenia pre viac ako jeden druh v skupine.

4.2.3. Rôzne druhy zvierat a ochorení si vyžadujú odlišné spôsoby podávania liekov a to si vyžaduje rozličné liekové formy (napr. kvapaliny, tuhé látky, gély, injekcie atď.). Zmena liekovej formy si vyžaduje takmer úplný vývoj výrobku, a preto by mali byť tieto investície chránené.

4.2.4. Požiadavky na označovanie na vnútornom a vonkajšom obale by preto mali byť flexibilnejšie a označovanie by malo okrem povinných informácií zahŕňať aj nepovinné informácie, ktoré by mohli používateľov zaujímať.

4.2.5. Prínosy vyplývajúce z používania elektronických prostriedkov možno dosiahnuť len vtedy, keď bude existovať jednotný harmonizovaný postup vo všetkých členských štátoch, ktorý bude používať rovnaký formát a bude sa uplatňovať na všetky postupy.

4.2.6. Postup harmonizácie súhrnu charakteristických vlastností lieku musí byť čisto administratívny, aby sa zabránilo opätovnému skúmaniu výrobkov, ktoré preukázali svoju bezpečnosť a efektívnosť na trhu počas mnohých rokov, čím sa zabráni zbytočnej práci.

4.2.7. Legislatívny návrh by mohol mať negatívny vplyv na vývoj nových antibiotík vo veterinárnej medicíne, keďže nezabezpečuje predvídateľný, stabilný a transparentný trh, ktorý by poskytol stimul pre spoločnosti.

4.2.8. Bolo by vhodné vypracovať systém klasifikácie pre použitie liekov v prípade terapeutického vákuu, pričom prednosť by mali registrované veterinárne lieky v EÚ a obmedzilo by sa používanie liekov na humánne použitie len na prípady, ak neexistuje žiadna iná alternatíva vo veterinárnej medicíne.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Na ceste k prosperujúcemu hospodárstvu založenému na údajoch“

[COM(2014) 442 final]

(2015/C 242/11)

Spravodajkyňa: Anna NIETYKSZA

Európska komisia sa 16. júla 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Na ceste k prosperujúcemu hospodárstvu založenému na údajoch“

COM(2014) 442 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. januára 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) prijal 213 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 11 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1. EHSV berie na vedomie oznámenie, v ktorom Komisia vyzýva, aby sa v Európskej únii vybudovalo prosperujúce hospodárstvo založené na údajoch, teda digitálne hospodárstvo využívajúce informačné technológie. Koordinovaný akčný plán na tento účel by mal prispieť k plneniu cieľov európskej digitálnej agendy. EHSV upozorňuje, že je nevyhnutné vypracovať podrobný plán činnosti.

1.2. Dôležitú úlohu pri realizácii týchto zámerov budú zohrávať program EÚ Horizont 2020, vnútroštátne programy na financovanie výskumu, inovácie a implementácie, ako aj stimulovanie podnikania a inovácie v konkrétnych odvetviach.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že rozšírením informačných technológií do všetkých oblastí spoločenského a hospodárskeho života, ako aj kultúry a vzdelávania sa otvárajú obrovské možnosti rozvoja. Možnosti rozvoja vďaka IKT sa týkajú nielen európskych spoločností a veľkých firiem, ale aj inovatívnych podnikov, a to malých a stredných podnikov, ako aj mikropodnikov.

1.4. Na to, aby sa tieto možnosti mohli plne využiť, je nevyhnutné podporovať výskum a vývoj spojený s informačnými technológiami tak v oblasti technických vied, ako aj v sociálnych a ekonomických odboroch. Európska komisia a členské štáty EÚ musia vytvoriť účinné nástroje na financovanie takéhoto výskumu z verejných zdrojov a tiež stimuly na jeho financovanie zo súkromných zdrojov. EHSV vyjadril poľutovanie nad tým, že sa značne znížili prostriedky vyčlenené na financovanie digitálnej infraštruktúry v rámci Nástroja na prepájanie Európy, a dôrazne žiada, aby sa z toho vyvodili náležité závery. Nový investičný plán, ktorý predseda Komisie Jean-Claude Juncker predstavil v decembri 2014 a ktorého cieľom je zmobilizovať minimálne 315 miliárd EUR v podobe dodatočných verejných a súkromných investícií v kľúčových oblastiach, ako je digitálna infraštruktúra, je v tejto súvislosti vítanou politickou reakciou.

1.5. V snahe plne rozvinúť neobmedzené možnosti rozvoja hospodárstva založeného na údajoch, je nevyhnutné zabezpečiť primeraný právny rámec, ako aj stratégie a prostriedky na ochranu osobných údajov a zaručenie bezpečnosti informácií, a tiež zaviesť európsku stratégiu kybernetickej bezpečnosti. Vďaka ochrane a bezpečnosti informácií sa zvýši dôvera spotrebiteľov a istota hospodárskej činnosti pre podniky.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že v oblasti ochrany údajov a bezpečnosti informácií je nevyhnutná úzka spolupráca národných a európskych orgánov verejnej správy s regulačnými orgánmi elektronickej komunikácie a orgánmi pre ochranu spotrebiteľov a hospodársku súťaž.

1.7. EHSV odporúča Komisii podporovať všetky opatrenia zamerané na realizáciu cieľov európskej digitálnej agendy, ktoré budujú základy hospodárstva založeného na údajoch, a to vrátane rozvoja rýchlej širokopásmovej infraštruktúry a všeobecne dostupných interoperabilných a spoľahlivých služieb *cloud computingu*, spracovania veľkých dát (*big data*), internetu vecí a elektronických komunikačných sietí novej generácie (NGN), využívajúcich napríklad technológie 5G, ktoré sú ešte len v štádiu vývoja, a nasledujúce.

1.8. Digitálne technológie sa využívajú a vytvárajú nové hodnoty nielen v hospodárstve, ale vo všetkých oblastiach spoločenského a kultúrneho života. Preto je veľmi dôležité, aby sa rozvíjali digitálne zručnosti celej spoločnosti, vrátane starších osôb a osôb, ktorým hrozí sociálne, hospodárske a kultúrne vylúčenie zo zdravotných či ekonomických dôvodov alebo z dôvodu vzdelania. Je nevyhnutné v rozsiahlej miere zavádzať moderný obsah a moderné metódy výučby, najmä také, ktoré pracovníkov pripravujú na rekvalifikáciu a získavanie nových zručností.

1.9. Orgány verejnej správy budú musieť v najbližších rokoch vedieť optimálne využívať digitálne údaje a elektronické komunikačné kanály s cieľom zvýšiť efektívnosť opatrení, rozvíjať širokú spoluprácu s občanmi a využívať ich aktívne zapojenie. Podmienkou tohto zapojenia sú vhodne koncipované verejné služby a otvorené údaje v strojovo čitateľných formátoch vo všetkých oblastiach hospodárstva a verejnej správy. EHSV odporúča organizovať rozsiahle školenia na zvýšenie digitálnych zručností pracovníkov verejnej správy, vrátane zručností spojených s navrhovaním moderných služieb a obstarávaním a využívaním služieb expertov a odborníkov.

1.10. EHSV odporúča, aby verejná správa umožňovala opakované používanie verejných informácií a sprístupňovala verejné informácie v podobe otvorených údajov v strojovo čitateľných formátoch so zreteľom na primerané bezpečnostné opatrenia. Možnosti opakovaného používania verejných informácií sú mimoriadne dôležité pre európske malé a stredné podniky.

2. Obsah a kontext oznámenia Komisie

2.1. Hospodárstvo založené na údajoch a digitálne hospodárstvo všeobecne má pre krajiny Európskej únie strategický hospodársky význam. Údaje v digitálnej forme sú dnes základom, na ktorom spočíva činnosť všetkých oblastí hospodárstva, verejnej správy, kultúry, ako aj sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Inovačné využívanie týchto údajov je hlavným prostriedkom, ako zvýšiť produktivitu hospodárstva EÚ.

2.2. Vďaka všeobecnému rozšíreniu údajov v digitálnej forme – pôvodných alebo pochádzajúcich z digitalizácie iných foriem údajov – a jednoduchosti, s akou sa dajú posilať a spracovávať, možno dnes tieto údaje považovať za nové a neobyčajne cenné prírodné zdroje pre spoločnosť a hospodárstvo.

2.3. Digitálne údaje sa dnes generujú, zbierajú a spracovávajú vo všetkých sférach hospodárskeho a spoločenského života. Pre čoraz viac inovatívnych firiem sú digitálne údaje základom a hlavnou oblasťou činnosti. Obzvlášť cenným prvkom hospodárstva založeného na údajoch sú priestorové a geolokalizačné údaje.

2.4. Najrýchlejšie sa rozvíjajúcim segmentom informačného trhu je oblasť veľkých dát (*big data*). Podľa analýz IDC si tento segment v rokoch 2012 až 2017 udrží ročnú mieru rastu 27 % (čo je šesťnásobok miery rastu celého trhu s IKT), a vďaka tomu by mala v roku 2017 hodnota svetového trhu s technológiami a službami v oblasti veľkých dát dosiahnuť 23,7 miliardy EUR. Veľmi rýchly rast možno očakávať aj v oblasti služieb *cloud computingu*.

2.5. Vzhľadom na súčasný rozvoj riešení a aplikácií z oblasti internetu vecí, okrem iného v infraštruktúrach inteligentných miest, by sme v najbližších rokoch mali očakávať obrovský nárast objemu údajov vyplývajúci z rozvoja internetu vecí. Podľa prognóz analytických firiem sa do roku 2020 počet zariadení typu *smart object*, ktoré patria do oblasti internetu vecí, v celosvetovom meradle zvýši na 26 miliárd kusov, čo niekoľkonásobne prevyšuje počet počítačov pripojených na internet. S týmto obrovským nárastom objemu údajov si budú musieť poradiť – a tvorivo ho využívať – tak firmy, ako aj orgány verejnej správy.

2.6. Je veľmi dôležité, aby obrovský hospodársky potenciál spojený s veľkými dátami a internetom vecí dokázalo využiť hospodárstvo krajín EÚ, vrátane inovatívnych firiem poskytujúcich riešenia v týchto oblastiach, ako aj podnikov vo všetkých ostatných sektoroch hospodárstva EÚ, ktoré ich využívajú v rámci svojej činnosti.

2.7. Európska komisia v oznámení upozorňuje na to, že je nevyhnutné vytvoriť podmienky pre rozvoj *cloud computing*, infraštruktúru pre vysokovýkonnú výpočtovú techniku (HPC), ako aj platformy a služby využívajúce tieto riešenia. Podľa odhadov Komisie⁽¹⁾ by vďaka službám *cloud computing* mohol do roku 2020 počet nových pracovných miest v Európe vzrásť o 2,5 milióna a HDP členských štátov EÚ o 160 miliárd EUR.

2.8. Jedným z kľúčových prvkov rozvoja je podľa Komisie aj inovácia založená na údajoch, t. j. schopnosť podnikov a orgánov verejnej správy tvorivo využívať informácie z podrobnej dátovej analýzy, vrátane verejných informácií sprístupnených na opakované využitie. Sprístupnenie údajov a možnosť ich opakovaného použitia môžu členským štátom priniesť hospodárske zisky vo výške 40 miliárd EUR ročne, zatiaľ čo celkové priame a nepriame hospodárske zisky z aplikácií využívajúcich informácie verejného sektora a ich používania v hospodárstve EÚ-27 sa odhadujú na 140 miliárd EUR ročne⁽²⁾.

2.9. Európska komisia zdôrazňuje, že si to bude vyžadovať prácu vysokokvalifikovaných odborníkov, široké využitie otvorených údajov, ako aj vytvorenie primeraného právneho rámca v súvislosti s duševným vlastníctvom údajov, ich ochranou a spôsobmi prístupu.

2.10. Veľkú úlohu pri realizácii týchto zámerov budú zohrávať program EÚ Horizont 2020, vnútroštátne programy na financovanie výskumu a inovácie, ako aj stimulovanie podnikania a inovácie v konkrétnych odvetviach.

2.11. Európska komisia bude rôznymi spôsobmi podporovať digitálne podnikanie v Európe, okrem iného propagovaním otvoreného prístupu k údajom, uľahčovaním prístupu ku *cloud computing*, podporou prepojení a spolupráce miestnych inkubátorov pre údaje a tiež podporou rozvoja digitálnych zručností a kompetencií, napr. v rámci Veľkej koalície pre digitálne zručnosti a zamestnanosť.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV akceptuje a vo všeobecnosti podporuje znaky prosperujúceho hospodárstva založeného na údajoch navrhnuté v oznámení Komisie. Ako sa uvádza v oznámení, analýza údajov znamená lepšie výsledky, postupy a rozhodnutia, čo stimuluje inováciu a vytváranie nových riešení a tiež umožňuje predvídať trendy a pripraviť sa na budúce udalosti. EHSV však upozorňuje, že stratégia činnosti Komisie na vybudovanie takéhoto hospodárstva v EÚ nie je v oznámení jasne sformulovaná.

3.2. EHSV vyzdvihuje význam niektorých opatrení navrhovaných v oznámení v súvislosti s vybudovaním infraštruktúry (v širokom zmysle slova), ktorá je nevyhnutnou podmienkou fungovania hospodárstva založeného na údajoch, a najmä opatrení zameraných na:

- dostupnosť nevyhnutnej spoľahlivej infraštruktúry, ktorá zaručí interoperabilitu systémov zberu, spracovania a využívania údajov, vrátane infraštruktúry, ktorá v rozsiahlej miere využíva účinné a bezpečné riešenia a služby *cloud computing*,
- dostupnosť dôveryhodných datasetov vysokej kvality,
- primerané podmienky a právny, organizačný a vzdelávací rámec, ako aj pracovné podmienky, ktoré umožnia rôznym subjektom spolupracovať s cieľom zabezpečiť náležitú úroveň zručností a vytvárať riešenia spočívajúce na inovačnom využívaní údajov,
- podporu politiky a vytvorenie právneho rámca, ktorý bude stimulovať inovačné využívanie otvorených údajov dostupných v strojovo čitateľných formátoch vo všetkých oblastiach hospodárstva a verejnej správy.

⁽¹⁾ Oznámenie „Uvoľnenie potenciálu cloud computing v Európe“, COM(2012) 529 final.

⁽²⁾ Oznámenie „Otvorený prístup k údajom: Motor inovácie, rastu a transparentnej správy vecí verejných“, COM(2011) 882 final.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV podporuje rozvoj a využívanie nástrojov a prostriedkov vymedzených v programe Horizont 2020, najmä takých, ktoré pomôžu sprístupniť riešenia platforiem služieb typu PaaS (*Platform as a Service* – platforma ako služba), SaaS (*Software as a Service* – softvér ako služba), IaaS (*Infrastructure as a Service* – technická infraštruktúra ako služba) a ďalších, ktoré spočívajú na verejných, súkromných a hybridných riešeniach *cloud computingu*.

4.2. EHSV podporuje opatrenia zamerané na realizáciu európskej stratégie v oblasti *cloud computingu* v súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami na túto tému.

4.3. EHSV podporuje vytváranie európskych zmluvných verejno-súkromných partnerstiev, ktoré navrhuje Komisia, nazdáva sa však, že je dôležité, aby sa jasne sformulovali dlhodobé stratégie a s nimi spojená politika v oblasti výskumu a vývoja, ako aj v oblasti financovania.

4.4. EHSV upozorňuje, že je potrebné zabezpečiť primerané prostriedky na financovanie výskumných a implementačných prác v oblastiach, ktoré sa v najbližších rokoch budú rozvíjať najrýchlejšie a ktoré sú dôležité, aby si hospodárstvo EÚ udržalo svoju konkurencieschopnosť vo svetovom meradle. Medzi tieto oblasti patria najmä: spracovanie veľkých dát (*big data*), internet vecí a elektronické komunikačné siete novej generácie (NGN), využívajúce napríklad technológie 5G, ktoré sú ešte len v štádiu vývoja, a nasledujúce, ako aj otázka kybernetickej bezpečnosti.

4.5. EHSV zdôrazňuje význam presnosti a spoľahlivosti výsledkov spracovania veľkých dát a systémov analýzy údajov a vyhľadávacích systémov. Preto je dôležité podporovať výskumné a implementačné práce, okrem iného aj v oblasti sémantického vyhľadávania, analýzy geopriestorových údajov a rýchleho spracovania hromadných dát. Vzhľadom na trend rozpočtových škrtov v členských štátoch a v Rade (z 9 miliárd na 1,4 miliardy) je veľmi dôležité zabezpečiť nevyhnutné primerané prostriedky na výskum.

4.6. Financovanie prác v oblasti vývoja a inovácie v začínajúcich podnikoch digitálneho hospodárstva je takisto veľmi dôležité, keďže zatiaľ neexistuje veľa finančných nástrojov zameraných na tento účel. Financovanie odvetví nových technológií musí spočívať na dômyselnom spojení prostriedkov programu Horizont 2020 a iných hlavných výskumných programov EÚ, ako aj rozpočtových prostriedkov členských štátov, pričom treba zároveň nabádať súkromné podniky na strategickú spoluprácu prostredníctvom zmluvného verejno-súkromného partnerstva.

4.7. Na to, aby sa potenciál hospodárstva založeného na údajoch mohol plne využiť, je veľmi dôležité requalifikovať pracovníkov tak, aby boli schopní pracovať v nových profesiách a odvetviach hospodárstva, ktoré vznikajú. Je to tým dôležitejšie, že podľa prognóz si v roku 2020 bude 80 % pracovných miest vyžadovať digitálne poznatky a zručnosti.

4.8. EHSV považuje za potrebné zvýšiť dôraz na vzdelávanie, ktoré by malo dať všetkým primerané digitálne kompetencie a zručnosti umožňujúce využívať digitálne zariadenia a služby, ktoré sú čoraz viac rozšírené v hospodárskom a spoločenskom živote, vo verejnej správe aj v kultúre. Takéto vzdelávanie by sa malo týkať všetkých stupňov a foriem: od základného vzdelávania až po celoživotné vzdelávanie.

4.9. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné vytvoriť nový regulačný rámec a regulačné prostriedky, ktoré budú prispôbené nadchádzajúcim zmenám a primerané potrebám rozvoja hospodárstva založeného na údajoch.

4.10. EHSV sa nazdáva, že v rámci regulačnej politiky a opatrení v nadväznosti na jeho stanovisko o formovaní budúcnosti riadenia internetu (TEN/549) treba venovať osobitnú pozornosť riadeniu hodnotového reťazca na internete, aby sa všetkým poskytovateľom služieb a obsahu, ktorí sú súčasťou tohto reťazca, zabezpečil taký podiel na ziskoch z digitálnych služieb a produktov, ktorý bude primeraný ich investičným nákladom.

4.11. EHSV upozorňuje, že je nevyhnutné účinne uplatňovať nástroje opísané a navrhnuté okrem iného v nariadení eIDAS, ktorých cieľom je posilniť dôveru v digitálne hospodárstvo vytvorením uceleného právneho základu EÚ pre elektronické interakcie medzi podnikmi, občanmi a orgánmi verejnej správy.

4.12. V tejto súvislosti je čoraz dôležitejšie poukázať na patovú situáciu, do ktorej sa dostali medziinštitucionálne rokovania o nariadení o ochrane údajov, ktoré je už mesiace v Rade bez toho, aby sa črtalo riešenie, čo negatívne vplyva na všetky zainteresované strany, a to najmä pokiaľ ide o aspekty, ktoré sú dôležité na to, aby sa plne rozvinul potenciál hospodárstva založeného na údajoch.

4.13. Nový regulačný rámec by mal na jednej strane zabezpečiť firmám pôsobiacim na trhu možnosť rozvoja a podporovať inováciu a konkurencieschopnosť, na druhej strane by mal zaručovať istotu hospodárskej činnosti, ako aj ochranu práv spotrebiteľov a ich súkromia. Mimoriadne dôležitá je otázka kybernetickej bezpečnosti, keďže počítačové siete a *cloud computing* budú obsahovať čoraz viac údajov, ktoré sú veľmi dôležité z hľadiska hospodárstva a spoločnosti, vrátane citlivých údajov, ako sú napr. zdravotné údaje.

4.14. EHSV upozorňuje, že v oznámení sa venuje pomerne malá pozornosť otázkam vlastníctva údajov, ako aj tomu, že je potrebné vytvoriť nové riešenia v oblasti ochrany duševného vlastníctva, ktoré budú primerané potrebám digitálneho hospodárstva, vrátane tvorivých odvetví, ktoré budú v najbližších rokoch jednou z oblastí dynamického rozvoja.

4.15. EHSV je ochotný spolupracovať s inými organizáciami, okrem iného s cieľom vybudovať dôveru spotrebiteľov v služby digitálneho hospodárstva a navrhnúť dlhodobé programy a stratégie, ako aj vzdelávacie programy, ktoré pomôžu pri ich realizácii.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach, ktoré Únia môže prijať vo vzťahu k účinnosti antidampingových a antisubvenčných opatrení kombinovaných s ochrannými opatreniami (kodifikované znenie)“

[COM(2014) 318 final – 2014/0164 (COD)]

(2015/C 242/12)

Európsky parlament sa 20. októbra 2014 rozhodol podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach, ktoré Únia môže prijať vo vzťahu k účinnosti antidampingových a antisubvenčných opatrení kombinovaných s ochrannými opatreniami (kodifikované znenie)“

COM(2014) 318 final – 2014/0164 (COD).

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 504. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2015 (schôdza z 21. januára 2015) rozhodol 219 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 10 členov sa hlasovania zdržalo, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 21. januára 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK